

EØS-tillegget

ISSN 1022-9310

til Den europeiske
unions tidende**Nr. 3**

18. årgang

20.1.2011

	I	EØS-ORGANER	
	1.	EØS-komiteen	
	II	EFTA-ORGANER	
	1.	EFTA-statenes faste komité	
	2.	EFTAs overvåkningsorgan	
2011/EØS/3/01		Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan nr. 28/09/COL av 29. januar 2009 om sekstiåttende endring av saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet ved å innføre tre nye kapitler om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen, om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning, og om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen	1
2011/EØS/3/02		Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan nr. 190/09/COL av 22. april 2009 om sekstiniende endring av saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet ved å innføre et revidert kapittel om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen	31
2011/EØS/3/03		Offentlige fridager i 2011: EØS EFTA-statene og EØS-institusjonene	47
	3.	EFTA-domstolen	
	III	EF-ORGANER	
	1.	Kommisjonen	
2011/EØS/3/04		Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.6095 – Ericsson/Nortel Group (MSS & Global Services))	48
2011/EØS/3/05		Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.6111 – Huaneng/OTPPB/InterGen) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	49
2011/EØS/3/06		Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.6118 – Bain Capital Investors/IMCD) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	50

2011/EØS/3/07	Statsstøtte – Tyskland – Statsstøtte C 30/10 (tidl. NN 45/10 (tidl. CP 327/08)) – Påstått infrastrukturstøtte til Propapier – Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV	51
2011/EØS/3/08	Statsstøtte – Frankrike – Statsstøtte C 34/10 (tidl. N 140/10) – Avgift for å finansiere den offentlige oppgaven å forbedre hesteraser og fremme hesteavl, opplæring på områdene hesteløp og hesteavl, samt utvikling av landsbygda – Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV.	51
2011/EØS/3/09	Kommisjonsmelding om gjeldende rentesatser for tilbakebetaling av statsstøtte og referanse-/diskonteringsrenter for 27 medlemsland gjeldende fra 1. januar 2011	52
2011/EØS/3/10	Informasjon fra medlemsstatene om statsstøtte gitt i henhold til kommisjonsforordning (EF) nr. 800/2008 om visse former for støttes forenlighet med det felles marked ved anvendelse av EF-traktatens artikkel 87 og 88) (forordning om alminnelige gruppeunntak)	53
2011/EØS/3/11	Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av artikkel 16 nr. 4 i europa-parlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av ruteflyging i Fellesskapet – Forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging	60
2011/EØS/3/12	Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av artikkel 17 nr. 5 i europa-parlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av ruteflyging i Fellesskapet – Anbudsinnsbydelse i forbindelse med plikt til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging.	60
2011/EØS/3/13	Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 1. september 2010 til 31. oktober 2010	60

EFTA-ORGANER

EFTAS OVERVÅKNINGSORGAN

VEDTAK I EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

2011/EØS/3/01

nr. 28/09/COL

av 29. januar 2009

om sekstiåttende endring av saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet ved å innføre tre nye kapitler om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen, om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning, og om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN⁽¹⁾ HAR –

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde⁽²⁾, særlig artikkel 61 til 63 og protokoll 26,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol⁽³⁾, særlig artikkel 24 og artikkel 5 nr. 2 bokstav b), og ut fra følgende betraktninger:

I henhold til artikkel 24 i overvåknings- og domstolsavtalen skal Overvåkningsorganet håndheve EØS-avtalens bestemmelser om statsstøtte.

I henhold til artikkel 5 nr. 2 bokstav b) i overvåknings- og domstolsavtalen skal Overvåkningsorganet utferdige meldinger eller retningslinjer om spørsmål som EØS-avtalen omhandler, dersom EØS-avtalen eller overvåknings- og domstolsavtalen uttrykkelig bestemmer det eller Overvåkningsorganet anser det nødvendig.

Det vises til saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet, vedtatt av EFTAs overvåkningsorgan 19. januar 1994.⁽⁴⁾

Kommisjonen for De europeiske fellesskap⁽⁵⁾ vedtok 13. oktober 2008 en kunngjøring om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen.⁽⁶⁾

Kommisjonen vedtok 5. desember 2008 en kunngjøring om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning.⁽⁷⁾

⁽¹⁾ Heretter kalt Overvåkningsorganet.

⁽²⁾ Heretter kalt EØS-avtalen.

⁽³⁾ Heretter kalt overvåknings- og domstolsavtalen.

⁽⁴⁾ Retningslinjer for anvendelse og fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og protokoll 3 artikkel 1 i overvåknings- og domstolsavtalen, vedtatt og utferdiget av Overvåkningsorganet 19. januar 1994, kunngjort i EFT L 231 av 3.9.1994, s. 1, og EØS-tillegget nr. 32 av 3.9.1994, s. 1. Retningslinjene ble sist endret 17. desember 2008. Heretter kalt retningslinjene for statsstøtte. En ajourført versjon av retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettsted: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>.

⁽⁵⁾ Heretter kalt Kommisjonen.

⁽⁶⁾ EUT C 270 av 25.10.2008, s. 8.

⁽⁷⁾ EUT C 10 av 15.1.2009, s. 2.

Den 17. desember 2008 vedtok Kommisjonen en kunngjøring om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen.⁽⁸⁾

Disse kunngjøringene er også relevante for Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

Det må sikres ensartet anvendelse av statsstøttereglene for EØS i hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

I henhold til avsnitt II under overskriften "GENERELT" på slutten av vedlegg XV til EØS-avtalen, skal Overvåkningsorganet, etter samråd med Kommisjonen, vedta tilsvarende rettsakter som dem Kommisjonen vedtar.

Det er holdt samråd med Kommisjonen.

Overvåkningsorganet holdt samråd med EFTA-statene gjennom brev om dette datert 19. januar 2009 til Island, Liechtenstein og Norge –

GJORT DETTE VEDTAK:

Artikkel 1

Retningslinjene for statsstøtte endres ved innføring av tre nye kapitler om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen, om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning, og om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen. De tre kapitlene finnes i vedlegg I, II og III til dette vedtak.

Artikkel 2

Bare den engelske utgaven av vedtaket har gyldighet.

Utferdiget i Brussel, 29. januar 2009.

For EFTAs overvåkningsorgan

Per Sanderud

President

Kurt Jaeger

Medlem av kollegiet

⁽⁸⁾ EUT C 16 av 22. 1.2009, s. 1.

VEDLEGG I

Anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen⁽¹⁾**1 Innledning**

- 1) Den globale finanskrisen har forsterket seg merkbart og har nå betydelig innvirkning på banksektoren i EØS. I tillegg til de konkrete problemene som er knyttet særlig til boligkredittmarkedet i USA og kredittbaserte aktiva, eller knyttet til tap som skyldes overdrevent risikofylte disposisjoner i enkelte banker, har det i løpet av de siste månedene skjedd en generell svekkelse av tilliten til banksektoren. Den store usikkerheten om kredittrisikoen i enkelte finansinstitusjoner har ført til at bankene ikke lenger er innstilt på å låne ut til hverandre, og har følgelig gjort det stadig mer vanskelig for finansinstitusjoner å skaffe seg likviditet.
- 2) Den nåværende situasjonen truer eksistensen til enkeltstående finansinstitusjoner gjennom problemer som skyldes deres særlige forretningsmodell eller forretningspraksis, der svakhetene nå trer tydelig fram og forverres av krisene på finansmarkedene. Dersom slike institusjoner igjen skal kunne bli lønnsomme på lang sikt og unngå avvikling, vil en gjennomgående omstrukturering av deres drift være nødvendig. I den nåværende situasjon rammer krisen også finansinstitusjoner som er grunnleggende sunne, og der vanskelighetene bare skyldes de generelle markedsforholdene som har gjort det betydelig vanskeligere å skaffe tilgang til likviditet. For å gjenopprette lønnsomheten på lengre sikt kan det være tilstrekkelig med mindre vidtgående omstrukturering. Under alle omstendigheter kan imidlertid de tiltak en EFTA-stat treffer for å støtte (visse) institusjoner på det nasjonale finansmarkedet begunstige disse institusjonene på bekostning av andre som opererer i samme EFTA-stat eller andre EØS-stater.
- 3) ØKOFIN-rådet vedtok 7. oktober 2009 en rekke konklusjoner der det påtok seg å treffe alle nødvendige tiltak for å styrke sunnheten og stabiliteten i banksystemet for å gjenopprette tilliten og bringe finanssektoren i funksjon igjen. Å få tilført ny kapital til sårbare, systemrelevante finansinstitusjoner ble anerkjent som ett av midlene for å sikre innskytternes midler og styrke stabiliteten i systemet. Det var også enighet om at offentlige inngrep måtte vedtas på nasjonalt nivå, men innenfor koordinerte rammer og på grunnlag av en rekke felles EU-prinsipper.⁽²⁾ Kommisjonen tilbød seg også ved samme anledning i løpet av kort tid å gi retningslinjer om det rammeverk som vil ligge til grunn for en rask vurdering av om rekapitaliserings- og garantiordninger, og anvendelsen av slike, kunne anses å være forenlige med reglene for statsstøtte.
- 4) Med tanke på det omfanget krisen har fått i dag, der den også rammer grunnleggende sunne banker, og under hensyn til den betydelige integrasjonen og gjensidige avhengigheten i de europeiske finansmarkedene og de drastiske følger eventuell konkurs av systemrelevante finansinstitusjoner ville få ved at krisen ble forverret ytterligere, erkjenner Overvåkningsorganet at EFTA-statene kan finne det nødvendig å treffe formålstjenlige tiltak for å sikre stabiliteten i finanssystemet. Ettersom de aktuelle problemene i finanssektoren er av særskilt karakter, kan det være nødvendig at slike tiltak ikke bare tar sikte på å stabilisere individuelle finansinstitusjoner, men også omfatter generelle ordninger.
- 5) Ved anvendelsen av statsstøttereglene på tiltak som treffes for å imøtegå krisen på finansmarkedene må det tas behørig hensyn til de ekstraordinære omstendighetene som måtte foreligge, men Overvåkningsorganet er nødt til å påse at slike tiltak ikke skaper unødig konkurransevridning mellom finansinstitusjoner som er aktive i markedene, eller negative følger i andre EØS-stater. Formålet med dette kapitlet er å gi retningslinjer for kriteriene som er relevante for å vurdere om generelle ordninger er forenlige med EØS-avtalen samt for vurdering av anvendelsen av disse ordningene i enkeltsaker og for systemrelevante enkelttilfeller. Ved anvendelsen av disse kriteriene på tiltak som treffes av EFTA-statene vil Overvåkningsorganet handle med den hurtighet som kreves for å sikre rettssikkerheten og for å gjenopprette tilliten på finansmarkedene.

⁽¹⁾ Dette kapitlet svaret til Kommisjonens kunngjøring om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen (EUT C 270 av 25.10.2008, s. 8).

⁽²⁾ Konklusjonene i ØKOFIN-rådet fastsetter følgende prinsipper:

- inngrep bør foretas rettidig, og bør i prinsippet være midlertidige
- medlemsstatene må være oppmerksomme på skattebetalernes interesser
- eksisterende aksjonærer bør bære rimelige konsekvenser av inngrepet
- medlemsstatene bør være i en posisjon til å framtvinge en endring av ledelsen
- ledelsen bør ikke motta urimelige fordeler – staten bør eventuelt kunne gripe inn i lederlønningene
- konkurrentenes legitime interesser må tilgodeses, særlig gjennom statsstøttereglene
- negative følger i andre EØS-stater bør unngås

2 Generelle prinsipper

- 6) Statsstøtte til individuelle kriserammede foretak vurderes vanligvis i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c) og kapittelet om krisestøtte og omstrukturingsstøtte til foretak i vanskeligheter i retningslinjene for statsstøtte⁽³⁾ som beskriver Overvåkningsorganets forståelse av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c) ved slik støtte. Disse retningslinjene er generelle, men inneholder en rekke spesifikke kriterier for finanssektoren.
- 7) Dessuten kan Overvåkningsorganet i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) tillate statsstøtte "for å bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat".
- 8) Overvåkningsorganet stadfester igjen at i tråd med rettspraksis og Kommisjonens praksis⁽⁴⁾ krever EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) en restriktiv tolkning av hva som kan anses som en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en EFTA-stat.
- 9) I lys av den alvorlige karakter som den aktuelle krisen på finansmarkedet har fått, og dens mulige virkninger for den samlede økonomien i EØS-statene, anser Overvåkningsorganet at det under de rådende omstendigheter kan gjøres bruk av artikkel 61 nr. 3 bokstav b) som hjemmel for støttetiltak for å imøtegå denne systemkrisen. Dette gjelder i særdeleshet for støtte som gis gjennom en generell ordning som er åpen for flere eller alle finansinstitusjoner i en EFTA-stat. Dersom EFTA-statenes myndigheter med ansvar for finansiell stabilitet erklærer overfor Overvåkningsorganet at det er fare for en slik alvorlig forstyrrelse, vil det være av særlig relevans for Overvåkningsorganets vurdering.
- 10) Enkeltstående inngrep fra EFTA-statene er ikke utelukket i omstendigheter som oppfyller EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b). Ved både støtteordninger og enkeltstående inngrep bør vurderingen foretas på grunnlag av de generelle prinsippene som er fastsatt i retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c), men de aktuelle omstendighetene kan rettferdiggjøre godkjenning av ekstraordinære tiltak som strukturelle hjelpetiltak, beskyttelse av bl.a. kreditorers rettigheter, og redningstiltak som eventuelt kan vare ut over 6 måneder.
- 11) Det må imidlertid understrekes at de ovennevnte betraktningene innebærer at EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) prinsipielt ikke kan få anvendelse i krisesituasjoner innenfor andre sektorer der det ikke er like stor risiko for umiddelbar virkning på en EFTA-stats økonomi som helhet. Når det gjelder finanssektoren kan bestemmelsen bare påberopes i virkelig ekstraordinære situasjoner der det er risiko for at finansmarkedet helt opphører å fungere.
- 12) Når det foreligger en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en EFTA-stat som beskrevet ovenfor, kan EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) ikke anvendes på ubestemt tid, men bare så lenge krisesituasjonen berettiger det.
- 13) Dette innebærer at det er nødvendig å ta alle generelle ordninger som innføres på dette grunnlag, f.eks. i form av garanti- eller rekapitaliseringsordninger, opp til jevnlig vurdering, og avslutte dem så snart den økonomiske situasjonen i den aktuelle EFTA-staten tillater dette. Overvåkningsorganet anerkjenner at det for tiden ikke er mulig å forutse hvor lenge de nåværende ekstraordinære problemene på finansmarkedene vil vare, og at det for å gjenopprette tilliten kan være nødvendig å sende ut et signal om at eventuelle ordninger vil fortsette å gjelde så lenge krisen varer, men for at enhver generell ordning skal være forenlig med EØS-avtalen, anser Overvåkningsorganet det nødvendig at EFTA-staten tar ordningen opp til vurdering minst hver sjette måned og rapporterer til Overvåkningsorganet om utfallet av denne vurderingen.
- 14) Videre anser Overvåkningsorganet at finansinstitusjoner som har likviditetsproblemer men ellers utenom de nåværende ekstraordinære omstendighetene ville være grunnleggende sunne, bør behandles annerledes enn finansinstitusjoner med internt betingede problemer. I det første tilfellet skyldes problemene eksterne faktorer knyttet til den nåværende ekstreme situasjonen på finansmarkedet, og ikke ineffektivitet eller risikofylte disposisjoner. De konkurransevidringer som skyldes ordninger som støtter slike finansinstitusjoner, vil derfor normalt være mer begrensede og kreve mindre omfattende restrukturering. Derimot vil andre finansinstitusjoner, som kan antas å være særlig rammet av tap som skyldes for eksempel ineffektivitet, dårlig risikostyring av aktiva eller risikofylte strategier, falle inn under de normale rammene for redningsstøtte, og særlig trenge en gjennomgripende omstrukturering, samt kompensierende tiltak for å begrense konkurranse

⁽³⁾ Retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte til foretak i vanskeligheter ble vedtatt av Overvåkningsorganet gjennom vedtak 305/04/COL av 1. desember 2004.

⁽⁴⁾ Jf. i prinsippet forente saker T-132/96 og T-143/96 Freistaat Sachsen og Volkswagen AG mot Kommisjonen [1999] saml. II-3663, nr. 167. Stadfestet ved kommisjonsvedtak 98/490/EF i sak C 47/96 Crédit Lyonnais (EFT L 221 av 8.8.1998, s. 28), nr. 10.1, kommisjonsvedtak 2005/345/EF i sak C 28/02 Bankgesellschaft Berlin (EUT L 116 av 4.5.2005, s. 1), nr. 153 ff. og kommisjonsvedtak 2008/263/EF i sak C 50/06 BAWAG (EUT L 83 av 26.3.2008, s. 7), nr. 166. Jf. kommisjonsvedtak i sak NN 70/07 Northern Rock (EUT C 43 av 16.2.2008, s. 1), kommisjonsvedtak i sak NN 25/08 Krisestøtte til WestLB (EUT C 189 av 26.7.2008, s. 3), kommisjonsvedtak av 4. juni 2008 i sak C 9/08 SachsenLB, ennå ikke publisert.

vriddingene.⁽⁵⁾ I alle tilfeller gjelder imidlertid at uten egnede sikkerhetstiltak kan det oppstå betydelig konkurransevridding som følge av garanti- og rekapitaliseringsordninger, ettersom de kan være til urimelig fordel for mottakeren sammenliknet med konkurrentene, eller forverre likviditetsproblemene for finansinstitusjoner i andre EØS-stater.

- 15) I samsvar med de generelle prinsippene for statsstøtteregele i EØS-avtalen, som innebærer at støtte ikke skal overstige det som er strengt nødvendig for å oppnå det rettmessige formålet, og at konkurransevridding blir unngått eller mest mulig minimalisert, og under hensyn til de aktuelle omstendighetene, må alle generelle støttetiltak dessuten:
- være klart målrettet, for effektivt å kunne avhjelpe en alvorlig forstyrrelse i økonomien
  - stå i rimelig forhold til problemet og ikke være mer omfattende enn nødvendig
  - være utformet slik at negative ringvirkninger overfor konkurrenter, andre sektorer og andre EØS-stater blir redusert til et minimum.
- 16) Av hensyn til det indre markeds funksjon er det nødvendig at disse kriteriene følges i overensstemmelse med statsstøtteregele og de grunnleggende frihetene som er fastsatt i EØS-avtalen, deriblant forbudet mot diskriminering. Overvåkningsorganet vil ta hensyn til følgende kriterier i sin vurdering av om statsstøttetiltak er forenlige med EØS-avtalen:

3 Garantier for finansinstitusjonenes forpliktelser

- 17) De ovennevnte prinsippene innebærer at følgende betraktninger må gjøres i forbindelse med garantiordninger til dekning av finansinstitusjoners forpliktelser som er innført gjennom erklæring, ved lov eller avtale, idet det understrekes at disse betraktningene er generelle og må tilpasses de særlige forhold i hvert konkret tilfelle.

3.1 Adgang til garantiordningen

- 18) Det kan oppstå betydelige konkurransevriddinger dersom visse markedsaktører utelukkes fra fordelene ved garantien. Kriteriene som gjelder for at en finansinstitusjon skal kunne falle inn under en slik garantiordning må være objektive, ta behørig hensyn til finansinstitusjonens rolle i det aktuelle bankvesenet og økonomien som helhet, og ikke-diskriminerende for å unngå konkurransevridding på nabomarkeder og i det indre marked som helhet. Forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av nasjonalitet innebærer at alle finansinstitusjoner som er etablert i den aktuelle EFTA-staten, herunder datterselskaper, og som har betydelige aktiviteter i den aktuelle staten, bør ha adgang til ordningen.

3.2 Garantiers materielle omfang – hvilke forpliktelser den dekker

- 19) Under de nåværende ekstraordinære omstendigheter kan det være nødvendig å gi innskytere i finansinstitusjoner sikkerhet for at de ikke vil lide tap, for å redusere risikoen for stormløp mot bankene og uheldige smittevirkninger overfor sunne banker. I prinsippet kan det i forbindelse med en systemkrise derfor være berettiget at det offentlige gir generelle garantier når det gjelder innskudd fra detaljkunder (og deres gjeld).
- 20) Når det gjelder garantier som går utover detaljinnskudd, må de former for gjeld og forpliktelser garantiene dekker så langt det er mulig være tilpasset den konkrete årsaken til problemene og begrenset til hva som kan anses for nødvendig for å møte de konkrete aspektene ved den aktuelle finanskrisen, da de ellers kan forsinke den nødvendige tilpassingsprosessen og føre til overdrevent risikofylt atferd.⁽⁶⁾
- 21) Ved anvendelsen av dette prinsippet kan den manglende likviditeten på markedet for utlån mellom bankene som skyldes manglende tillit mellom finansinstitusjonene, også begrunne at det gis garantier for visse typer engrosinnskudd og endatil gjeldsinstrumenter med kort og middels frist, i den utstrekning slike forpliktelser ikke allerede er tilstrekkelig dekket av eksisterende investorordninger e.l.⁽⁷⁾
- 22) Utvidelsen av garantidekningen til å omfatte andre enn disse relativt bredt definerte forpliktelsene ville kreve en nøyere vurdering av begrunnelsen for en slik utvidelse.
- 23) Slike garantier skal i prinsippet ikke omfatte underordnet gjeld (klasse 2-kapital) eller ukritisk dekke alle forpliktelser, da det kunne føre til at de hovedsakelig tilgodeser aksjonærenes og andre risikokapitalinvestorers interesser. For ordninger som dekker slike forpliktelser og dermed åpner for kapitalutvidelser og økte utlån, kan særlige restriksjoner være nødvendige.

⁽⁵⁾ Den nærmere utformingen og tidsmessige gjennomføringen av den omstruktureringen som skal gjennomføres, kan naturligvis bli påvirket av den nåværende voldsomme uroen på finansmarkedene.

⁽⁶⁾ Å begrense omfanget av garantien som er tilgjengelig, eksempelvis i forhold til mottakerens balansesum, kan også være et element som bidrar til å sikre at garantiordningene er proporsjonale.

⁽⁷⁾ For eksempel særlig dekkede obligasjoner og gjeld og innlån med pant i statsobligasjoner eller særlig dekkede obligasjoner.

3.3 *Garantiordningens varighet*

- 24) Varigheten og omfanget av eventuelle garantiordninger som ikke utelukkende dekker detaljinnskudd, må være begrenset til det nødvendige minimum. I tråd med de ovennevnte generelle prinsippene, og tatt i betraktning usikkerheten om hvor lenge den aktuelle grunnleggende funksjonssvikten på finansmarkedene vil vare, ser Overvåkningsorganet det som en forutsetning for at en generell garantiordning skal være forenlig med EØS-avtalen, at EFTA-staten hver sjette måned tar ordningen opp til ny vurdering, herunder om den fortsatt er berettiget og det eventuelle behovet for tilpasninger av ordningen i lys av utviklingen på finansmarkedene. Resultatet av denne vurderingen skal oversendes Overvåkningsorganet. Dersom slik regelmessig vurdering er sikret, kan ordningen i prinsippet godkjennes for lengre enn seks måneder, og inntil to år. Etter godkjenning fra Overvåkningsorganet kan ordningen forlenges ytterligere dersom situasjonen på finansmarkedene gjør det nødvendig. Dersom ordningen åpner mulighet for at garantien kan fortsette å dekke den aktuelle gjelden fram til en forfallsdato som ligger etter garantiperiodens utløp, vil det være nødvendig med ytterligere sikkerhetsforanstaltninger for å hindre urimelig konkurransevridning. De kan bl.a. bestå av en avkorting av garantiperioden i forhold til hva som i prinsippet er tillatt under dette kapittel, prisrestriksjoner og egnede kvantitative begrensninger av hvilke forpliktelser som kan dekkes.

3.4 *Støtte begrenset til et minimum – bidrag fra den private sektor*

- 25) I samsvar med det generelle statsstøtteprinsippet om at støttens omfang og intensitet skal være begrenset til det absolutte minimum, skal EFTA-statene treffe de nødvendige tiltak for å sikre at de finansinstitusjoner og/eller sektoren som omfattes bidrar til å dekke kostnadene ved garantien, og om nødvendig kostnadene ved statens inngrep dersom garantien blir utløst.
- 26) Den nøyaktige beregningen og sammensetningen av dette bidraget avhenger av de konkrete omstendighetene. Overvåkningsorganet anser at en passende kombinasjon av noen av eller alle de følgende elementene⁽⁸⁾ vil oppfylle kravet om at støtten holdes på et minimum:
- Garantiordningen skal være basert på at finansinstitusjonene som deltar i ordningen og/eller finanssektoren som helhet yter et passende bidrag.⁽⁹⁾ Hensyntatt vanskelighetene med å fastsette en markedspris for garantier av denne art og omfang i mangel av et godt sammenlikningsgrunnlag, og de potensielle vanskelighetene mottakerne under de nåværende omstendigheter kan ha med å betale de fullstendige beløpene, bør gebyrene for ordningen legges på et nivå som svarer best mulig til markedspris. Hensiktsmessige prismekanismer som gjenspeiler de forskjellige gradene av risiko og mottakernes forskjellige kredittprofil og behov, vil utgjøre et vesentlig bidrag for å sikre at ordningen er proporsjonal.
  - Hvis garantien utløses, kunne et ytterligere betydelig bidrag fra den private sektor bestå i å dekke i det minste en betydelig del av de utestående forpliktelsene til den aktuelle finansinstitusjonen (hvis den fortsatt eksisterer) eller til sektoren, mens EFTA-statens bidrag begrenses til å dekke det som overstiger dette bidraget.
  - Overvåkningsorganet innsar at mottakerne ikke nødvendigvis vil være i stand til øyeblikkelig å betale et passende vederlag for denne garantien. Som et supplement til eller delvis erstatning for det ovenstående kan EFTA-statene derfor overveie å innføre en klausul om at finansinstitusjonene skal betale en merprovisjon for garantien som sådan (dersom den ikke blir utløst) eller tilbakebetale i det minste en del av ethvert beløp EFTA-staten har måttet utbetale under garantien (dersom den blir utløst), så snart de er i stand til det.

3.5 *Forhindring av urimelig konkurransevridning*

- 27) Med tanke på den iboende risikoen for at en garantiordning vil få negative virkninger for banker som ikke er mottakere, deriblant banker i andre EØS-stater, må ordningen omfatte egnede mekanismer som mest mulig begrenser slik konkurransevridning og eventuelt misbruk av de fordelene en statsgaranti gir mottakerne. Slike sikkerhetstiltak, som også er viktige for å avverge lettsindig opptreden, bør omfatte en passende kombinasjon av enkelte av eller alle de følgende elementene⁽¹⁰⁾:
- Regler som hindrer finansinstitusjoner som mottar støtte i å føre en aggressiv ekspansjonsstrategi på bekostning av konkurrenter som ikke får slik støtte. Det kan for eksempel være tale om:
    - i. at finansinstitusjonene skal avholde seg fra bestemte former for markedsføring, for eksempel reklame som framhever at banken er beskyttet, at de må holde prisene på et bestemt nivå eller ikke må utvide sine aktiviteter, for eksempel ved at det innføres et tak på markedsandel⁽¹¹⁾
    - ii. at balansesummen i finansinstitusjonene som er med i ordningen må holdes på et bestemt nivå i forhold til et egnet benchmark-nivå (f.eks. bruttonasjonalproduktet eller veksten i penge-markedet)⁽¹²⁾

⁽⁸⁾ Dette er en ikke-uttømmende liste over midler til å holde støtten på et minimum.

⁽⁹⁾ For eksempel gjennom en sammenslutning av private banker.

⁽¹⁰⁾ Dette er en ikke-uttømmende liste over midler som bidrar til å hindre urimelig konkurransevridning.

⁽¹¹⁾ Tilbakeholdelse av overskudd for å sikre en passende rekapitalisering kan også inngå i vurderingene.

⁽¹²⁾ Samtidig med at det sikres at det er tilstrekkelig adgang til kreditt i økonomien, særlig i tilfelle av resesjon.

- iii. at finansinstitusjonen ikke må opptre på en måte som er uforenlig med garantiens formål, f.eks. foreta tilbakekjøp av aksjer eller gi nye aksjeopsjoner til ledelsen
- Egnede bestemmelser som setter den aktuelle EFTA-staten i stand til å tvinge gjennom disse reglene, deriblant inndragelse av garantibeskyttelsen dersom en finansinstitusjon ikke overholder dem.

3.6 Oppfølging med tilpasningstiltak

- 28) For at det skal være mulig å unngå konkurransevridning i størst mulig grad, anser Overvåkningsorganet at en generell garantiordning må betraktes som et midlertidig nødtiltak for å råde bot på de akutte symptomene på den aktuelle krisen på finansmarkedene. Slike tiltak kan per definisjon ikke utgjøre noen fullverdig respons på problemene som ligger til grunn for krisen, knyttet til strukturelle mangler i organiseringen av finansmarkedet eller konkrete problemer for visse finansinstitusjoner, eller en kombinasjon av begge deler.
- 29) En garantiordning må derfor etter hvert følges av nødvendige tilpasningstiltak for sektoren som helhet, og/eller omstrukturering eller avvikling av individuelle finansinstitusjoner, særlig slike som har ført til at garantien er blitt utløst.

3.7 Anvendelse av ordningen i individuelle tilfeller

- 30) Når garantiordningen blir utløst for en individuell finansinstitusjon, er det helt nødvendig at dette redningstiltaket, som har til hensikt å holde den insolvente institusjonen i gang og som forårsaker ytterligere konkurransevridninger ut over det den generelle ordningen medfører, så snart situasjonen på finansmarkedet tilsier det følges opp med skritt for å omstrukturere eller avvikle den aktuelle finansinstitusjonen. Dette innebærer at det skal meldes en omstrukturings- eller avviklingsplan for institusjoner som mottar betalinger i henhold til garantien. Overvåkningsorganet vil vurdere denne planen særskilt med tanke på om den er forenlig med statsstøttereglene.⁽¹³⁾
- 31) I vurderingen av en omstrukturingsplan vil Overvåkningsorganet ta hensyn til behovene for:
  - å sikre at lønnsomheten til den aktuelle finansinstitusjonen rettes opp på lang sikt
  - å sikre at støtten blir holdt på et minimum og at det gis et betydelig privat bidrag til kostnadene ved omstruktureringen
  - å sikre at det ikke forekommer urimelig konkurransevridning, og at utløsningen av garantien ikke gir urimelige fordeler
- 32) I sin vurdering kan Overvåkningsorganet støtte seg på de erfaringene som er gjort ved tidligere anvendelse av statsstøttereglene på finansinstitusjoner, idet det tas hensyn til de særlige kjennetegnene ved en krise som har fått et slikt omfang at det er tale om en alvorlig forstyrrelse i EØS-statenes økonomi.
- 33) Overvåkningsorganet vil også ta hensyn til skillet mellom støtte som utelukkende er blitt nødvendig som følge av den nåværende vanskelige tilgangen til likviditet for ellers grunnleggende sunne finansinstitusjoner, og støtte gitt til mottakere som også er rammet av strukturelle solvensproblemer, eksempelvis knyttet til deres forretningsmodell eller investeringsstrategi. Støtte til den sistnevnte gruppen mottakere vil i prinsippet kunne reise større problemer.

4 Rekapitalisering av finansinstitusjoner

- 34) Et annet systemisk tiltak i den aktuelle finanskrisen kan være å innføre en rekapitaliseringsordning til støtte for finansinstitusjoner som er grunnleggende sunne, men som kan være i problemer som følge av den ekstreme situasjonen på finansmarkedene. Målet vil være å stille til rådighet offentlige midler som direkte kan styrke finansinstitusjonenes kapitalgrunnlag, eller lette kapitaltilførselen på andre måter, for å unngå negative systemiske følgevirkninger.
- 35) I prinsippet får de ovennevnte betraktningene i forbindelse med generelle garantiordninger tilsvarende anvendelse på rekapitaliseringsordninger. Dette gjelder:
  - objektive og ikke-diskriminerende kriterier for hvem som omfattes av ordningen
  - ordningens varighet
  - begrensning av støtten til det strengt nødvendige

⁽¹³⁾ Overvåkningsorganet mener prinsipielt at hvis det må gis støtte til finansinstitusjoner som del av garantiordningen, må støtten innen seks måneder følges opp med en omstrukturings- eller avviklingsplan, alt etter hva som er aktuelt. For å lette arbeidet for EFTA-statene og Overvåkningsorganet, vil Overvåkningsorganet være villig til å behandle samlede meldinger som omfatter samme type omstrukturings-/avviklingsplaner. Overvåkningsorganet vil kunne anse at det ikke er nødvendig å sende inn en plan dersom det er tale om en ren avvikling av en institusjon, eller når den er av ubetydelig størrelse.

- behovet for tiltak som sikrer mot mulig misbruk og urimelig konkurransevridning, under hensyn til at kapitaltilførsler er irreversible og derfor krever at ordningen inneholder bestemmelser som setter EFTA-staten i stand til å overvåke og håndheve at disse tiltakene blir overholdt, og gripe inn mot konkurransevridninger senere i den grad det er nødvendig⁽¹⁴⁾
  - kravet om rekapitalisering som et nødtiltak for å støtte finansinstitusjonen gjennom krisen, skal følges opp av en omstrukturingsplan for finansinstitusjonen som Overvåkningsorganet skal vurdere særskilt, under hensyn både til skillet mellom grunnleggende sunne finansinstitusjoner som bare er rammet av de nåværende problemene med å finne likviditet, og finansinstitusjoner som også er rammet av strukturelle solvensproblemer, eksempelvis knyttet til deres forretningsmodell eller investeringsstrategi, og den virkningen dette skillet har på omfanget av omstruktureringen
- 36) Rekapitaliseringsordningens særlige karakter gir anledning til følgende betraktninger.
- 37) Avgjørelsen om hvilke finansinstitusjoner som kan delta bør være basert på objektive kriterier, som behovet for å sikre et tilstrekkelig kapitalgrunnlag i forhold til solvenskravene, som ikke fører til urimelig særbehandling. Dersom finanstilsynsmyndighetene vurderer at det er behov for støtte, vil det være et positivt element.
- 38) Kapitaltilførselen må være begrenset til det nødvendige minimum og ikke sette mottakeren i stand til å følge aggressive strategier, utvide sine aktiviteter eller treffe andre tiltak som ville føre til urimelig konkurransevridning. I den forbindelse vil Overvåkningsorganet se positivt på at det opprettholdes strengere minstekrav til solvens, og/eller at kapitaltilførselen begrenses til balansesummen. Mottakerne bør delta med egne midler, inkludert private midler, i så stor grad som det er mulig tatt i betraktning den aktuelle krisen.⁽¹⁵⁾
- 39) Kapitaltilførsler til finansinstitusjoner må skje på betingelser som minimerer omfanget av støtten. Alt etter hvordan kapitaltilførselen skjer (dvs. aksjer, warrants, underordnet kapital ...) bør den aktuelle EFTA-staten i prinsippet oppnå rettigheter av en verdi som svarer til deres bidrag til rekapitaliseringen. Utstedelseskursen på nye aksjer må fastsettes på grunnlag av en markedsorientert vurdering. For å sikre at den offentlige støtten kun gis mot en passende motytelse, vil Overvåkningsorganet se positivt på at det utstedes for eksempel preferanseaksjer med passende avkastning. Alternativt må det vurderes å innføre klausuler om tilbakebetaling.
- 40) Tilsvarende betraktninger gjelder for andre tiltak og ordninger som har til hensikt å angripe problemet på aktivasiden hos finansinstitusjonene, og som bidrar til å styrke deres kapitalgrunnlag. Særlig gjelder at når en EFTA-stat kjøper eller bytter aktiva, må dette skje på grunnlag av en vurdering av deres underliggende risiko, og uten urimelig diskriminering overfor selgerne.
- 41) Det at en støtteordning godkjennes, fritar ikke EFTA-statene fra å rapportere til Overvåkningsorganet om bruken av ordningen hver sjettemåned, samt senest seks måneder at støtte er utbetalt for finansinstitusjoner som mottar støtte under ordningen.⁽¹⁶⁾
- 42) Som ved garantiordninger, men under hensyn til at rekapitaliseringstiltak i sin natur er irreversible, vil Overvåkningsorganet i sin vurdering av slike planer se på om det er sammenheng mellom de samlede resultatene av kapitaliseringen i henhold til ordningen og en rekapitalisering foretatt utenfor en slik ordning i henhold til retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte, idet det tas hensyn til den særlige situasjonen systemkrisen på finansmarkedene medfører.
- 5 Kontrollert avvikling av finansinstitusjoner**
- 43) På bakgrunn av den aktuelle finanskrisen kan en EFTA-stat også ønske å foreta en kontrollert avvikling av visse finansinstitusjoner innenfor denne statens jurisdiksjon. En slik kontrollert avvikling, eventuelt kombinert med en tilførsel av offentlige midler, kan gjennomføres i enkeltstående tilfeller enten som et neste skritt etter at det er gitt redningsstøtte til en finansinstitusjon dersom det blir klart at en omstrukturering ikke vil kunne lykkes, eller som ett enkeltstående tiltak. Kontrollert avvikling kan også inngå som et element i en generell garantiordning, f.eks. dersom en medlemsstat iverksetter en avvikling av finansinstitusjoner som garantien er blitt utløst for.
- 44) Også her følger vurderingen av en slik ordning, og av de individuelle avviklingstiltakene i forbindelse med den, tilsvarende grunnprinsipper som beskrevet ovenfor med tanke på garantiordninger.
- 45) Avviklingsordningens særlige karakter gir anledning til følgende betraktninger.

⁽¹⁴⁾ I henhold til prinsippene i retningslinjene for krise- og omstrukturingsstøtte.

⁽¹⁵⁾ Det kan være nødvendig at startbidraget på et senere tidspunkt suppleres av ytterligere bidrag.

⁽¹⁶⁾ For å lette arbeidet for EFTA-statene og Overvåkningsorganet, vil Overvåkningsorganet være villig til å behandle samlede meldinger som omfatter samme type omstrukturingsplaner. Overvåkningsorganet vil kunne anse at det ikke er nødvendig å sende inn en plan dersom det er tale om en avvikling av en institusjon, eller når den gjenværende økonomiske aktiviteten er ubetydelig.

- 46) I forbindelse med avviklingen må man være særlig oppmerksom på å minimalisere risikoen for lettsindig atferd, bl.a. ved å utelukke aksjonærer og eventuelt visse typer kreditorer fra å motta noen støtte i forbindelse med den kontrollerte avviklingen.
- 47) For å unngå urimelig konkurransevridning bør avviklingsfasen begrenses til det som er strengt nødvendig for en velordnet avvikling. Så lenge finansinstitusjonen fortsetter driften bør den ikke gå inn i noen ny aktivitet, men bare fortsette de nåværende. Banklisensen bør inndras snarest mulig.
- 48) For å sikre at støtten er begrenset til det nødvendige minimum for å oppnå målene, må det også tas hensyn til at det for å sikre finansiell stabilitet i den aktuelle krisesituasjonen kan være nødvendig å innfri de tilgodehavender visse kreditorer måtte ha i den avviklede banken, gjennom støttetiltak. De kriterier som fastsettes for å avgjøre hvilke tilgodehavender som bør innfris, bør være basert på de samme reglene som for forpliktelsel som dekkes av en garantiordning.
- 49) For å sikre at det ikke blir gitt støtte til kjøperne av finansinstitusjonene eller deler av disse, eller til de delene som selges, er det viktig at visse vilkår overholdes ved salget. I vurderingen av om det forekommer støtte vil Overvåkningsorganet ta hensyn til følgende:
- salgsprosessen må være åpen og ikke-diskriminerende
  - salget finner sted på markedsmessige vilkår
  - finansinstitusjonen eller regjeringen, alt etter hvilken struktur som velges, skal søke å oppnå den høyest mulige salgspris for de aktuelle aktiva og passiva
  - såfremt det er nødvendig å gi støtte til den økonomiske aktiviteten som skal selges, må det foretas en individuell vurdering i henhold til prinsippene i retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte.
- 50) Hvis det etter disse kriteriene fastslås at det er gitt støtte til kjøpere eller til solgte enheter, må forenligheten av denne støtten vurderes separat.

6 Andre former for likviditetsstøtte

- 51) For å møte akutte likviditetsproblemer i enkelte finansinstitusjoner kan EFTA-statene ønske å følge opp garanti- eller rekapitaliseringsordninger med supplerende likviditetsstøtte ved hjelp av offentlige midler (herunder midler fra sentralbanken). Dersom en EFTA-stat/sentralbank reagerer på en bankkrise ikke med selektive tiltak til fordel for individuelle banker, men med generelle tiltak som er åpne for alle sammenliknbare aktører på markedet (f.eks. utlån til hele markedet på like vilkår), ligger slike generelle tiltak ofte utenfor statsstøttereglenes rammer, og trenger ikke meldes til Overvåkningsorganet. Eksempelvis anser Overvåkningsorganet at sentralbankenes aktiviteter i forbindelse med pengepolitikken, så som open market-operasjoner og stående fasiliteter, ikke faller inn under reglene for statsstøtte. Under særlige omstendigheter kan øremerket støtte til en bestemt finansinstitusjon heller ikke bli betraktet som statsstøtte. I tråd med Kommisjonens beslutningspraksis⁽¹⁷⁾ anser Overvåkningsorganet at dersom sentralbanken bidrar med midler til en finansinstitusjon i et slikt tilfelle, kan det eventuelt ikke være tale om statsstøtte dersom bl.a. følgende betingelser er oppfylt:
- finansinstitusjonen er solvent på det tidspunktet likviditeten stilles til rådighet, og denne inngår ikke som del av en større støttepakke
  - likviditeten er dekket av full sikkerhet med haircuts, i forhold til kvaliteten og markedsverdien
  - finansinstitusjonen betaler en ekstra høy rente til sentralbanken
  - tiltaket iverksettes på sentralbankens eget initiativ, og er i særdeleshet ikke fulgt av noen motgaranti fra staten
- 52) Overvåkningsorganet anser at i de nåværende ekstraordinære omstendigheter vil en ordning for likviditetsstøtte fra offentlige midler (herunder fra sentralbanken) kunne være forenlig med prinsippene i retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte også om ordningen skulle innebære støtte. Dersom regelmessig vurdering av en slik likviditetsstøtte hver sjette måned⁽¹⁸⁾ er sikret, kan skjemaet i prinsippet godkjennes for lengre enn seks måneder, og inntil to år. Etter godkjenning fra Overvåkningsorganet kan ordningen forlenges ytterligere dersom situasjonen på finansmarkedene gjør det nødvendig.

⁽¹⁷⁾ Se f.eks. Northern Rock (EUT C 43 av 16.2.2008, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Prinsippene nevnt i nr. 24 ovenfor gjelder for denne vurderingen.

7 Rask behandling av statsstøttesaker

- 53) Ved anvendelse av statsstøttereglene på tiltakene omhandlet i dette kapittel på en måte som tar hensyn til de rådende forholdene på finansmarkedet, skal Overvåkningsorganet i samarbeid med EFTA-statene sikre både at tiltakene oppfyller sine mål og at de tilknyttede konkurransevridningene både innenfor EØS-statene og mellom dem blir holdt på et minimum. For å lette dette samarbeidet, og sørge for at både EFTA-statene og tredjeparter sikres rettslig forutsigbarhet for at tiltakene er forenlige med EØS-avtalen (noe som er viktig for å gjenopprette tilliten i markedene), er det av avgjørende betydning at EFTA-statene underretter Overvåkningsorganet om sine intensjoner og gir melding om planer om å innføre slike tiltak så tidlig og så utførlig som mulig, og i ethvert tilfelle før tiltaket gjennomføres. Overvåkningsorganet vil sikre at vedtak i forbindelse med støttetiltak blir truffet raskt etter at fullstendig melding er mottatt.

VEDLEGG II

Rekapitalisering av finansinstitusjoner⁽¹⁾ under den aktuelle finanskrisen: begrensning av støtte til det nødvendige minimum og sikkerhetstiltak mot uforholdsmessig konkurransevridning⁽²⁾**1 Innledning**

- 1) Retningslinjene fra EFTAs overvåkningsorgan (heretter kalt Overvåkningsorganet) av 29. januar 2009 om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen⁽³⁾ ("retningslinjene for finansinstitusjoner") anerkjenner at rekapitaliseringsordninger er ett av de viktigste tiltakene EFTA-statene⁽⁴⁾ kan treffe for å sikre finansmarkedenes stabilitet og funksjon.
- 2) Samme holdning til rekapitalisering kom til uttrykk på møtet i ØKOFIN-rådet 7. oktober 2008 og møtet i Eurogruppen 12. oktober 2008, som konkluderte med at "regjeringene forplikter seg til å sørge for å stille kapital til rådighet i et passende omfang samtidig som de med alle tilgjengelige midler fremmer mobiliseringen av privat kapital. *Finansinstitusjoner bør være forpliktet til å akseptere ytterligere restriksjoner, bl.a. for å forhindre at slike ordninger misbrukes på bekostning av finansinstitusjoner som ikke deltar i dem*", og at "konkurrentenes legitime interesser må beskyttes, særlig gjennom statsstøttereglene".
- 3) Fram til desember 2008 godkjente Kommissjonen rekapitaliseringsordninger i tre medlemsstater, samt en rekke individuelle rekapitaliseringstiltak, i tråd med prinsippene i den såkalte bankmeldingen⁽⁵⁾. Rekapitalisering, særlig i form av stam- og preferanseaksjer, er blitt godkjent under forutsetning av at det innføres markedsorientert forrenting, bestemte atferdsregler og regelmessig revisjon av ordningene. Da det imidlertid er store forskjeller mellom de rekapitaliseringsordningene som for tiden vurderes, både når det gjelder deres art, omfang og betingelser, har både medlemsstatene og potensielle mottakere uttrykt ønske om en mer detaljert avklaring av hvilke former for rekapitalisering som ville være forenlige med reglene for statsstøtte. Særlig er det enkelte stater som overveier rekapitalisering av bankene, ikke primært for å redde bankene, men for å sikre utlån til realøkonomien. Denne meldingen inneholder retningslinjer for nye rekapitaliseringsordninger, og åpner muligheten for å justere eksisterende rekapitaliseringsordninger.

Felles mål: Å gjenopprette den finansielle stabiliteten, sikre utlån til realøkonomien og møte systemrisikoen for insolvens

- 4) På bakgrunn av den aktuelle situasjonen på finansmarkedene kan rekapitalisering av bankene tjene flere forskjellige formål. For det første vil rekapitalisering bidra til å gjenopprette den finansielle stabiliteten og gjenskape tilliten som er nødvendig for at bankene igjen tør låne til hverandre. Større kapital gir dessuten bankene en sikkerhetsmargin i trange tider, slik at de kan absorbere tap og ikke løper så stor risiko for å bli insolvente. Under de nåværende omstendigheter, som blant annet skyldes sammenbruddet til Lehman Brothers, kan grunnleggende sunne banker trenge kapitaltilførsel for å oppfylle de høyere kapitalkrav som mange finner nødvendige i lys av den tidligere undervurderingen av risiko og de økte finanskostnadene.
- 5) For det andre kan rekapitalisering bidra til å sikre utlån til realøkonomien. Grunnleggende sunne banker kan velge å innskrenke utlåne for å unngå risiko og opprettholde en høyere kapitalandel. Tilførsel av statlig kapital kan hindre kredittstramminger og føre til at vanskene i finansmarkedet hindres i å spre seg til andre sektorer.
- 6) For det tredje kan statlig kapitaltilførsel også være en egnet respons i situasjoner der finansinstitusjoner risikerer å gå konkurs som følge av deres særlige forretningsmodell eller investeringsstrategi. Nødhjelp til en individuell bank i form av en kapitalinnspøytning med offentlige midler kan også føre til at kortsiktige systemvirkninger av at banken eventuelt går konkurs, unngås. På lengre sikt kan en rekapitalisering støtte bestrebelsene for å bringe banken varig på fote igjen, eller lette en ordnet avvikling.

⁽¹⁾ For enkelhets skyld omtales finansinstitusjoner i dette dokumentet helt enkelt som banker.

⁽²⁾ Disse retningslinjene svarer til Kommissjonens kunngjøring om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning., utstedt 5. desember 2008 (C(2008) 8259 endelig), heretter kalt rekapitaliseringsmeldingen.

⁽³⁾ Disse retningslinjene svarer til Kommissjonens kunngjøring om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen (EUT C 270 av 25.10.2008, s. 8).

⁽⁴⁾ I disse retningslinjene skal EFTA-statene forstås som Norge, Island og Liechtenstein.

⁽⁵⁾ Se kommisjonsvedtak av 13.10.2008 i sak N 507/2008 *Økonomiske støttetiltak for banknæringen i Det forente kongerike* (EUT C 290 av 13.11.2008, s. 4), kommisjonsvedtak av 27.10.2008 i sak N 512/2008 *Støttetiltak for finansinstitusjoner i Tyskland* (EUT C 293 av 15.11.2008, s. 2) og kommisjonsvedtak av 19.11.2008 i sak N 560/2008 *Støttetiltak for kredittinstitusjoner i Hellas*, kommisjonsvedtak av 12.11.2008 i sak N 528/2008 *Nederland, Støtte til ING Groep N.V.*, kommisjonsvedtak av 25.11.2008 i sak NN 68/2008 *Støtte fra den latviske stat til JSC Parex Banka*.

Mulige konkurranseproblemer

- 7) Med disse felles mål for øye må det ved vurderingen av alle rekapitaliseringsordninger eller -tiltak tas hensyn til de mulige konkurransevidringer på tre forskjellige nivåer.
- 8) For det første, det at en EFTA-stat tilfører kapital til sine egne banker, bør ikke gi disse bankene en urimelig konkurransefordel overfor banker i andre EØS-medlemsstater. Hvis en bank får tilgang til kapital til betydelig lavere rente enn konkurrenter fra andre EØS-medlemsstater, uten at dette er begrunnet i bankens risikoprofil, kan det få betydelig innvirkning på konkurransen mellom bankene i det bredere europeiske indre markedet. Overdrevet støtte i én EFTA-stat kan også utløse et subsidiekappløp mellom EØS-statene og skape vansker for økonomien i andre EØS-stater som ikke har innført rekapitaliseringsordninger. En sammenhengende og koordinert tilnærming til offentlige kapitaltilskudd, og til de andre vilkårene i forbindelse med rekapitalisering, er helt nødvendig for å sikre like konkurransevilkår. Dersom det handles ensidig og ukoordinert på dette området, kan det også underminere forsøkene på å gjenopprette den finansielle stabiliteten. ("Sikre rettfærdig konkurranse i EØS").
- 9) For det andre kan rekapitaliseringsordninger som er åpne for alle bankene i en EØS-stat uten at det skilles mellom mottakerbankene avhengig av deres risikoprofil, gi urimelige fordeler for banker i vanskeligheter eller banker som gjør det dårlig, sammenliknet med banker som er grunnleggende sunne og velfungerende. Det vil forvrenge konkurransen på markedet, ødelegge incentiver, resultere i økt risiko for lettsindig opptreden og redusere den samlede konkurransedyktigheten til europeiske banker ("Sikre rettfærdig konkurranse mellom bankene").
- 10) For det tredje må statlig rekapitalisering, og særlig forrentingen av den, ikke føre til at banker som ikke har tilgang til offentlig finansiering, men søker å skaffe seg ytterligere kapital på markedet, stilles i en betydelig dårligere konkurranseposisjon. En offentlig ordning som fører til at markedsbasert finansiering fortrenses, vil være til hinder for å vende tilbake til et normalt fungerende marked. ("Sikre retur til normalt fungerende marked").
- 11) Enhver påtenkt rekapitalisering har kumulative konkurransevirkninger på hvert av disse tre nivåene. Det er imidlertid nødvendig å finne balansen mellom disse konkurransemessige vurderingene og målet om å gjenopprette den finansielle stabiliteten, sikre utlån til realøkonomien og møte risikoen for konkurser. På den ene side må det være mulig for bankene å få tilført kapital på tilstrekkelig gunstige vilkår til at rekapitaliseringen blir så effektiv som nødvendig. På den annen side bør vilkårene som knyttes til ethvert rekapitaliseringstiltak sikre like konkurransevilkår for alle, og at man på lengre sikt kan komme tilbake til normale markedsvilkår. Statens inngrep bør derfor være forholdsmessige og midlertidige, og være utformet slik at de gir bankene et incentiv til å betale staten tilbake så snart omstendighetene i markedet tillater det, slik at det ut av krisen oppstår en konkurransedyktig og effektiv europeisk banksektor. Den beste garantien mot urettmessige forskjeller i nivået av kapitalisering, og misbruk av tilført kapital, vil være at det betales en markedsorientert pris for kapitaltilskuddene. Under alle omstendigheter bør EFTA-statene sørge for at enhver rekapitalisering av en bank bygger på et genuint behov.
- 12) Balansen som må finnes mellom finansiell stabilitet og konkurransemål understreker betydningen av å skille mellom grunnleggende sunne og velfungerende banker på den ene side, og banker i vanskeligheter og banker som gjør det dårlig på den annen side.
- 13) I sin vurdering av rekapitaliseringstiltakene, enten de er i form av støtteordninger eller støtte til individuelle banker, vil Overvåkningsorganet derfor legge særlig vekt på mottakernes risikoprofil.⁽⁶⁾ I prinsippet bør banker med høyere risikoprofil betale mer. Når EFTA-statene utformer rekapitaliseringsordninger som er åpne for flere forskjellige typer banker, bør de nøye overveie kriteriene for hvem som omfattes og behandlingen av banker med forskjellig risikoprofil, og sørge for at disse behandles i samsvar med dette (se vedlegg 1). Det må tas hensyn til de banker som har problemer på grunn av de aktuelle ekstraordinære omstendighetene, selv om de ville blitt betraktet som grunnleggende sunne før krisen.
- 14) I tillegg til indikatorer som hvorvidt bankene overholder myndighetenes solvenskrav og krav til kapitalgrunnlag som godkjent av de nasjonale tilsynsmyndigheter, vil for eksempel CDS-spread og rating for krisen være et godt grunnlag for å differensiere forrentingen overfor forskjellige banker. De aktuelle spreads kan også gjenspeile iboende risikomomenter som vil svekke situasjonen til enkelte banker når de kommer ut av den generelle krisen. Under alle omstendigheter må de aktuelle spreads og spreads før krisen antas å gjenspeile bankenes beholdning av dårlige aktiva og/eller svakheten i deres forretningsmodell som følge av faktorer som for stor avhengighet av kortsiktig finansiering eller unormal gearing.

⁽⁶⁾ Se mer om dette i vedlegg 1.

- 15) I særlig begrunnede tilfeller kan det være nødvendig å akseptere lavere forrenting på kort sikt for banker i vanskeligheter, ut fra den antakelse og under den forutsetning at kostnadene ved statlig hjelp på lengre sikt vil gjenspeile seg i den omstrukturering som er nødvendige for å bringe dem på fote igjen, og for gjennom kompensierende tiltak å ta hensyn til konkurransevirkningen av støtten de har mottatt. Finansielt sunne banker kan eventuelt få tilgang til rekapitalisering med relativt lave renter, og tilsvarende strengere betingelser for offentlig støtte på lengre sikt, forutsatt at de aksepterer et tilbakekjøp eller en konvertering av den tilførte kapital, slik at det sikres at det statlige bidraget blir av midlertidig karakter og at det oppfyller målet om å gjenopprette den finansielle stabiliteten og utlån, samt nødvendigheten av å hindre misbruk av midlene til bredere strategiske formål.

Anbefalinger fra styringsrådet i Den europeiske sentralbank (ESB)

- 16) I anbefalingene fra styringsrådet i Den europeiske sentralbank av 20. november 2008 foreslås det en metode for referansesatser for forrenting av statlige rekapitaliseringstiltak i grunnleggende sunne institusjoner i euroområdet. Betragtningene som ligger til grunnlag for disse anbefalingene gjenspeiler også fullt ut prinsippene fastsatt i innledningen. I tråd med den europeiske sentralbankens særlige oppgaver og ansvar, har den lagt særlig vekt på at rekapitaliseringstiltak må være effektive, for å styrke den økonomiske stabiliteten og fremme uforstyrret utlån til realøkonomien. Samtidig understreker ESB behovet for markedsorientert prisfastsetting, som tar hensyn til risikoprofilen til mottakerbankene og behovet for å sikre like konkurransevilkår mellom konkurrerende banker.
- 17) Selv om EFTA-statene ikke er medlemmer av ESB, ser Overvåkningsorganet positivt på anbefalingene om at det fastsettes et prissystem for kapitaltilskudd basert på en korridor for forrenting for mottakerbanker som, til tross for variasjoner i risikoprofilen, er grunnleggende sunne. Formålet med dette dokumentet er å gi råd for andre vilkår enn forrentingen, og å veilede om betingelsene for når banker som ikke er grunnleggende sunne, kan få tilgang til offentlig kapital.
- 18) Overvåkningsorganet erkjenner at de nåværende ekstraordinære markedsrentene ikke utgjør noen rimelig referanse for å fastsette de riktige nivåene for forrenting av kapital, men er av den oppfatning at EFTA-statene i forbindelse med rekapitaliseringstiltak bør ta hensyn til den undervurdering av risiko som fant sted før krisen. I motsatt fall risikerer man en forrenting av den offentlige kapitalen som gir mottakerbankene urimelige fortrinn og kan resultere i at privat kapital fortrenses.

2 Prinsipper for forskjellige typer rekapitalisering

- 19) Den beste garantien for at konkurransevridning hindres, er at prisen fastsettes tett opp til markedsprisene.⁽⁷⁾ Av dette følger at rekapitaliseringen bør utformes slik at den tar hensyn til markeds-situasjonen for hver institusjon, inkludert risikoprofil og solvensgrad, og sikrer like vilkår for alle ved at det ikke gis for stor støtte i forhold til de aktuelle alternativene på markedene. I tillegg bør prisen fastsettes slik at det gir banken et incentiv til å betale staten tilbake så fort krisen er over.
- 20) Med utgangspunkt i disse prinsippene må det ved vurderingen av den samlede utformingen av rekapitaliseringsordningene legges vekt på følgende elementer: formålet med rekapitaliseringen, hvor sunn mottakerbanken er, forrentingen, incentiver til å betale staten tilbake, særlig med henblikk på å få private investorer inn i stedet for staten⁽⁸⁾, å sikre at statens medeierskap blir midlertidig, sikre mot misbruk av støtte og konkurransevridning, og å vurdere virkningene av rekapitaliseringsordningene og mottakernes situasjon gjennom regelmessige rapporter, om nødvendig også omstrukturingsplaner.

2.1. Rekapitalisering til gjeldende markedsrente

- 21) Når tilførsel av kapital fra staten skjer på like vilkår som for større innskudd fra private investorer (30 % eller mer), vil Overvåkningsorganet godta den forrenting som er avtalt.⁽⁹⁾ I lys av de begrensede konkurranseproblemer en slik kapitaltilførsel vil reise, og så sant ikke betingelsene er slik at de i betydelig grad endrer incentivene for private investorer, er det ikke i prinsippet noe behov for å kreve at det skal være innebygget særlige garantier for konkurransen eller incentiver til å betale staten tilbake.

2.2. Midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien

- 22) Ved vurderingen av behandlingen av banker i denne kategorien, vil Overvåkningsorganet legge betydelig vekt på forskjellen mellom grunnleggende sunne banker og andre banker, som er beskrevet i punktene 12–15.

⁽⁷⁾ Se retningslinjene for finansinstitusjoner, nr. 39.

⁽⁸⁾ Når det i dette dokumentet vises til incentiver for å gå ut av ordningen eller betale staten tilbake, skal det forstås slik at hensikten er å erstatte statlig kapital med privat kapital i det omfang det er nødvendig og formålstjenlig med tanke på å komme tilbake til normale markedsforhold.

⁽⁹⁾ Se f.eks. kommisjonsvedtak av 27.10.2008 i sak N 512/2008 *Støttetiltak for finansinstitusjoner i Tyskland*, nr. 54.

- 23) Forrentingen som helhet bør gjenspeile følgende elementer:
- Mottakernes aktuelle risikoprofil⁽¹⁰⁾
  - Kjennetegn ved formen som er valgt, herunder prioritetsrekkefølge, risiko og alle betalingsvilkår⁽¹¹⁾
  - Innebygde incentiver til å betale staten tilbake (for eksempel opptrappingsklausuler og klausuler om tilbakebetaling)
  - Benchmark for risikofri rente
- 24) Statens *avkastning* av kapitalinnskuddet kan ikke være så høy som det nåværende markedsnivået (ca. 15 %)⁽¹²⁾, ettersom dette ikke nødvendigvis gjenspeiler normale markedsvilkår.⁽¹³⁾ Overvåkningsorganet er følgelig villig til å godta at prisen for rekapitalisering av grunnleggende sunne banker settes lavere enn markedsrenten for å gjøre det lettere for bankene å bruke ordningene, og dermed fremme gjenopprettelsen av finansiell stabilitet og sikre utlån til realøkonomien.
- 25) Samtidig bør statens samlede forventede avkastning på rekapitaliseringen ikke ligge for langt fra de aktuelle markedsrentene, ettersom det er viktig i) å unngå undervurdering av risiko, slik det var tilfelle for krisen, ii) at avkastningen avspeiler usikkerheten om når man når fram til ny prislikevekt og på hvilket nivå, iii) det gir incentiver til å tre ut av ordningen, og iv) det er nødvendig å minimere risikoen for konkurransevriddning mellom EØS-statene, samt mellom bankene som i dag reiser kapital på markedet uten statsstøtte. At avkastningen ikke ligger for langt fra den nåværende markedsrenten er essensielt for å unngå fortregning av privat kapital, og fremme retur til normale markedsvilkår.

Inntredelsespris ved rekapitalisering

- 26) I sin melding om rekapitalisering⁽¹⁴⁾ beskriver Kommissjonen metoder for fastsettelse av inntredelsesprisen for rekapitaliseringer. Overvåkningsorganet vil anvende framgangsmåtene beskrevet nedenfor tilsvarende, under hensyn til at EFTA-statene ikke inngår i euro-systemet. Kommissjonen anser at Eurosystem-anbefalingene av 20. november 2008 utgjør en god metode for å fastsette prisen for rekapitalisering. Den forrenting man når fram til ved å bruke denne metoden, utgjør etter Eurosystemets oppfatning et egnet nivå (inngangsnivå) for hva den nominelle forrentingen bør være ved tilskudd av kapital til grunnleggende sunne banker. Prisen kan bli justert oppover for å ta hensyn til behovet for å stimulere tilbakebetaling av statens innskudd⁽¹⁵⁾. Kommissjonen anser at en slik tilpasning også vil tjene til å hindre konkurransevriddning.
- 27) I henhold til anbefalingene fra Eurosystemet kan statens avkastning på kapitalinnskudd i *grunnleggende sunne banker* – preferanseaksjer og andre hybride instrumenter – fastsettes på grunnlag av en priskorridor der: i) avkastningen som kreves på etterstilt gjeld utgjør en *nedre grense*, og ii) avkastningen som kreves på ordinære aksjer utgjør en *øvre grense*. Denne metoden innebærer at det beregnes en priskorridor på grunnlag av forskjellige komponenter, som også bør gjenspeile de særlige forhold som gjør seg gjeldende for enkeltstående banker (eller flere banker i samme situasjon) og for EFTA-statene. Kommissjonen har fastsatt at når denne metoden benyttes på grunnlag av gjennomsnittsnivåer (middel- eller medianverdier) for de aktuelle verdiene (avkastning på statsobligasjoner, CDS-spreads, egenkapitalrisikopremie), framkommer det en korridor med en gjennomsnittlig avkastning på 7 % på preferanseaksjer som tilsvarer etterstilt gjeld, og en gjennomsnittlig avkastning på 9,3 % på stamaksjer i banker i euro-området. Denne gjennomsnittspriskorridoren er i seg selv veiledende.
- 28) Overvåkningsorganet vil for grunnleggende sunne banker godta en minsteavkastning beregnet ut fra ovenstående metode. Denne avkastningen tilpasses etter den enkelte bank på grunnlag av forskjellige parametre:
- Hvilken type kapital man har valgt⁽¹⁶⁾: jo mindre etterstilt den er, desto mindre er avkastningskravene i priskorridoren
  - benchmark for risikofri rente
  - individuell risikoprofil på nasjonalt nivå for alle finansinstitusjoner som kan få tilgang til ordningen (enten de er grunnleggende sunne eller i vanskeligheter)

⁽¹⁰⁾ Se mer om dette i vedlegg 1.

⁽¹¹⁾ Det finnes eksempelvis en del parametere som øker eller reduserer verdien av preferanseaksjer avhengig av deres egenskaper, som: muligheten til å konvertere dem til ordinære aksjer eller andre instrumenter, kumulativt eller ikke-kumulativt utbytte, fast eller justerbar utbytteprosent, fortrinnsrett overfor ordinære aksjer ved likvidasjon, andel av omsetning utover utbytte betalt til ordinære aksjer, salgsoptjoner, tilbakekjøpsrettigheter, stemmerett. Overvåkningsorganet vil benytte den generelle klassifiseringen av kapitalinstrumenter innen de forskjellige kategoriene som utgangspunkt (f.eks. kjernekapital eller ikke, klasse 1/klasse 2).

⁽¹²⁾ Se Kommissjonens kunngjøring om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen, fotnote 10.

⁽¹³⁾ De aktuelle nivåene for avkastning kan også gjenspeile den for tiden relativt høye etterspørselen etter klasse 1-kapital, idet bankene går bort fra den tidligere forretningsmodellen som nå oppfattes som underkapitalisert, samtidig som tilbudet er relativt lite og svingningene på markedet store.

⁽¹⁴⁾ Se fotnote 2, nr. 26 ff.

⁽¹⁵⁾ Se punktene 5–7 i ECB-rådets anbefalinger av 20. november 2008 om prisfastsettelsen ved rekapitalisering.

⁽¹⁶⁾ Som stamaksjer, klasse 1-kapital som ikke er kjernekapital, eller klasse 2-kapital.

- 29) EFTA-statene kan velge en prisformel som også inneholder opptrappings- eller tilbakebetalingsklausuler. Slike klausuler bør utformes på en slik måte at de tilskynder til hurtig avslutning av statens kapitalinnskudd, men ikke øker kapitalkostnadene for mye.
- 30) Overvåkningsorganet vil også godta alternative prisfastsettelsesmetoder, forutsatt at de fører til avkastning som er høyere enn ved den ovennevnte metoden.

Incentiver til å betale tilbake statens kapitalinnskudd

- 31) Rekapitaliseringstiltak må omfatte egnede incentiver for å betale tilbake statens kapitalinnskudd når markedet gjør det mulig.⁽¹⁷⁾ Den enkleste måten for å gi bankene et incentiv til å lete etter alternativ kapital, er å sørge for at EFTA-statene forlanger en tilstrekkelig høy forrenting av statens kapitalinnskudd. Følgelig ser Overvåkningsorganet det som nyttig at det legges et tillegg til den fastsatte inngangsprisen⁽¹⁸⁾ som kan fungere som et slikt incentiv. En prisstruktur som omfatter klausuler om gradvis opptrapping over tid kan forsterke slike incentiver.
- 32) Dersom en EFTA-stat foretrekker å ikke øke den nominelle forrentingen, kan den vurdere å forhøye den samlede avkastningen gjennom en call-opsjon eller andre tilbakebetalingsklausuler, eller mekanismer som oppmuntrer til å skaffe privat kapital, for eksempel ved å knytte utbetalingen av utbytte til en obligatorisk avkastning til staten, som øker over tid.
- 33) EFTA-statene kan også vurdere å begrense utbetalingen av utbytte for å sikre at de statlige inngrepene blir midlertidige. Å være restriktiv når det gjelder utbytte er i tråd med målet om å sikre utlån til realøkonomien og styrke mottakerbankenes kapitalgrunnlag. Samtidig vil det være viktig å åpne for betaling av utbytte der dette kan gi incentiver til å tilføre ny privat kapital til grunnleggende sunne banker.⁽¹⁹⁾
- 34) Overvåkningsorganet vil vurdere utredelsesordningene som foreslås, fra sak til sak. Jo større kapitaltilførselen er, og desto høyere risikoprofil mottakerbanken her, desto mer nødvendig er det å fastsette en klar utredelsesordning. Kombinasjonen av avkastningens størrelse og form og de restriksjoner på utbytte som eventuelt innføres, må i sin helhet utgjøre et tilstrekkelig incentiv for mottakerbankene til å tre ut av ordningene. Overvåkningsorganet er særlig av den oppfatning at begrensninger på utbetaling av utbytte ikke er nødvendig dersom prisnivået korrekt gjenspeiler bankenes risikoprofil, og opptrappingsklausuler eller tilsvarende gir tilstrekkelige incentiver til å betale tilbake, og kapitalinnskuddet er av begrenset størrelse.

Unngå urimelig konkurransevridning

- 35) Retningslinjene for finansinstitusjoner understreker i nr. 35 behovet for sikkerhetstiltak mot mulig misbruk og konkurransevridning i forbindelse med rekapitaliseringsordninger. Ifølge retningslinjenes nr. 38 må kapitaltilskudd være begrenset til det nødvendige minimum, og ikke tillate mottakeren å føre aggressive konkurransestrategier som ville være uforenlige med det underliggende målet med rekapitaliseringen⁽²⁰⁾.
- 36) Som hovedprinsipp gjelder at jo større avkastningen på kapitalinnskuddet er, desto lavere er behovet for sikkerhetstiltak, ettersom prisnivået i seg selv vil begrense konkurransevridning. Banker som har fått tilført kapital fra staten, bør også unngå å reklamere med det i kommersielt øyemed.
- 37) Det kan være nødvendig med sikkerhetstiltak for å hindre aggressiv kommersiell ekspansjon finansiert gjennom statsstøtte. I prinsippet kan foretakssammenslutninger og oppkjøp utgjøre et viktig bidrag til konsolidering av banksektoren, med henblikk på å nå målene om å stabilisere finansmarkedene og sikre tilførselen av kreditt til realøkonomien. For å unngå at de institusjonene som mottar støtte kommer i en fordelaktig stilling overfor konkurrenter som ikke mottar slik støtte, bør sammenslutninger og oppkjøp generelt organiseres gjennom en anbudsprosess.
- 38) Hvilke sikkerhetstiltak av atferdsmessig karakter som innføres, vil være basert på en proporsjonalitetsvurdering, der det tas hensyn til alle relevante faktorer, og særlig mottakerbankens risikoprofil. Mens det bare er behov for ganske begrensede atferdsrestriksjoner i banker med svært lav risikoprofil, øker behovet for slike tiltak når risikoprofilen øker. Andre relevante faktorer i denne proporsjonalitetsvurderingen er den relative størrelsen av statens kapitalinnskudd, og egenkapitalens aktuelle størrelse.

⁽¹⁷⁾ Under hensyn til typen av rekapitaliseringsinstrument og tilsynsmyndighetenes klassifisering av dette.

⁽¹⁸⁾ Dette er desto viktigere ettersom beregningen etter metoden som beskrives ovenfor, kan påvirkes av at risiko ble underpriset for krisen.

⁽¹⁹⁾ Når man tar hensyn til disse vurderingene, kan utbetaling av utbytte eksempelvis begrenses i tid eller til en prosent av den genererte fortjenesten, eller knyttet til bidrag av ny kapital (for eksempel ved å utbetale utbytte i form av nye aksjer). Hvis statens andel tilbakebetales i flere trinn, kan restriksjonene på utbetaling av utbytte også reduseres gradvis i takt med tilbakebetalingen.

⁽²⁰⁾ Ettersom målet er å sikre utlån til realøkonomien, er det ikke nødvendig med restriksjoner på vekst i balansen ved rekapitaliseringsordninger som gjelder grunnleggende sunne banker. Dette bør i prinsippet også gjelde for garantiordninger, så sant det ikke finnes alvorlig risiko for forskyvning av kapitalstrømmene mellom EØS-medlemsstatene.

- 39) Når EFTA-statene benytter rekapitalisering med henblikk på å finansiere realøkonomien, må de påse at støtten faktisk bidrar til dette. Med dette formål bør de i samsvar med nasjonal lovgivning innføre effektive og kontrollerbare nasjonale sikkerhetstiltak som kan gi garanti for at den tilførte kapitalen brukes til å øke utlån til realøkonomien.

Revisjon

- 40) Som angitt i bankmeldingen bør rekapitaliseringer⁽²¹⁾ dessuten tas opp til fornyet vurdering med jevne mellomrom. Seks måneder etter at de er innført, bør EFTA-statene sende Overvåkningsorganet en rapport om gjennomføringen av tiltakene som er truffet. Rapporten skal inneholde utførlige opplysninger om:
- hvilke banker som har fått tilført kapital, herunder med hensyn til de faktorer som er angitt i nr. 12–15 og vedlegg 1, og en vurdering av bankens forretningsmodell, med henblikk på en vurdering av deres risikoprofil og levedyktighet
  - hvilke beløp disse bankene har mottatt, og på hvilke vilkår rekapitaliseringen har funnet sted
  - bruken av den mottatte kapitalen, herunder med hensyn til mottakerbankenes i) utlån til realøkonomien, ii) eksterne vekst og iii) utbyttepolitikk
  - oppfyllelse av de tilsagn EFTA-statene har gitt med tanke på incentiver for å tre ut av ordningen og andre betingelser og sikkerhetstiltak
  - hvilke skritt som er planlagt med henblikk på å gjøre bankene uavhengige av statlig kapital⁽²²⁾
- 41) I forbindelse med denne revisjonen vil Overvåkningsorganet blant annet vurdere om det er behov for fortsatte atferdsrestriksjoner. Avhengig av hvordan markedsforholdene utvikler seg, kan Overvåkningsorganet også kreve en revisjon av sikkerhetstiltakene for å sikre at støtten er begrenset til det omfanget og den varigheten som er nødvendig for å møte den aktuelle krisen.
- 42) Overvåkningsorganet viser til at dersom en bank som opprinnelig ble ansett for å være grunnleggende sunn, kommer i vanskeligheter etter en rekapitalisering, må det framlegges en omstrukturingsplan for den aktuelle banken.

2.3. Kapitaltilførsel for å redde andre banker

- 43) Det bør stilles strengere krav til kapitaltilførsel til banker som ikke er grunnleggende sunne.
- 44) Avkastningen bør som nevnt ovenfor i prinsippet gjenspeile mottakerbankens risikoprofil, og være høyere enn for grunnleggende sunne banker⁽²³⁾. Dette berører ikke tilsynsmyndighetenes mulighet til å treffe raske tiltak når det er nødvendig i forbindelse med omstruktureringer. Hvis prisen ikke kan settes på et nivå som tilsvarer bankens risikoprofil, må den likevel ligge tett opp mot det som er nødvendig for en tilsvarende bank under tilsvarende markedsforhold. Uansett behovet for å sikre den finansielle stabiliteten, vil en tilførsel av statskapital til disse bankene bare bli godtatt på vilkår av at banken enten blir avvirket eller gjennomgår en grundig og vidtrekkende omstrukturering, eventuelt endring i ledelsen og driftsprinsippene der dette er aktuelt. For slike banker må det derfor framlegges enten en omfattende omstrukturingsplan eller en utviklingsplan senest seks måneder etter kapitaltilførselen. Som angitt i bankmeldingen, vil en slik plan bli vurdert etter prinsippene i retningslinjene for krise- og omstrukturingsstøtte for kriserammede bedrifter, og må omfatte kompenserende tiltak.
- 45) Inntil statens innskudd er tilbakebetalt, bør de atferdsmessige sikkerhetstiltakene som treffes i forbindelse med banker i rednings- og omstrukturingsfasen i prinsippet omfatte begrensninger i utbetalingen av utbytte (inkludert forbud mot utbytte i det minste i omstrukturingsperioden) og i ledelsens lønn og bonusutbetalinger, plikt til å gjenopprette og fastholde en høyere solvensgrad i tråd med målet om å gjenopprette den finansielle stabiliteten, og en tidsplan for tilbakebetaling av statens innskudd.

2.4 Sluttmærknader

- 46) Avslutningsvis tar Overvåkningsorganet hensyn til muligheten for at rekapitaliseringsordninger kan være åpne for alle eller en god del av bankene i en gitt EFTA-stat, også på mindre differensiert grunnlag, med henblikk på å oppnå en passende samlet avkastning over tid. Enkelte EFTA-stater kan for eksempel for å forenkle administrasjonen foretrekke å bruke enklere metoder. Uavhengig av EFTA-statenes mulighet til å basere prisfastsettelsen på metoden beskrevet ovenfor, vil Overvåkningsorganet også godta prismekanismer som fører til en samlet, årlig avkastning for alle bankene som deltar i ordningen som er tilstrekkelig høy til å ta

⁽²¹⁾ Se retningslinjene for finansinstitusjoner, nr. 34–42. I tråd med retningslinjene for finansinstitusjoner trenger enkeltstående rekapitaliseringstiltak som treffes i samsvar med en rekapitaliseringsordning godkjent av Overvåkningsorganet ikke meldes, og vil bli vurdert av Overvåkningsorganet i forbindelse med vurderingen og presentasjonen av en lønnsomhetsplan.

⁽²²⁾ Under hensyn til hva som kjennetegner rekapitaliseringsinstrumentet.

⁽²³⁾ Se punkt 28 om den utvidete priskorridoren med høyere avkastningsgrader for banker i vanskeligheter.

hensyn til at bankene er forskjellige, og nødvendigheten av et incentiv for å tre ut av ordningen. Dette nivået bør normalt ligge høyere enn det taket som er nevnt i nr. 27 for klasse 1-instrumenter.⁽²⁴⁾ Dette kan være kombinert med lavere pris for inntreden og opptrappingsklausuler, samt andre differensierende elementer og sikkerhetstiltak som beskrevet ovenfor.⁽²⁵⁾

⁽²⁴⁾ Kommisjonen har så langt godkjent rekapitaliseringstiltak med samlet forventet årlig avkastning på minst 10 % for klasse 1-instrumenter for alle banker som deltar i en ordning. For EØS-stater med risikofrie avkastningsgrader som avviker betydelig fra gjennomsnittet i eurosonen, kan det være nødvendig å tilpasse dette nivået. Det vil også være nødvendig med tilpasninger på grunn av de risikofrie avkastningsgradenes utvikling.

⁽²⁵⁾ For et eksempel på en lav pris for inntreden kombinert med slike differensierende elementer, se kommisjonsvedtak av 12.11.2008 i sak N 528/2008 – Nederland, *Støtte til ING Groep N.V* som gjaldt et kapitalinstrument som i utgangspunktet er kategorisert som klasse 1-kapital, og der en fast kupongrente (8,5 %) er kombinert med overproporsjonale og økende kupong-utbetalinger samt et mulig gevinstpotensial, noe som fører til en forventet årlig avkastning på over 10 %.

TILLEGG

Prisfastsettelse på aksjer

Aksjekapital (ordinære aksjer, stamaksjer) er den mest utbredte formen for klasse 1-kjernekapital. Avkastningen på stamaksjer avhenger av usikre framtidige utbetalinger av utbytte samt aksjekursens utvikling (kapitalgevinst eller tap), som begge i siste instans avhenger av forventningene om framtidig kontantstrøm/avkastning. I den aktuelle situasjonen er det enda vanskeligere enn vanlig å spå om framtidig kontantstrøm. Den viktigste faktoren er derfor noteringskursen på stamaksjene. For banker som ikke er børsnotert, og der det ikke finnes noen noteringskurs for aksjene, bør EFTA-statene benytte en markedsbasert tilnærming, for eksempel en full verdivurdering.

Hvis en medlemsstat opptrer som tegningsgarant når det utstedes stamaksjer, overtas alle aksjer som ikke er tegnet av eksisterende eller nye investorer, av EFTA-staten som tegningsgarant til den lavest mulige pris i forhold til aksjekursen umiddelbart før det avgis et åpent bud. Den utstedende banken bør også betale en passende provisjon for tegningsgarantien.⁽²⁶⁾ Overvåkningsorganet vil ta hensyn til den innflytelse tidligere mottatt statsstøtte måtte ha på bankens aksjekurs.

Indikatorer ved vurdering av en banks risikoprofil

Når Overvåkningsorganet skal vurdere en banks risikoprofil med henblikk på å vurdere et rekapitaliserings-tiltak etter statsstøtteregele, vil følgende indikatorer for bankens stilling bli særlig vurdert:

- a) kapitalgrunnlaget: Overvåkningsorganet vil ta positivt hensyn til den nasjonale tilsynsmyndighetens vurdering av bankens solvens og framtidige kapitalgrunnlag, som omfatter en evaluering av bankens eksponering overfor forskjellige risikomomenter (kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko, rente- og kursrisiko), aktivabeholdningens kvalitet (på det nasjonale markedet og i forhold til gjeldende internasjonale standarder), hvor bærekraftig forretningsmodellen er på lang sikt, og andre relevante elementer
- b) størrelsen på kapitaltilførselen: Overvåkningsorganet vil se positivt på en kapitaltilførsel av begrenset størrelse, som for eksempel svarer til høyst 2 % av bankens risikovektede aktiva
- c) aktuelle CDS-spreads: Overvåkningsorganet vil anse en spread som ikke overstiger gjennomsnittet, som tegn på en lav risikoprofil
- d) bankens aktuelle og forventede framtidige rating: Overvåkningsorganet vil anse en rating på A eller høyere samt utsikter til en stabil og positiv utvikling som indikatorer for en lavrisikoprofil.

Ved evalueringen av disse indikatorene må det tas hensyn til situasjonen for bankene som er i vansker på grunn av de rådende ekstraordinære forholdene, men ville blitt betraktet som grunnleggende sunne før krisen, for eksempel på grunnlag av utviklingen i markedsindikatorer som CDS-spreads og aksjekurser.

⁽²⁶⁾ Se for eksempel kommisjonsvedtak av 13.10.2008 i sak N 507/2008 *Økonomiske støttetiltak til banknæringen i Det forente kongerike*, nr. 11, og kommisjonsvedtak av 27.10.2008 i sak N 512/2008 *Støttetiltak for finansinstitusjoner i Tyskland*, nr. 12.

Tabell 1: Kapitaltyper

Fremmedkapital	Klasse 2
	Gjeld med fast løpetid
	Etterstilt gjeldt uten fast løpetid
Høyere avkastning nødvendig	Kumulative preferanseaksjer o.l.
↓	Klasse 1
Bedre evne til å absorbere tap	Ikke-kumulative preferanseaksjer o.l.
Aksjekapital	Annen hybrid kapital av høy kvalitet
	Reserver/tilbakeholdt overskudd
	Ordinære aksjer

VEDLEGG III

Midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krise**1 Finanskrisen, dens virkninger for realøkonomien og behovet for midlertidige tiltak****1.1 Finanskrisen og dens virkninger for realøkonomien**

- 1) Den 26. november 2008 vedtok Kommissjonen for De europeiske fellesskap (heretter kalt Kommissjonen) en melding om en europeisk økonomisk gjenreisningsplan ("gjenreisningsplanen") for å hjelpe Europa med å overvinne den rådende finanskrisen⁽¹⁾. Gjenreisningsplanen er basert på to hovedelementer, som forsterker hverandre gjensidig. For det første foreslås kortsiktige tiltak for å stimulere etterspørselen, redde arbeidsplasser og bidra til å gjenopprette tilliten, og for det andre "smarte investeringer" for å gi høyere vekst og bærekraftig velstand på lengre sikt. Gjenreisningsplanen skal styrke og framskynde reformene som allerede er i gang som del av Lisboa-strategien.
- 2) I den sammenheng er utfordringen å unngå offentlige inngrep som ville undergrave målet om mindre og mer målrettet statsstøtte. Under visse omstendigheter er det likevel behov for ny midlertidig statsstøtte.
- 3) EFTAs overvåkningsorgan (heretter kalt Overvåkningsorganet) er av den oppfatning at det er behov for ytterligere virkemidler med henblikk på å anvende statsstøttereglene på en måte som gir størst mulig fleksibilitet ved håndtering av krisen, samtidig som fortsatt like konkurransevilkår for alle sikres, og urimelige konkurransevriddinger unngås. Disse retningslinjene beskriver enkelte supplerende midlertidige muligheter for EFTA-statene til å gi statsstøtte.
- 4) For det første har finanskrisen rammet banksektoren i EØS hardt, og konsekvensene på Island har vært svært kraftige. Det europeiske råd har understreket at selv om beslutninger om offentlige inngrep må tas på nasjonalt plan, må det skje innenfor koordinerte rammer og på grunnlag av en rekke felles prinsipper i Fellesskapet⁽²⁾. Kommissjonen reagerte omgående med diverse tiltak, deriblant ved å vedta en kunngjøring om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen⁽³⁾, og en rekke vedtak om godkjenning av krisestøtte til finansinstitusjoner. Overvåkningsorganet har vedtatt tilsvarende tiltak⁽⁴⁾.
- 5) Tilstrekkelig og rimelig adgang til finansiering er en forutsetning for investeringer, vekst og sysselsetting i den private sektor. EFTA-statene trenger å utnytte de muligheter staten har fått ved å gi betydelig økonomisk støtte til banksektoren, for å sikre at denne støtten ikke bare fører til at bankene forbedrer sin økonomiske stilling, uten at det kommer økonomien som helhet til gode. Støtte til finanssektoren må derfor være målrettet for å sikre at bankene gjenopptar normal utlånsvirksomhet. Overvåkningsorganet vil ta hensyn til dette ved vurdering av statsstøtte til banker.
- 6) Situasjonen på finansmarkedene ser ut til å være i bedring, men det er først nå at virkningene av finanskrisen for realøkonomien viser seg for fullt. Hele økonomien er nå inne i en alvorlig nedgangstid, som rammer husholdninger, næringslivet og sysselsettingen. Som følge av krisen på finansmarkedet reduserer bankene nå sine forpliktelser og er blitt langt mindre risikovillige enn i foregående år, noe som har ført til en kredittklemme. Denne finanskrisen kan føre til kredittrasjonering, fall i etterspørselen og resesjon.
- 7) Slike vansker vil kunne ramme ikke bare svake foretak uten kapitalreserver, men også sunne virksomheter som plutselig befinner seg i en situasjon der det er vanskelig eller umulig å få lån. Dette vil særlig være tilfelle for små og mellomstore bedrifter (SMB), som uansett har større vansker med å skaffe finansiering enn større bedrifter. På kort og mellomlang sikt kan dette ikke bare være til betydelig skade for den økonomiske stillingen til mange sunne foretak og deres medarbeidere, men også ha mer langsiktige negative virkninger ettersom det kan føre til at alle EØS-investeringer i framtiden, særlig investeringer i bærekraftig vekst og andre av målene for Lisboastrategien, kan bli forsinket eller avbrutt.

1.2 Nødvendigheten av tett koordinering av nasjonale støttetiltak i EØS

- 8) I den aktuelle situasjonen på finansmarkedene kan EFTA-statene føle seg fristet til å treffe ensidige tiltak og særlig søke å subsidiere egne foretak mest mulig. Tidligere erfaringer viser at slike ensidige inngrep ikke kan være effektive, men kan føre til alvorlige problemer på det indre marked. Når det gis støtte, under fullt hensyn til den rådende økonomiske situasjonen, er det avgjørende å sikre like vilkår for alle EØS-foretak og unngå at EFTA-statene går inn i et støttekappløp som ville være uholdbart og skadelig for hele EØS. Det er konkurransepolitikens oppgave å sikre dette.

⁽¹⁾ Melding fra Kommissjonen til Det europeiske råd, COM (2008) 800.

⁽²⁾ Konklusjoner fra ØKOFIN-rådet 7. oktober 2008.

⁽³⁾ EUT C 270 av 25.10.2008, s. 8.

⁽⁴⁾ Se retningslinjenes kapitler om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrisen og om rekapitalisering av finansinstitusjoner under den aktuelle finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridding, vedtatt 29. januar 2009.

1.3 Behovet for midlertidige statsstøttetiltak

- 9) De midlertidige støttetiltakene som disse retningslinjene omhandler, tar sikte på to mål: For det første dreier det seg, i lys av de ekstraordinære, forbigående finansieringsproblemene i tilknytning til bankkrisen, om å åpne opp for utlån til foretak og dermed garantere at de fortsatt får tilgang til finansiering. I denne sammenheng er SMB særlig viktige for hele økonomien i EØS, og å styrke deres finansielle situasjon vil også få positive virkninger for store foretak, og dermed støtte den samlede økonomiske veksten og moderniseringen på lengre sikt.
- 10) Det andre målet er å oppmuntre foretakene til å fortsette å investere i framtiden, særlig i en økonomi med bærekraftig vekst. Det kunne få svært dramatiske konsekvenser dersom den aktuelle krisen førte til at de betydelige framskrittene som er blitt gjort på miljøområdet, skulle stanse opp eller til og med bli reversert. Derfor er det nødvendig å kunne gi midlertidig støtte til foretak til investering i miljøprosjekter (som blant annet kunne gi EØS-industrien et teknologisk forsprang), og dermed kombinere nødvendig økonomisk krisestøtte med langsiktige fordeler for EØS.
- 11) Disse retningslinjene gjennomgår først de mange forskjellige mulighetene for offentlig støtte som EFTA-statene allerede har under eksisterende statsstøtteregler, før det redegjøres for ytterligere statsstøttetiltak som EFTA-statene kan gi midlertidig for å avhjelpe de problemene enkelte foretak for tiden befinner seg i med tanke på tilgang til kapital, og for å fremme miljørettede investeringer.
- 12) Overvåkningsorganet anser de foreslåtte støtteinstrumentene som de mest egnede for å nå disse målene.

2 Tiltak innenfor generell økonomisk politikk

- 13) Gjenreisningsplanen ble vedtatt for å møte den aktuelle økonomiske situasjonen. Med tanke på krisens omfang trenger Fellesskapet en koordinert tilnærming, som er tilstrekkelig omfattende og ambisiøs til å gjenskape tilliten hos forbrukerne og i næringslivet. Det samme gjelder for økonomien i EFTA-statene.
- 14) De strategiske målene for gjenreisningsplanen er:
  - raskt å stimulere etterspørselen og gjenskape forbrukernes tillit.
  - redusere de menneskelige kostnadene ved den økonomiske nedgangen og dens virkninger for de mest sårbare. Mange arbeidstakere og deres familier vil bli rammet av krisen. Det kan treffes tiltak for å demme opp for tapet av arbeidsplasser og hjelpe folk raskt tilbake på arbeidsmarkedet, i stedet for at det oppstår langtidsledighet.
  - hjelpe Europa til å stå klart til oppsvinget når det blir fart på økonomien igjen, for å sikre at den europeiske økonomien kan leve opp til kravene om konkurranseevne og bærekraftighet og til framtidens behov, som skissert i Lisboa-strategien. Det betyr å støtte opp om nyskaping, bygge en kunnskapsbasert økonomi og framskynde overgangen til en lavkarbonøkonomi og ressurseffektiv økonomi.
- 15) For å nå disse målene har EFTA-statene allerede en rekke virkemidler til disposisjon, som ikke betraktes som statsstøtte. For eksempel kan det være noen foretak som har mer akutte problemer med å skaffe seg finansiering enn andre, noe som forsinker eller setter i fare den finansieringen som er nødvendig for at de skal vokse og få gjennomført planlagte investeringer. Med henblikk på disse kan EFTA-statene vedta en rekke generelle politiske tiltak, som gjelder for alle foretak på deres område og dermed ikke faller inn under statsstøttereglene, med henblikk på midlertidig å lette finansieringsproblemene på kort og mellomlang sikt. Det kan for eksempel være tale om å forlenge fristene for betaling av trygdebidrag eller tilsvarende avgifter, eller endog også skatter, eller å innføre tiltak rettet mot lønsmottakere. Hvis slike tiltak er åpne for alle foretak, utgjør de i prinsippet ikke statsstøtte.
- 16) EFTA-statene kan også gi økonomisk støtte direkte til forbrukerne, for eksempel for å kassere gamle produkter og/eller kjøpe miljøvennlige produkter. Hvis slik støtte gis uten diskriminering med hensyn til produktets opprinnelse, utgjør den ikke statsstøtte.
- 17) Videre kan generelle fellesskapsprogrammer, som rammeprogrammet for konkurranseevne og nyskaping (2007–2013), opprettet ved europaparlaments- og rådsvedtak nr. 1639/2006/EF av 24. oktober 2006⁽⁵⁾ og Det europeiske fellesskaps sjuende rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (2007–2013), opprettet ved europaparlaments- og rådsvedtak nr. 1982/2006/EF av 18. desember 2006⁽⁶⁾, benyttes ikke bare til å gi støtte til SMB, men også til store virksomheter.

⁽⁵⁾ EUT L 310 av 9.11.2006, s. 15.

⁽⁶⁾ EUT L 412 av 30.12.2006, s. 1.

3 Mulighet for å gi statsstøtte under eksisterende ordninger

- 18) I de siste årene har Overvåkningsorganet modernisert reglene for statsstøtte betydelig, for å oppmuntre EFTA-statene til å gjøre offentlig støtte mer målrettet mot bærekraftige investeringer, og dermed bidra til Lisboa-strategien. I den forbindelse er det lagt særlig vekt på SMB, der mulighetene for å gi støtte er økt. I tillegg har statsstøttereglene blitt kraftig forenklet og gjort mer strømlinjeformet gjennom den nye forordningen om generelle gruppeunntak⁽⁷⁾, som nå gir EFTA-statene et bredt spektrum av støttetiltak med minimal administrativ byrde. I den aktuelle økonomiske situasjonen er de følgende eksisterende statsstøtteordningene av særlig betydning:
- 19) **Forordningen om bagatellmessig støtte** (*de minimis*-forordningen)⁽⁸⁾, som tilpasset til EØS-avtalen, fastsetter at støttetiltak til en verdi av opptil EUR 200 000 per foretak over enhver treårsperiode ikke utgjør statsstøtte i EØS-avtalens forstand. Den samme forordningen fastsetter også at garantier på opptil EUR 1,5 millioner ikke overstiger grensen for bagatellmessig støtte og derfor ikke utgjør statsstøtte. Følgelig kan EFTA-statene gi slike garantier uten å beregne støtteekvivalenten og uten administrative byrder.
- 20) Den ovennevnte **generelle gruppeunntaksforordningen** er sentral i reglene for statsstøtte, ved at den forenkler prosedyren ved visse viktige støttetiltak, og innebærer økt kanalisering av statsstøtte mot prioriterte mål i EØS. Alle tidligere gjeldende gruppeunntaksordninger er blitt ført sammen i én ordning, samtidig med at det er lagt til nye områder (nyskaping, miljø, forskning og utvikling for store foretak og risikokapital for SMB). I alle saker som faller inn under gruppeunntaksordningen, kan EFTA-statene gi støtte uten forhåndsmelding til Overvåkningsorganet. Hvor raskt prosessen går, er derfor helt opp til EFTA-statene. Gruppeunntaksordningen er særlig viktig for SMB, ved at den fastsetter særlige regler for investerings- og sysselsetningsstøtte spesielt for slike bedrifter. I tillegg er alle 26 tiltakene som ordningen omfatter, åpne for SMB, noe som gjør EFTA-statene i stand til å støtte slike bedrifter gjennom de vanskelige trinnene i utviklingen, like fra tilgang til finansiering til forskning og utvikling, nyskaping, opplæring, utdanning, miljøtiltak osv.
- 21) Nye **retningslinjer for støtte til miljøvern**⁽⁹⁾ gir EFTA-statene mulighet til bl.a. å gi følgende former for statsstøtte:
- støtte til foretak som går lengre enn fellesskapsstandardene, eller øker miljøverninsatsen på områder der det ikke finnes fellesskapsstandarder, til 70 % av de ekstra investeringskostnadene (opptil 80 % til økoinnovasjon) for småbedrifter, og opptil 100 % av de ekstra investeringskostnadene dersom støtten gis etter en anbudsprosess med reell konkurranse, også for store foretak. Det er også mulighet for å yte støtte til tidlig tilpasning til framtidige fellesskapsstandarder
  - på området fornybar energi og kombinert produksjon av kraft og varme kan EFTA-statene gi driftsstøtte til å dekke de ekstra produksjonskostnadene
  - for å nå miljømålene for energisparing og reduksjon av utslippene av drivhusgasser kan EFTA-statene gi støtte som gjør foretakene i stand til å spare energi, og støtte til fornybare energikilder og kombinert produksjon av kraft og varme på opptil 80 % av de ekstra investeringskostnadene for småbedrifter, og opptil 100 % av de ekstra investeringskostnadene dersom støtten gis etter en anbudsprosess med reell konkurranse
- 22) Den 7. februar 2007 vedtok Overvåkningsorganet nye **rammebestemmelser om statsstøtte til forskning, utvikling og innovasjon**. Her fastsettes det nye regler for nyskaping, som særlig er myntet på SMB og også gir større mulighet til å målrette støtten mot å skape arbeidsplasser og vekst, i henhold til Lisboa-strategien. EFTA-statene kan blant annet særlig yte følgende former for støtte:
- støtte til FoU-prosjekter, særlig støtte til grunnforskning, på opptil 100 % av de støtteberettigede kostnadene, og til industriell forskning på opptil 80 % for småbedrifter
  - støtte til unge, nyskapende foretak på opptil EUR 1 million, eller enda mer i støtteberettigede områder, støtte til innovasjonsklynger, støtte til innovasjonsrådgivning og innovasjonsstøtte
  - støtte til lån av høyt kvalifisert personell, støtte til gjennomførbarhetsstudier, støtte til prosess- og organisasjonsmessig innovasjon i tjenester og støtte til til kostnader ved immaterielle rettigheter for SMB

⁽⁷⁾ Kommissjonsforordning (EF) nr. 800/2008 av 6. august 2008 om erklæring av visse støttekategoriers forenlighet med det felles marked i henhold til traktatens artikkel 87 og 88 (forordning om alminnelige gruppeunntak, EUT L 214 av 9.8.2008, s. 3), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1j ved EØS-komiteens beslutning nr. 120/2008 av 7. november 2008 (EUT L 339 av 18.12.2008, s. 111, og EØS-tillegget nr. 79 av 18.12.2008), trådte i kraft 8.11.2008.

⁽⁸⁾ Kommissjonsforordning (EF) nr. 1998/2006 av 15. desember 2006 om anvendelsen av EF-traktatens artikkel 87 og 88 på bagatellmessig støtte (EUT L 379 av 28.12.2006, s. 5), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ea ved EØS-komiteens beslutning nr. 29/2007 (EUT L 209 av 9.8.2007, s. 52, og EØS-tillegget til EUT nr. 38 av 9.8.2007, s. 34), trådte i kraft 28.4.2007.

⁽⁹⁾ En ajourført versjon av retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettsted: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>.

- 23) Utdanning spiller også en viktig rolle for konkurranseevnen. Det er svært viktig å opprettholde investeringer i utdanning, selv i en tid med stigende arbeidsløshet, for å utvikle ny kompetanse. Innenfor den nye ordningen for gruppeunntak kan EFTA-statene gi både generell og spesifikk utdanning til foretak på opptil 80 % av de støtteberettigede kostnadene.
- 24) I 2008 vedtok Overvåkningsorganet nye **retningslinjer for statsstøtte i form av garantier**, som angir når offentlige garantier for lån ikke utgjør statsstøtte. I henhold til disse retningslinjene anses en garanti ikke som statsstøtte når det betales markedspris for den. I tillegg til å klargjøre betingelsene for når garantier skal anses for å utgjøre statsstøtte, innfører de nye retningslinjene også for første gang spesielle minstepremier (safe-harbour premiums) for SMB, som letter og fremmer sikker bruk av garantier for å gjøre det enklere for SMB å skaffe finansiering.
- 25) Overvåkningsorganet vedtok 25. oktober 2006 nye **retningslinjer for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak**. De er rettet mot nyskapende SMB i rask vekst – et viktig satsingsområde i Lisboa-strategien. Overvåkningsorganet innførte en ny terskelverdi på EUR 1,5 millioner per mål-SMB, en økning på 50 %. Under dette taket aksepterer Overvåkningsorganet prinsipielt at det ikke finnes alternative finansieringsmuligheter fra finansmarkedene (det vil si at det foreligger en markedssvikt). Dessuten er støtte for risikokapital tatt inn i de generelle gruppeunntakene.
- 26) I vanskeligstilte områder kan EFTA-statene gi investeringsstøtte til å etablere nye foretak, utvide eksisterende foretak eller spre seg til nye produkter i henhold til **retningslinjene for nasjonal regionalstøtte 2007–2013**, som har vært gjeldende siden januar 2007.
- 27) Retningslinjene for nasjonal regionalstøtte 2007–2013 innfører også en ny form for støtte, nemlig iverksetterstøtte og støtte til den tidligere utviklingsfasen i små bedrifter i støtteberettigede områder.
- 28) Innenfor de eksisterende **retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte til foretak i vanskeligheter** kan EFTA-statene også gi støtte til foretak som har behov for støtte fra det offentlige. Med henblikk på dette kan EFTA-statene gi melding om krisestøtte og/eller omstrukturingsstøtte til fordel for SMB.

4 Anvendelse av artikkel 61 nr. 3 bokstav b)

4.1 Generelle prinsipper

- 29) I henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) kan Overvåkningsorganet erklære støtte som er gitt for å "*bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien*" i en EFTA-stat, som forenlig med avtalen. Denne bestemmelsen tilsvarer EF-traktatens artikkel 87 nr. 3 bokstav b), der Førsteinstansdomstolen har uttalt at forstyrrelsen må påvirke hele den aktuelle medlemsstatens økonomi, og ikke bare en del av dens regioner eller en del av dens territorium. Dette er videre i samsvar med prinsippet om at en unntaksbestemmelse slik som EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), skal fortolkes snevert⁽¹⁰⁾.
- 30) Kommisjonen har i sin beslutningspraksis konsekvent fulgt en slik snever fortolkning⁽¹¹⁾. Overvåkningsorganet har også fulgt en snever fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b)⁽¹²⁾.
- 31) I denne sammenheng anser Overvåkningsorganet at den aktuelle globale krisen krever ekstraordinære politiske tiltak, ut over nødhjelp til finanssektoren.
- 32) Alle EFTA-statene vil bli påvirket av krisen, om enn på forskjellig måte og i forskjellig omfang. Det må forventes at arbeidsløsheten vil øke, etterspørselen falle og den finanspolitiske situasjonen bli forverret.
- 33) I lys av den aktuelle finanskrisens alvorlige karakter og dens betydning for EFTA-statenes samlede økonomi, anser Overvåkningsorganet at det i et begrenset tidsrom kan være berettiget å gi visse former for statsstøtte for å avhjelpe disse vanskene, og at slik støtte kan erklæres forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b).

⁽¹⁰⁾ Forente saker T-132/96 og T-143/96 *Freistaat Sachsen og Volkswagen AG mot Kommisjonen* [1999] saml. II-3663, nr. 167.

⁽¹¹⁾ Kommisjonsvedtak 98/490/EF i sak 47/96 *Crédit Lyonnais* (EUT L 221 av 8.8.1998, p. 28), nr. 10.1; kommisjonsvedtak 2005/345/EF i sak 28/02 *Bankgesellschaft Berlin* (EUT L 116 av 4.5.2005, s. 1), nr. 153 ff.; og kommisjonsvedtak 2008/263/EF i sak C 50/06 *BAWAG* (EUT L 83 av 26.3.2008, s. 7), nr. 166. Se også kommisjonsvedtak i sak NN 70/07 *Northern Rock* (EUT C 43, 16.2.2008, s. 1) og kommisjonsvedtak av 4. juni 2008 i sak C 9/08 *SachsenLB*, ennå ikke publisert.

⁽¹²⁾ Overvåkningsorganet har aldri godkjent et støttetiltak på grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b).

4.2 Begrenset forenlig støtte

4.2.1 Eksisterende regler

- 34) Artikkel 2 i forordningen om bagatellmessig støtte⁽¹³⁾, som tilpasset til EØS-avtalen, fastsetter at:

”Støtteordninger som oppfyller vilkårene i denne artikkelens nr. 2–5 skal anses som ikke å oppfylle alle kriterier i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 og er derfor ikke omfattet av meldeplikten fastsatt i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 2.

Samlet bagatellmessig støtte som gis til et foretak, skal ikke overstige EUR 200 000 over en periode på tre regnskapsår. Samlet bagatellmessig støtte som gis til et foretak i sektoren for veitransport, skal ikke overstige EUR 100 000 over en periode på tre regnskapsår. Disse øvre grensene gjelder uavhengig av den bagatellmessige støttens form og formål, og uavhengig av om støtten som gis av EFTA-staten finansieres helt eller delvis gjennom fellesskapsmidler. Perioden fastsettes på grunnlag av de regnskapsår foretaket bruker i den aktuelle EFTA-staten”.

4.2.2 Ny ordning

- 35) Finanskrisen rammer ikke bare strukturelt svake foretak, men også foretak som plutselig befinner seg i en situasjon der det er vanskelig eller umulig å få lån. En forbedring av den økonomiske situasjonen for disse selskapene vil ha positive virkninger for hele EØS-økonomien.
- 36) I lys av den aktuelle økonomiske situasjon anses det for nødvendig at det midlertidig åpnes for å yte begrenset støtte selv om den vil falle inn under EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, ettersom den overstiger grensene fastsatt i forordningen om bagatellmessig støtte.
- 37) Overvåkningsorganet vil anse slik statsstøtte for å være forenlig med EØS-avtalens funksjon i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at alle følgende vilkår er innfridd:
- Støtten overstiger ikke et kontanttilskudd på EUR 500 000 per foretak. Det er tale om bruttobeløp, før ethvert fradrag av skatter, avgifter o.l. Dersom støtten gis i form av annet enn tilskudd, er støttebeløpet identisk med støttens brutto tilskuddsekvivalent.
  - Støtten gis i form av en støtteordning.
  - Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet⁽¹⁴⁾ per 1. juli 2008. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.
  - Det dreier seg ikke om eksportstøtte eller støtte som favoriserer innenlandske produkter framfor importerte.
  - Støtten blir gitt senest 31. desember 2010.
  - Før det gis støtte, innhenter EFTA-staten en erklæring i skriftlig eller elektronisk form fra det aktuelle foretaket om enhver annen bagatellmessig støtte og enhver annen støtte i forbindelse med det aktuelle tiltaket, som foretaket har mottatt i det løpende regnskapsåret. EFTA-staten kontrollerer at støtten ikke vil bringe den samlede støtte som foretaket har mottatt mellom 1. desember 2008 og 31. desember 2010 over grensen på EUR 500 000.
  - Støtteordningen får ikke anvendelse på foretak som er aktive i primærproduksjon av landbruksprodukter⁽¹⁵⁾. Den kan få anvendelse på foretak som driver med bearbeiding og omsetning av landbruksprodukter, så sant ikke støttebeløpet fastsettes på grunnlag av prisen eller mengden av slike produkter kjøpt fra primærprodusenter eller markedsført av slike foretak, eller hvis støtten er betinget av at den helt eller delvis kommer primærprodusenter til gode⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Se fotnote 8 ovenfor.

⁽¹⁴⁾ For store foretak, se nr. 2.1 i retningslinjene for omstrukturering av foretak i vanskeligheter. For SMB, se den generelle gruppeunntaksforordningens artikkel 1 nr. 7.

⁽¹⁵⁾ Vurdering i henhold til artikkel 2.3 og 2.4 i forordning (EF) nr. 1857/2006 av 15. desember 2006 om anvendelsen av traktatens artikkel 87 og 88 på statsstøtte til små og mellomstore bedrifter som er aktive i framstilling av landbruksprodukter, og om endring av forordning (EF) nr. 70/2001 (EUT L 358 av 16.12.2006, s. 3).

⁽¹⁶⁾ For at bestemmelsene om statsstøtte i EØS-avtalens artikkel 61–63 skal få anvendelse, må statsstøtten være gitt til foretak som er innblandet i framstilling av produkter som faller innenfor EØS-avtalens virkeområde. Avtalens artikkel 8 nr. 3 fastsetter at ”med mindre annet er særskilt angitt, får bestemmelsene i denne avtale anvendelse bare for: a) varer som hører inn under kapittel 25 til 97 i det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer, med unntak av varer oppført i protokoll 2; b) varer oppført i protokoll 3 i samsvar med de særlige bestemmelser som er fastsatt i protokollen”. Med mindre de hører inn under kapittel 25 til 97 i det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer eller er oppført i protokoll 3, faller landbruksprodukter utenfor EØS-avtalens anvendelsesområde.

4.3 Støtte i form av garantier

4.3.1 Eksisterende regler

- 38) Retningslinjene for statsstøtte i form av garantier har som formål å gi EFTA-statene detaljerte retningslinjer for hvilke prinsipper Overvåkningsorganet vil legge til grunn i sin fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og anvendelsen av disse bestemmelsene på statsgarantier. Særlig klargjør retningslinjene betingelsene for når statsstøtte kan antas ikke å foreligge. Retningslinjene inneholder ikke kriterier for vurdering av garantiens forenligheit.

4.3.2 Ny ordning

- 39) For å lette tilgangen til finansiering ytterligere, og redusere bankenes nåværende store motvilje mot å ta risiko, kan subsidierte lånegarantier over en begrenset periode være en egnet og målrettet løsning.
- 40) Overvåkningsorganet vil anse slik statsstøtte for å være forenlig med EØS-avtalens funksjon i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at alle følgende vilkår er innfridd:
- a) For små og mellomstore bedrifter innrømmer EFTA-statene en reduksjon på opptil 25 % av den årlige premien som skal betales for nye garantier i henhold til "safe harbour"-reglene i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier⁽¹⁷⁾.
  - b) For store bedrifter innrømmer EFTA-statene også en reduksjon på opptil 15 % av den årlige premien på grunnlag av de samme "safe harbour"-reglene.
  - c) Når støtteelementet i garantiordninger beregnes ved metoder som allerede er godkjent av Overvåkningsorganet i henhold til en statsstøtteforordning som er innlemmet i EØS-avtalen⁽¹⁸⁾, kan EFTA-statene også innrømme en tilsvarende reduksjon på opptil 25 % av den årlige premien som skal betales for nye garantier til SMB, og opptil 15 % for store foretak.
  - d) Det maksimale lånebeløpet overstiger ikke støttemottakernes samlede årlige lønnsutbetaling (inkl. trygdebidrag og kostnader ved personale som arbeider på bedriftens anlegg men formelt avlønnes av underleverandører) for 2008. Ved foretak stiftet 1. januar 2008 eller senere, må det maksimale lånebeløpet ikke overstige summen av forventede årlige lønninger i de to første driftsårene.
  - e) Garantiene gis til senest 31. desember 2010.
  - f) Garantien dekker ikke over 90 % av lånet.
  - g) Garantien kan dekke både investeringslån og lån til driftskapital.
  - h) Reduksjon i garantipremien gis i maksimalt to år etter at garantien er gitt.
  - i) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet⁽¹⁹⁾ per 1. juli 2008. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.

4.4 Støtte i form av subsidierte renter

4.4.1 Eksisterende regler

- 41) Retningslinjene for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Hvis EFTA-statene følger denne metoden, er renten på lånet ikke forbundet med statsstøtte.

4.4.2 Ny ordning

- 42) Foretak kan ha vansker med å skaffe finansiering i den nåværende markedssituasjonen. Derfor godtar Overvåkningsorganet at det gis offentlige eller private lån til en rente som minst tilsvarer sentralbankens dagslånsrente med et tillegg som svarer til forskjellen mellom den gjennomsnittlige ettårige interbankrenten og gjennomsnittet av sentralbankens dagslånsrente i perioden fra 1. januar 2007 til 30. juni 2008, pluss den kredittrisikopremie som tilsvarer mottakerens risikoprofil, i henhold til Overvåkningsorganets retningslinjer for referanse- og kalkulasjonsrenter.

⁽¹⁷⁾ Dette omfatter muligheten for at SMB som ikke har en kreditthistorie eller en rating basert på balansen, som for eksempel visse prosjektselskaper eller nystartede virksomheter, kan få en reduksjon fra EFTA-statene på opptil 25 % av den "safe harbour"-premien som er fastsatt til 3,8 % i retningslinjene.

⁽¹⁸⁾ Som den generelle gruppeunntaksforordningen eller kommisjonsforordning (EF) nr. 1628/2006 om anvendelse av traktatens artikkel 87 og 88 på nasjonal investeringsstøtte til regionene (EUT L 302 av 1.11.2006, s. 29), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 i gjennom EØS-komiteens beslutning nr. 157/2006 (EUT L 89 av 29.3.2007, s. 33, og EØS-tillegget nr. 15 av 29.3.2007, s. 26), forutsatt at den godkjente metoden refererer uttrykkelig til den garantitype og den type underliggende transaksjoner det er tale om.

⁽¹⁹⁾ Se ovenstående fotnote 14.

- 43) Støtteelementet som utgjøres av forskjellen mellom denne renten og den referanserenten som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter vil midlertidig bli betraktet som forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at følgende vilkår er innfridd:
- a) Denne framgangsmåten gjelder for alle kontrakter inngått senest 31. desember 2010. Den kan anvendes for lån uansett løpetid. De reduserte rentesatsene kan anvendes for rentebetalinger før 31. desember 2012⁽²⁰⁾. Etter denne dato skal renten minst tilsvare det som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter.
  - b) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet per 1. juli 2008⁽²¹⁾. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.

4.5 *Støtte til produksjon av grønne produkter*

4.5.1 *Eksisterende regler*

- 44) Retningslinjene for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Hvis EFTA-statene følger denne metoden, er renten på lånet ikke forbundet med statsstøtte.

4.5.2 *Ny ordning*

- 45) På grunn av den aktuelle finanskrisen er det også blitt vanskeligere for foretakene å få finansiering til produksjon av mer miljøvennlige produkter. Støtte i form av garantier er kanskje ikke tilstrekkelig til å finansiere kostbare prosjekter som tar sikte på å styrke miljøvernet ved å oppfylle framtidige standarder som ennå ikke er trådt i kraft, eller gå videre enn slike standarder.
- 46) Overvåkningsorganet anser at miljømål bør prioriteres til tross for finanskrisen. Det er av felles interesse for EØS at det blir produsert flere miljøvennlige produkter, deriblant energieffektive produkter, og det er viktig at ikke finanskrisen hindrer at dette målet nås.
- 47) Tilleggstiltak i form av subsidierte lån kan derfor fremme produksjonen av "grønne produkter". Subsidierte lån kan imidlertid føre til alvorlige konkurransevriddninger, og bør derfor begrenses strengt til bestemte situasjoner og målrettede investeringer.
- 48) Overvåkningsorganet anser at EFTA-statene i en begrenset periode bør kunne yte tilskudd i form av reduserte renter.
- 49) Overvåkningsorganet vil anse rentesubsidier til investeringslån for å være forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at følgende vilkår er innfridd:
- a) Støtten gis til investeringslån til finansiering av prosjekter som tar sikte på framstilling av nye produkter som i betydelig grad styrker miljøvernet.
  - b) Støtten er nødvendig for iverksettelsen av et nytt prosjekt. Dersom det er tale om eksisterende prosjekter, kan det gis støtte hvis det blir nødvendig på grunn av den nye økonomiske situasjonen, for å videreføre prosjektet.
  - c) Det gis bare støtte til prosjekter som går ut på å framstille produkter som innebærer tidlig tilpasning til eller går videre enn framtidige produktstandarder⁽²²⁾ i Fellesskapet, som styrker miljøvernet og ennå ikke er trådt i kraft.
  - d) For produkter som innebærer tidlig tilpasning til eller går videre enn framtidige fellesskapsstandarder på miljøområdet, påbegynnes investeringene senest 31. desember 2010 med henblikk på å bringe produktet i omsetning minst to år før den nye standarden trer i kraft.
  - e) Lånene kan dekke kostnadene ved investeringer i materielle og immaterielle aktiva⁽²³⁾, med unntak for lån til investeringer som sikter på en produksjonskapasitet på mer enn 3 % på produktmarkeder⁽²⁴⁾ der den årlige veksten i det synlige forbruket på EØS-markedet målt i verdi gjennom de siste fem årene for investeringen startet lå under den gjennomsnittlige årlige vekstraten i BNP i EØS-området gjennom den samme femårsperioden.
  - f) Lånene gis senest 31. desember 2010.

⁽²⁰⁾ EFTA-stater som ønsker å benytte seg av denne muligheten må publisere dagslansrentene på Internett og gjøre dem tilgjengelige for Overvåkningsorganet.

⁽²¹⁾ Se ovenstående fotnote 14.

⁽²²⁾ Framtidig produktstandard i Fellesskapet betyr en bindende fellesskapsstandard for det miljøbeskyttelsesnivået som skal oppnås for produkter solgt i Den europeiske union, som er vedtatt men ikke trådt i kraft.

⁽²³⁾ Som definert i retningslinjene for statsstøtte til miljøvern nr. 70.

⁽²⁴⁾ Definert i henhold til retningslinjene for regionalstøtte nr. 58.

- g) Ved beregning av støtten bør det tas utgangspunkt i den individuelle rentesatsen som gjelder for støttemottakeren, beregnet på grunnlag av metoden beskrevet i avsnitt 4.4.2 i disse retningslinjene. På grunnlag av denne metoden kan det gis rentetilskudd til foretaket på:
  - 25 % ved store foretak
  - 50 % ved SMB
- h) Den subsidierte renten gjelder i maksimalt to år etter at lånet er gitt.
- i) Rentereduksjonen kan gis for lån gitt av staten eller offentlige finansinstitusjoner, samt for lån gitt av private finansinstitusjoner. Det må sikres at det ikke skjer forskjellsbehandling mellom offentlige og private finansinstitusjoner.
- j) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet per 1. juli 2008⁽²⁵⁾. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.
- k) EFTA-statene sikrer at støtten verken direkte eller indirekte kommer finansinstitusjonene til gode.

4.6 Risikokapitaltiltak

4.6.1 Eksisterende regler

- 50) Retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak beskriver vilkårene for at statsstøtte til støtte for risikokapitalinvesteringer skal være forenlige med EØS-avtalen i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3.
- 51) På grunnlag av erfaringene med anvendelsen av retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak, anser Overvåkningsorganet ikke at det foreligger noen generell markedssvikt når det gjelder risikokapital i EØS. Overvåkningsorganet erkjenner imidlertid at det er mangler i markedet for visse typer investeringer på visse trinn i foretakenes utvikling, som følge av ubalanse i forholdet mellom tilbud av og etterspørsel etter risikokapital, som generelt kan beskrives som en mangel på egenkapital.
- 52) Punkt 4.3 i de ovennevnte retningslinjene fastsetter at for delinvesteringer som ikke overstiger EUR 1,5 millioner per mål-SMB over hver tolv månedersperiode, kan det under visse vilkår antas at markedssvikt foreligger uten at EFTA-statene trenger å påvise dette.
- 53) De samme retningslinjenes punkt 5.1 bokstav a) fastsetter at "*Overvåkningsorganet er seg bevisst at risikokapitalmarkedet og mangelen på finansiering fluktuerer over tid, samt at foretak påvirkes av markedssvikten i forskjellig grad avhengig av størrelse, hvor de befinner seg i forretningsutviklingen og hvilken økonomisk sektor de driver i. Overvåkningsorganet kan derfor erklære at risikokapitaltiltak med delinvesteringer over terskelverdien på EUR 1,5 millioner per foretak per år likevel er forenlige med EØS-avtalen, forutsatt at det er framlagt tilstrekkelig dokumentasjon for markedssvikten.*"

4.6.2 Midlertidig tilpasning av eksisterende regler

- 54) Den kraftige uroen på finansmarkedene har hatt negativ innvirkning på risikokapitalmarkedet for SMB i den tidlige vekstfasen, ved å gjøre risikokapital vanskeligere tilgjengelig. På grunn av den betydelig større risikoen som i dag forbindes med risikokapital, samt usikkerheten som følge av sannsynligheten for lavere avkastning, har investorene for øyeblikket tendens til å investere i mer sikre aktiva, der risikoen er lettere å vurdere enn ved risikokapitalinvesteringer. Det at risikokapitalinvesteringer er av illikvid karakter, har også ført til at mange investorer avstår fra slike investeringer. Det er tegn på at den stramme likviditeten som dette fører til under de nåværende markedsforhold, har ført til økt mangel på egenkapital for SMB. Det framstår derfor som rimelig at "safe harbour"-terskelen for risikokapitalinvesteringer økes midlertidig, og at minstekravet til private investorers deltakelse midlertidig reduseres til 30 % også for tiltak rettet mot SMB utenfor støtteberettigede områder.
- 55) På grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) tilpasses visse begrensninger i retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak midlertidig inntil 31. desember 2010 som følger:
  - a) Med henblikk på punkt 4.3.1 økes den høyest tillatte delinvesteringen fra EUR 1,5 millioner til EUR 2,5 millioner per mål-SMB i løpet av hver tolv månedersperiode.
  - b) Med henblikk på punkt 4.3.4 er minsterammen for deltakelse fra private investorer 30 % både i og utenfor støtteberettigede områder.
  - c) De øvrige betingelsene i retningslinjene får fortsatt anvendelse.

⁽²⁵⁾ Se ovenstående fotnote 14.

- d) Denne midlertidige tilpasningen av retningslinjene gjelder ikke risikokapitaltiltak som faller inn under den generelle gruppeunntaksforordningen.
- e) EFTA-statene kan tilpasse godkjente ordninger til den midlertidige tilpasningen av retningslinjene.

4.7 **Kumulasjon**

- 56) Maksimalbeløpene for støtte fastsatt i disse retningslinjene vil gjelde uansett om støtten til det støttede prosjektet finansieres utelukkende fra statens ressurser eller delvis av Fellesskapet.
- 57) De midlertidige støttetiltakene som følger av disse retningslinjene kan ikke kumuleres med støtte som er omfattet av forordningen om bagatellmessig støtte for de samme støtteberettigede kostnadene. Hvis foretaket allerede har mottatt bagatellmessig støtte før disse midlertidige retningslinjene trådte i kraft, kan summen av støtte mottatt i samsvar med disse retningslinjenes punkt 4.2 og bagatellmessig støtte ikke overstige EUR 500 000 mellom 1. januar 2008 og 31. desember 2010. Den bagatellmessige støtten mottatt etter 1. januar 2008 trekkes fra støttebeløpet som tillates gitt til samme formål i samsvar med punkt 4.3, 4.4, 4.5 og 4.6.
- 58) De midlertidige støttetiltakene kan kumuleres med annen forenlig støtte eller med andre former for fellesskapsfinansiering, forutsatt at de maksimale støtteintensitetene angitt i de aktuelle retningslinjene eller gruppeunntaksforordningene er overholdt.

5 **Forenklinger**

5.1 **Kortsiktig eksportkredittforsikring**

- 59) Retningslinjene for kortsiktig eksportkredittforsikring fastsetter at markedsmessig risiko ikke kan omfattes av eksportkredittforsikring med støtte fra EFTA-statene. Markedsmessig risiko vil si kommersiell og politisk risiko på offentlige og ikke-offentlige skyldnere etablert i land oppført i vedlegget til retningslinjene, med en maksimal risikoperiode på mindre enn to år. Risiko i forbindelse med skyldnere etablert i EU-medlemsstatene og EFTA-statene, samt ytterligere seks medlemmer av OECD, regnes som markedsmessige.
- 60) Overvåkningsorganet mener ikke at det som følge av den aktuelle finanskrisen foreligger mangel på forsikrings- eller gjenforsikringskapasitet i alle EFTA-stater, men kan heller ikke utelukke at det i enkelte land midlertidig ikke vil være mulig å få forsikret markedsmessig risiko.
- 61) I punkt 4 i de ovennevnte retningslinjene, nr. 9–13, anføres det at "i slike tilfeller kan forsikringsdekning for slik midlertidig ikke-markedsmessig risiko tilbys av et offentlig eller offentlig subsidiert eksportkredittforsikringsselskap som forsikrer ikke-markedsmessig risiko for statens regning eller med statsgaranti. Forsikringsselskapet bør i den grad det er mulig anpasse premiene for slik risiko til de premier som private eksportkredittforsikringsselskaper i andre land krever for samme type risiko.

En EFTA-stat som har til hensikt å anvende unntaksklausulen, bør umiddelbart gi EFTAs overvåkningsorgan melding om dette ved å oversende utkastet til vedtak. Meldingen bør inneholde en markedsrapport som bekrefter at dekning for den aktuelle risiko ikke tilbys i det private forsikringsmarked, idet det framlegges dokumentasjon på dette fra to store og velrenommerte internasjonale private eksportkredittforsikringsselskaper samt et nasjonalt kredittforsikringsselskap, for å forsvare anvendelsen av unntaksklausulen. Alternativt kan bevis på at dekning ikke tilbys i det private forsikringsmarkedet, også framlegges i form av en markedsrapport fra en uavhengig konsulent som Overvåkningsorganet anser som pålitelig og upartisk. Meldingen bør videre inneholde en beskrivelse av forsikringsvilkårene som det offentlige eller offentlig subsidierte eksportkredittforsikringsselskapet vil tilby med hensyn til den aktuelle risiko.

Innen to måneder etter å ha mottatt meldingen, vil Overvåkningsorganet undersøke om anvendelsen av unntaksklausulen er i samsvar med vilkårene fastsatt ovenfor og forenlig med EØS-avtalen.

Dersom Overvåkningsorganet finner at vilkårene for anvendelse av unntaksklausulen er oppfylt, gjelder dets vedtak om tillatelse til å anvende klausulen i to år fra datoen for vedtaket, forutsatt at markedsvilkårene som forsvarer bruk av unntaksklausulen, ikke endres i løpet av denne perioden.

For øvrig kan Overvåkningsorganet i samråd med EFTA-statene ta vilkårene for anvendelse av unntaksklausulen opp til ny vurdering. Overvåkningsorganet kan også beslutte å oppheve klausulen eller erstatte den med en annen passende ordning."

- 62) Disse bestemmelsene, som får anvendelse for store foretak og SMB, er et egnet virkemiddel i den nåværende økonomiske situasjon dersom EFTA-statene anser at det private forsikringsmarkedet ikke gir dekning for visse markedsmessige kredittrisikoeer og/eller for visse kjøpere av kredittforsikring.
- 63) I den forbindelse finner Overvåkningsorganet, ut fra ønsket om å framskynde prosedyren for EFTA-statene, at EFTA-statene inntil 31. desember 2010 kan dokumentere markedsmangler ved å framlegge fyllestgjørende bevis for manglende adgang til dekning av risiko i det private forsikringsmarkedet. Bruk av unntaksklausulen vil i alle tilfeller bli sett som berettiget dersom

- et stort velrenommert internasjonalt privat eksportkredittforsikringsselskap og et nasjonalt kredittforsikringsselskap framlegger bevis for at det ikke er adgang til slik dekning, eller
- minst fire veletablerte eksportører i EFTA-staten dokumenterer at de er blitt avvist av forsikringsselskaper i forbindelse med konkrete transaksjoner.

64) Overvåkningsorganet vil i nært samarbeid med de aktuelle EFTA-statene påse at beslutninger om bruk av unntaksklausulen blir truffet raskt.

5.2 Forenkling av prosedyrer

65) Statsstøttetiltak omhandlet i disse retningslinjene må meldes til Overvåkningsorganet. Ut over de materielle bestemmelser i disse retningslinjene vil Overvåkningsorganet sikre rask godkjenning av støttetiltak som treffes i henhold til disse retningslinjene for å avhjelpe den nåværende krisen, forutsatt at de berørte EFTA-statene bidrar med nært samarbeid og alle opplysninger.

66) Denne meldingen inngår som del i en løpende prosess der Kommisjonen er i ferd med å foreta en rekke forbedringer i sine generelle statsstøtteprosedyrer, for å fremme raskere og mer effektiv beslutningstaking i nært samarbeid med medlemsstatene. Denne generelle forenklingspakken skal blant annet innebære et felles engasjement fra Kommisjonen og medlemsstatene for å gjøre prosedyrene i statsstøttesaker mer strømlinjeformede og forutsigbare i alle faser, og gjøre at ukompliserte saker kan godkjennes raskere.

6 Overvåking og rapportering

67) Vedtak 195/04/COL av 14. juli 2004 om gjennomføringsbestemmelsene omhandlet i protokoll 3 del II artikkel 27 i overvåknings- og domstolsavtalen fastsetter nærmere regler for anvendelsen av overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1, og krever at EFTA-statene framlegger årlige rapporter for Overvåkningsorganet.

68) Innen 31. juli 2009 skal EFTA-statene framlegge for Overvåkningsorganet en liste over ordninger som er innført på grunnlag av disse retningslinjene.

69) EFTA-statene må sikre at det føres detaljerte oversikter om tildeling av støtte i henhold til disse retningslinjene. Slike oversikter må inneholde all informasjon som er nødvendig for å fastslå at alle betingelser er blitt overholdt, må bevares i ti år fra datoen der støtten ble tildelt, og må oversendes Overvåkningsorganet etter anmodning. EFTA-statene skal særlig ha dokumentasjon for at støttemottakerne ved de tiltak som er beskrevet i punktene 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5 ikke var kriserammet per 1. juli 2008.

70) Dessuten skal EFTA-statene senest 31. oktober 2009 oversende en rapport til Overvåkningsorganet om de tiltak som er innført på grunnlag av disse retningslinjene. Rapporten bør særlig inneholde opplysninger om hvorvidt det er nødvendig for Overvåkningsorganet å opprettholde tiltakene i disse retningslinjene etter 31. desember 2009, samt detaljerte opplysninger om de positive miljøeffektene av de subsidierte lånene. EFTA-statene skal gi disse opplysningene senest 31. oktober hvert påfølgende år der disse retningslinjene måtte gjelde.

71) Overvåkningsorganet kan be om ytterligere opplysninger om støtten, for å undersøke om vilkårene i Overvåkningsorganets vedtak om å godkjenne støtten er oppfylt.

7 Sluttbestemmelser

72) Overvåkningsorganet anvender disse retningslinjene fra den dato de vedtas. Retningslinjene er begrunnet i de nåværende ekstraordinære og forbigående finansieringsproblemene i forbindelse med bankkrisen, og vil ikke få anvendelse etter 31. desember 2010. Etter samråd med EFTA-statene kan Overvåkningsorganet revidere retningslinjene før denne datoen på bakgrunn av viktige konkurransepolitiske eller økonomiske hensyn. I tilfeller der dette kan være til hjelp, kan Overvåkningsorganet også redegjøre nærmere for sin tilnærming til særlige spørsmål.

73) Overvåkningsorganet anvender bestemmelsene i disse retningslinjene på alle meldte risikokapitaltiltak der det må gjøre vedtak etter at retningslinjene er vedtatt, selv om tiltakene ble meldt før retningslinjene ble vedtatt.

74) I tråd med retningslinjene for gjeldende regler for vurdering av urettmessig statsstøtte, vil Overvåkningsorganet ved ikke-meldt støtte anvende:

- a) disse retningslinjene, dersom støtten ble gitt etter at de ble vedtatt,
- b) i alle andre tilfeller, retningslinjene som gjaldt da støtten ble tildelt.

- 75) Overvåkningsorganet vil i nært samarbeid med de berørte EFTA-statene sørge for at beslutninger om de tiltak dette dokumentet gjelder, blir truffet raskt etter at det er mottatt fullstendig melding om tiltakene. EFTA-statene bør underrette Overvåkningsorganet om sine intensjoner, og gi melding om planer om å innføre slike tiltak så tidlig og så utførlig som mulig.
- 76) Overvåkningsorganet vil understreke at det er en forutsetning for enhver forbedring av prosedyrene at det gis klare og fullstendige meldinger.

VEDTAK I EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

2011/EØS/3/02

nr. 190/09/COL

av 22. april 2009

om sekstiniende endring av saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet ved å innføre et revidert kapittel om midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN⁽¹⁾ HAR –

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde⁽²⁾, særlig artikkel 61 til 63 og protokoll 26,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol⁽³⁾, særlig artikkel 24 og artikkel 5 nr. 2 bokstav b), og ut fra følgende betraktninger:

I henhold til artikkel 24 i overvåknings- og domstolsavtalen skal Overvåkningsorganet håndheve EØS-avtalens bestemmelser om statsstøtte.

I henhold til artikkel 5 nr. 2 bokstav b) i overvåknings- og domstolsavtalen skal Overvåkningsorganet utferdige meldinger eller retningslinjer om spørsmål som EØS-avtalen omhandler, dersom EØS-avtalen eller overvåknings- og domstolsavtalen uttrykkelig bestemmer det eller Overvåkningsorganet anser det nødvendig.

Det vises til saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet, vedtatt av EFTAs overvåkningsorgan 19. januar 1994.⁽⁴⁾

Kommisjonen for De europeiske fellesskap (heretter kalt Kommisjonen) vedtok 25. februar 2009 en kunngjøring om endring av Fellesskapets midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen.⁽⁵⁾

Disse kunngjøringene er også relevante for Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

Det må sikres ensartet anvendelse av statsstøttereglene for EØS i hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

I henhold til avsnitt II under overskriften ”GENERELT” på slutten av vedlegg XV til EØS-avtalen, skal Overvåkningsorganet, etter samråd med Kommisjonen, vedta tilsvarende rettsakter som dem Kommisjonen vedtar.

Det er holdt samråd med Kommisjonen.

Overvåkningsorganet holdt samråd med EFTA-statene gjennom brev om dette datert 31. mars 2009 –

GJORT DETTE VEDTAK:

⁽¹⁾ Heretter kalt Overvåkningsorganet.

⁽²⁾ Heretter kalt EØS-avtalen.

⁽³⁾ Heretter kalt overvåknings- og domstolsavtalen.

⁽⁴⁾ Retningslinjer for anvendelse og fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og protokoll 3 artikkel 1 i overvåknings- og domstolsavtalen, vedtatt og utferdiget av Overvåkningsorganet 19. januar 1994, kunngjort i EFT L 231 av 3.9.1994, s. 1, og EØS-tillegget nr. 32 av 3.9.1994, s. 1. Retningslinjene ble sist endret 29. januar 2009. Heretter kalt retningslinjene for statsstøtte. En ajourført versjon av retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettsted: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>

⁽⁵⁾ Konsolidert versjon ble publisert i EUT C 83 av 7.4.2009, s. 1.

Artikkel 1

De midlertidige rammebestemmelsene for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen (heretter kalt "de midlertidige rammebestemmelsene") får anvendelse fra 29. januar 2009 til 31. desember 2010.

Sluttbestemmelsene til de midlertidige rammebestemmelsene fastsetter at i tilfeller der dette kan være til hjelp, kan Overvåkningsorganet også redegjøre nærmere for sin tilnærming til særlige spørsmål.

Anvendelsen av de midlertidige rammebestemmelsene har vist at det er behov for å klargjøre anvendelsen av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), de eksisterende rammebestemmelsene for fastsettelse av referanse- og kalkulasjonsrentene, og anvendelse av støtte i form av garantier.

Retningslinjene for statsstøtte skal endres ved å innføre endringer i kapittelet Midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krisen.

Følgende endringer av de midlertidige rammebestemmelsene trer i kraft på vedtakets dato:

1) I punkt 4.1 skal nytt ledd lyde:

"EFTA-statene må derfor vise at statsstøttetiltak som meldes til Overvåkningsorganet under disse rammebestemmelsene er nødvendige, egnede og forholdsmessige for å bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en EFTA-stat, og at alle vilkårene er fullt innfridd."

2) I punkt 4.3.2 gjøres følgende endringer:

a) Ny tekst i bokstav a) og b) skal lyde:

"a) For små og mellomstore bedrifter innrømmer EFTA-statene en reduksjon på opptil 25 % av den årlige premien som skal betales for nye garantier i henhold til "safe harbour"-reglene som fastsatt i vedlegget(*).

b) For store bedrifter innrømmer EFTA-statene også en reduksjon på opptil 15 % av den årlige premien i henhold til de samme "safe harbour"-reglene som fastsatt i vedlegget.

(*) Premiene i vedlegget presiserer "safe harbour"-bestemmelsene i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier, ved å ta hensyn til forskjellige nivåer av sikkerhet. De kan også brukes som utgangspunkt for å beregne elementet av forenlig støtte for garantiordninger som faller inn under punkt 4.2 i disse rammebestemmelsene.

Beregningen av "safe harbour"-premiene er basert på marginene som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter, med en ytterligere reduksjon på 20 basispoeng (se fotnote 12 i de nevnte retningslinjene). For hver ratingkategori forblir imidlertid "safe harbour"-premiene fastsatt i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier den øvre premiegrensen. Når det gjelder definisjonen av forskjellige nivåer sikkerhet, se fotnote 2 på side 1 i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter."

b) Ny tekst i bokstav f) skal lyde:

"f) Garantien dekker ikke over 90 % av lånet over hele lånets levetid."

c) Ny tekst i bokstav h) skal lyde:

"h) Reduksjon i garantipremien gis i maksimalt to år etter at garantien er gitt. Dersom det underliggende lånet har en varighet på mer enn to år, kan EFTA-statene søke for en ytterligere maksimalperiode på åtte år for "safe harbour"-premiene i vedlegget, uten reduksjon."

3) Ny tekst i nr. 4.4.1 skal lyde:

”4.4.1 Retningslinjene for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Overvåkningsorganet kan endre metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten, for å gjenspeile de rådende forholdene på markedet. Hvis EFTA-statene følger metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten fastsatt i retningslinjene som gjelder for dette på det tidspunktet gis, og oppfyller vilkårene i disse retningslinjene, er renten på lånet i prinsippet ikke forbundet med statsstøtte.”

4) Ny tekst i nr. 4.5.1 skal lyde:

”4.5.1 Overvåkningsorganets retningslinjer for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Overvåkningsorganet kan endre metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten, for å gjenspeile de rådende forholdene på markedet. Hvis EFTA-statene følger metoden for fastsettelse av referanse- og kalkulasjonsrenten beregnet i retningslinjene som gjelder for dette på det tidspunktet gis, og oppfyller vilkårene i disse retningslinjene, er renten på lånet i prinsippet ikke forbundet med statsstøtte.”

5) Følgende vedlegg tilføyes:

”VEDLEGG

Midlertidige rammebestemmelser for ”safe harbours”, i basispoeng(*)			
Ratingkategori (Standard & Poor’s)	Sikkerhet		
	Høy	Normal	Lav
AAA	40	40	40
AA+ AA AA-	40	40	40
A+ A A-	40	55	55
BBB+ BBB BBB-	55	80	80
BB+ BB	80	200	200
BB- B+	200	380	380
B B-	200	380	630
CCC og lavere	380	630	980

(*) For foretak som ikke har en kredithistorie eller en rating basert på balansen (for eksempel visse prosjektselskaper eller nystartede virksomheter) kan EFTA-statene gi en reduksjon på opptil 15 % (25 % for SMB) av den ”safe harbour”-premien som er fastsatt til 3,8 % i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier. Premien kan imidlertid aldri bli lavere enn den som ville gjelde for morselskapet eller morselskapene.”

Det nye kapittelet er vedlagt dette vedtak.

Artikkel 2

Dette vedtak er rettet til Republikken Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge.

Artikkel 3

Bare den engelske utgaven av vedtaket har gyldighet.

Utferdiget i Brussel, 22. april 2009.

For EFTAs overvåkningsorgan

Per Sanderud

President

Kurt Jaeger

Medlem av kollegiet

Midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte som gis for å lette tilgangen til finansiering under den nåværende finansielle og økonomiske krise

1. Finanskrisen, dens virkninger for realøkonomien og behovet for midlertidige tiltak

1.1 Finanskrisen og dens virkninger for realøkonomien

- 1) Den 26. november 2008 vedtok Kommisjonen for De europeiske fellesskap (heretter kalt Kommisjonen) en melding om en europeisk økonomisk gjenreisningsplan ("gjenreisningsplanen") for å hjelpe Europa med å overvinne den rådende finanskrisen⁽¹⁾. Gjenreisningsplanen er basert på to hovedelementer, som forsterker hverandre gjensidig. For det første foreslås kortsiktige tiltak for å stimulere etterspørselen, redde arbeidsplasser og bidra til å gjenopprette tilliten, og for det andre "smarte investeringer" for å gi høyere vekst og bærekraftig velstand på lengre sikt. Gjenreisningsplanen skal styrke og framskynde reformene som allerede er i gang som del av Lisboa-strategien.
- 2) I den sammenheng er utfordringen å unngå offentlige inngrep som ville undergrave målet om mindre og mer målrettet statsstøtte. Under visse omstendigheter er det likevel behov for ny midlertidig statsstøtte.
- 3) EFTAs overvåkningsorgan (heretter kalt Overvåkningsorganet) er av den oppfatning at det er behov for ytterligere virkemidler med henblikk på å anvende statsstøttereglene på en måte som gir størst mulig fleksibilitet ved håndtering av krisen, samtidig som fortsatt like konkurransevilkår for alle sikres, og urimelige konkurransevridninger unngås. Disse retningslinjene beskriver enkelte supplerende midlertidige muligheter for EFTA-statene til å gi statsstøtte.
- 4) For det første har finanskrisen rammet banksektoren i EØS hardt, og konsekvensene på Island har vært svært kraftige. Det europeiske råd har understreket at selv om beslutninger om offentlige inngrep må tas på nasjonalt plan, må det skje innenfor koordinerte rammer og på grunnlag av en rekke felles prinsipper i Fellesskapet⁽²⁾. Kommisjonen reagerte omgående med diverse tiltak, deriblant ved å vedta en kunngjøring om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrise⁽³⁾, og en rekke vedtak om godkjenning av krisestøtte til finansinstitusjoner. Overvåkningsorganet har vedtatt tilsvarende tiltak⁽⁴⁾.
- 5) Tilstrekkelig og rimelig adgang til finansiering er en forutsetning for investeringer, vekst og sysselsetting i den private sektor. EFTA-statene trenger å utnytte de muligheter staten har fått ved å gi betydelig økonomisk støtte til banksektoren, for å sikre at denne støtten ikke bare fører til at bankene forbedrer sin økonomiske stilling, uten at det kommer økonomien som helhet til gode. Støtte til finanssektoren må derfor være målrettet for å sikre at bankene gjenopptar normal utlånsvirksomhet. Overvåkningsorganet vil ta hensyn til dette ved vurdering av statsstøtte til banker.
- 6) Situasjonen på finansmarkedene ser ut til å være i bedring, men det er først nå at virkningene av finanskrisen for realøkonomien viser seg for fullt. Hele økonomien er nå inne i en alvorlig nedgangstid, som rammer husholdninger, næringslivet og sysselsettingen. Som følge av krisen på finansmarkedet reduserer bankene nå sine forpliktelser og er blitt langt mindre risikovillige enn i foregående år, noe som har ført til en kredittklemme. Denne finanskrisen kan føre til kreditttrasjering, fall i etterspørselen og resesjon.
- 7) Slike vansker vil kunne ramme ikke bare svake foretak uten kapitalreserver, men også sunne virksomheter som plutselig befinner seg i en situasjon der det er vanskelig eller umulig å få lån. Dette vil særlig være tilfelle for små og mellomstore bedrifter (SMB), som uansett har større vansker med å skaffe finansiering enn større bedrifter. På kort og mellomlang sikt kan dette ikke bare være til betydelig skade for den økonomiske stillingen til mange sunne foretak og deres medarbeidere, men også ha mer langsiktige negative virkninger ettersom det kan føre til at alle EØS-investeringer i framtiden, særlig investeringer i bærekraftig vekst og andre av målene for Lisboastrategien, kan bli forsinket eller avbrutt.

1.2 Nødvendigheten av tett koordinering av nasjonale støttetiltak i EØS

- 8) I den aktuelle situasjonen på finansmarkedene kan EFTA-statene føle seg fristet til å treffe ensidige tiltak og særlig søke å subsidiere egne foretak mest mulig. Tidligere erfaringer viser at slike ensidige inngrep ikke kan være effektive, men kan føre til alvorlige problemer på det indre marked. Når det gis støtte, under fullt hensyn til den rådende økonomiske situasjonen, er det avgjørende å sikre like vilkår for alle EØS-foretak og unngå at EFTA-statene går inn i et støttekappløp som ville være uholdbart og skadelig for hele EØS. Det er konkurransepolitikkenes oppgave å sikre dette.

⁽¹⁾ Melding fra Kommisjonen til Det europeiske råd, COM (2008) 800.

⁽²⁾ Konklusjoner fra ØKOFIN-rådet 7. oktober 2008.

⁽³⁾ EUT C 270 av 25.10.2008, s. 8.

⁽⁴⁾ Se retningslinjenes kapitler om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner i forbindelse med den nåværende globale finanskrise og om rekapitalisering av finansinstitusjoner under den aktuelle finanskrise: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridning, vedtatt 29. januar 2009.

1.3 Behovet for midlertidige statsstøttetiltak

- 9) De midlertidige støttetiltakene som disse retningslinjene omhandler, tar sikte på to mål: For det første dreier det seg, i lys av de ekstraordinære, forbigående finansieringsproblemene i tilknytning til bankkrisen, om å åpne opp for utlån til foretak og dermed garantere at de fortsatt får tilgang til finansiering. I denne sammenheng er SMB særlig viktige for hele økonomien i EØS, og å styrke deres finansielle situasjon vil også få positive virkninger for store foretak, og dermed støtte den samlede økonomiske veksten og moderniseringen på lengre sikt.
- 10) Det andre målet er å oppmuntre foretakene til å fortsette å investere i framtiden, særlig i en økonomi med bærekraftig vekst. Det kunne få svært dramatiske konsekvenser dersom den aktuelle krisen førte til at de betydelige framskrittene som er blitt gjort på miljøområdet, skulle stanse opp eller til og med bli reversert. Derfor er det nødvendig å kunne gi midlertidig støtte til foretak til investering i miljøprosjekter (som blant annet kunne gi EØS-industrien et teknologisk forsprang), og dermed kombinere nødvendig økonomisk krisestøtte med langsiktige fordeler for EØS.
- 11) Disse retningslinjene gjennomgår først de mange forskjellige mulighetene for offentlig støtte som EFTA-statene allerede har under eksisterende statsstøtteregler, før det redegjøres for ytterligere statsstøttetiltak som EFTA-statene kan gi midlertidig for å avhjelpe de problemene enkelte foretak for tiden befinner seg i med tanke på tilgang til kapital, og for å fremme miljørettede investeringer.
- 12) Overvåkningsorganet anser de foreslåtte støtteinstrumentene som de mest egnede for å nå disse målene.

2 Tiltak innenfor generell økonomisk politikk

- 13) Gjenreisningsplanen ble vedtatt for å møte den aktuelle økonomiske situasjonen. Med tanke på krisens omfang trenger Fellesskapet en koordinert tilnærming, som er tilstrekkelig omfattende og ambisøs til å gjenskape tilliten hos forbrukerne og i næringslivet. Det samme gjelder for økonomien i EFTA-statene.
- 14) De strategiske målene for gjenreisningsplanen er:
  - raskt å stimulere etterspørselen og gjenskape forbrukernes tillit.
  - redusere de menneskelige kostnadene ved den økonomiske nedgangen og dens virkninger for de mest sårbare. Mange arbeidstakere og deres familier vil bli rammet av krisen. Det kan treffes tiltak for å demme opp for tapet av arbeidsplasser og hjelpe folk raskt tilbake på arbeidsmarkedet, i stedet for at det oppstår langtidsledighet.
  - hjelpe Europa til å stå klart til oppsvinget når det blir fart på økonomien igjen, for å sikre at den europeiske økonomien kan leve opp til kravene om konkurranseevne og bærekraftighet og til framtidens behov, som skissert i Lisboa-strategien. Det betyr å støtte opp om nyskaping, bygge en kunnskapsbasert økonomi og framskynde overgangen til en lavkarbonøkonomi og ressurseffektiv økonomi.
- 15) For å nå disse målene har EFTA-statene allerede en rekke virkemidler til disposisjon, som ikke betraktes som statsstøtte. For eksempel kan det være noen foretak som har mer akutte problemer med å skaffe seg finansiering enn andre, noe som forsinker eller setter i fare den finansieringen som er nødvendig for at de skal vokse og få gjennomført planlagte investeringer. Med henblikk på disse kan EFTA-statene vedta en rekke generelle politiske tiltak, som gjelder for alle foretak på deres område og dermed ikke faller inn under statsstøttereglene, med henblikk på midlertidig å lette finansieringsproblemene på kort og mellomlang sikt. Det kan for eksempel være tale om å forlenge fristene for betaling av trygdebidrag eller tilsvarende avgifter, eller endog også skatter, eller å innføre tiltak rettet mot lønsmottakere. Hvis slike tiltak er åpne for alle foretak, utgjør de i prinsippet ikke statsstøtte.
- 16) EFTA-statene kan også gi økonomisk støtte direkte til forbrukerne, for eksempel for å kassere gamle produkter og/eller kjøpe miljøvennlige produkter. Hvis slik støtte gis uten diskriminering med hensyn til produktets opprinnelse, utgjør den ikke statsstøtte.
- 17) Videre kan generelle fellesskapsprogrammer, som rammeprogrammet for konkurranseevne og nyskaping (2007–2013), opprettet ved europaparlaments- og rådsvedtak nr. 1639/2006/EF av 24. oktober 2006⁽⁵⁾ og Det europeiske fellesskaps sjuende rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (2007–2013), opprettet ved europaparlaments- og rådsvedtak nr. 1982/2006/EF av 18. desember 2006⁽⁶⁾, benyttes ikke bare til å gi støtte til SMB, men også til store virksomheter.

⁽⁵⁾ EUT L 310 av 9.11.2006, s. 15.

⁽⁶⁾ EUT L 412 av 30.12.2006, s. 1.

3 Mulighet for å gi statsstøtte under eksisterende ordninger

- 18) I de siste årene har Overvåkningsorganet modernisert reglene for statsstøtte betydelig, for å oppmuntre EFTA-statene til å gjøre offentlig støtte mer målrettet mot bærekraftige investeringer, og dermed bidra til Lisboa-strategien. I den forbindelse er det lagt særlig vekt på SMB, der mulighetene for å gi støtte er økt. I tillegg har statsstøttereglene blitt kraftig forenklet og gjort mer strømlinjeformet gjennom den nye forordningen om generelle gruppeunntak⁽⁷⁾, som nå gir EFTA-statene et bredt spektrum av støttetiltak med minimal administrativ byrde. I den aktuelle økonomiske situasjonen er de følgende eksisterende statsstøtteordningene av særlig betydning:
- 19) **Forordningen om bagatellmessig støtte** (*de minimis*-forordningen)⁽⁸⁾, som tilpasset til EØS-avtalen, fastsetter at støttetiltak til en verdi av opptil EUR 200 000 per foretak over enhver treårsperiode ikke utgjør statsstøtte i EØS-avtalens forstand. Den samme forordningen fastsetter også at garantier på opptil EUR 1,5 millioner ikke overstiger grensen for bagatellmessig støtte og derfor ikke utgjør statsstøtte. Følgelig kan EFTA-statene gi slike garantier uten å beregne støtteekvivalenten og uten administrative byrder.
- 20) Den ovennevnte **generelle gruppeunntaksforordningen** er sentral i reglene for statsstøtte, ved at den forenkler prosedyren ved visse viktige støttetiltak, og innebærer økt kanalisering av statsstøtte mot prioriterte mål i EØS. Alle tidligere gjeldende gruppeunntaksordninger er blitt ført sammen i én ordning, samtidig med at det er lagt til nye områder (nyskaping, miljø, forskning og utvikling for store foretak og risikokapital for SMB). I alle saker som faller inn under gruppeunntaksordningen, kan EFTA-statene gi støtte uten forhåndsmelding til Overvåkningsorganet. Hvor raskt prosessen går, er derfor helt opp til EFTA-statene. Gruppeunntaksordningen er særlig viktig for SMB, ved at den fastsetter særlige regler for investerings- og sysselsetningsstøtte spesielt for slike bedrifter. I tillegg er alle 26 tiltakene som ordningen omfatter, åpne for SMB, noe som gjør EFTA-statene i stand til å støtte slike bedrifter gjennom de vanskelige trinnene i utviklingen, like fra tilgang til finansiering til forskning og utvikling, nyskaping, opplæring, utdanning, miljøtiltak osv.
- 21) Nye **retningslinjer for støtte til miljøvern**⁽⁹⁾ gir EFTA-statene mulighet til bl.a. å gi følgende former for statsstøtte:
- støtte til foretak som går lengre enn fellesskapsstandardene, eller øker miljøverninsatsen på områder der det ikke finnes fellesskapsstandarder, til 70 % av de ekstra investeringskostnadene (opptil 80 % til økoinnovasjon) for småbedrifter, og opptil 100 % av de ekstra investeringskostnadene dersom støtten gis etter en anbudsprosess med reell konkurranse, også for store foretak. Det er også mulighet for å yte støtte til tidlig tilpasning til framtidige fellesskapsstandarder
  - på området fornybar energi og kombinert produksjon av kraft og varme kan EFTA-statene gi driftsstøtte til å dekke de ekstra produksjonskostnadene
  - for å nå miljømålene for energisparing og reduksjon av utslippene av drivhusgasser kan EFTA-statene gi støtte som gjør foretakene i stand til å spare energi, og støtte til fornybare energikilder og kombinert produksjon av kraft og varme på opptil 80 % av de ekstra investeringskostnadene for småbedrifter, og opptil 100 % av de ekstra investeringskostnadene dersom støtten gis etter en anbudsprosess med reell konkurranse
- 22) Den 7. februar 2007 vedtok Overvåkningsorganet nye **rammebestemmelser om statsstøtte til forskning, utvikling og innovasjon**. Her fastsettes det nye regler for nyskaping, som særlig er myntet på SMB og også gir større mulighet til å målrette støtten mot å skape arbeidsplasser og vekst, i henhold til Lisboa-strategien. EFTA-statene kan blant annet særlig yte følgende former for støtte:
- støtte til FoU-prosjekter, særlig støtte til grunnforskning, på opptil 100 % av de støtteberettigede kostnadene, og til industriell forskning på opptil 80 % for småbedrifter
  - støtte til unge, nyskapende foretak på opptil EUR 1 million, eller enda mer i støtteberettigede områder, støtte til innovasjonsklynger, støtte til innovasjonsrådgivning og innovasjonsstøtte
  - støtte til lån av høyt kvalifisert personell, støtte til gjennomførbarhetsstudier, støtte til prosess- og organisasjonsmessig innovasjon i tjenester og støtte til til kostnader ved immaterielle rettigheter for SMB

⁽⁷⁾ Kommissjonsforordning (EF) nr. 800/2008 av 6. august 2008 om erklæring av visse støttekategoriers forenlighet med det felles marked i henhold til traktatens artikkel 87 og 88 (alminnelig gruppeunntaksforordning, EUT L 214 av 9.8.2008, s. 3), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1j ved EØS-komiteens beslutning nr. 120/2008 av 7. november 2008 (EUT L 339 av 18.12.2008, s. 111, og EØS-tillegget nr. 79 av 18.12.2008), trådte i kraft 8.11.2008.

⁽⁸⁾ Kommissjonsforordning (EF) nr. 1998/2006 av 15. desember 2006 om anvendelsen av EF-traktatens artikkel 87 og 88 på bagatellmessig støtte (EUT L 379 av 28.12.2006, s. 5), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ea ved EØS-komiteens beslutning nr. 29/2007 (EUT L 209 av 9.8.2007, s. 52, og EØS-tillegget til EUT nr. 38 av 9.8.2007, s. 34), trådte i kraft 28.4.2007.

⁽⁹⁾ En oppdatert versjon av retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettsted: http://www.eftasurv.int/fieldswork/fieldstateaid/state_aid_guidelines

- 23) Utdanning spiller også en viktig rolle for konkurranseevnen. Det er svært viktig å opprettholde investeringer i utdanning, selv i en tid med stigende arbeidsløshet, for å utvikle ny kompetanse. Innenfor den nye ordningen for gruppeunntak kan EFTA-statene gi både generell og spesifikk utdanning til foretak på opptil 80 % av de støtteberettigede kostnadene.
- 24) I 2008 vedtok Overvåkningsorganet nye **retningslinjer for statsstøtte i form av garantier**, som angir når offentlige garantier for lån ikke utgjør statsstøtte. I henhold til disse retningslinjene anses en garanti ikke som statsstøtte når det betales markedspris for den. I tillegg til å klargjøre betingelsene for når garantier skal anses for å utgjøre statsstøtte, innfører de nye retningslinjene også for første gang spesielle minstepremier (safe-harbour premiums) for SMB, som letter og fremmer sikker bruk av garantier for å gjøre det enklere for SMB å skaffe finansiering.
- 25) Overvåkningsorganet vedtok 25. oktober 2006 nye **retningslinjer for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak**. De er rettet mot nyskapende SMB i rask vekst – et viktig satsingsområde i Lisboa-strategien. Overvåkningsorganet innførte en ny terskelverdi på EUR 1,5 millioner per mål-SMB, en økning på 50 %. Under dette taket aksepterer Overvåkningsorganet prinsipielt at det ikke finnes alternative finansieringsmuligheter fra finansmarkedene (det vil si at det foreligger en markedssvikt). Dessuten er støtte for risikokapital tatt inn i de generelle gruppeunntakene.
- 26) I vanskeligstilte områder kan EFTA-statene gi investeringsstøtte til å etablere nye foretak, utvide eksisterende foretak eller spre seg til nye produkter i henhold til **retningslinjene for nasjonal regionalstøtte 2007–2013**, som har vært gjeldende siden januar 2007.
- 27) Retningslinjene for nasjonal regionalstøtte 2007–2013 innfører også en ny form for støtte, nemlig iverksetterstøtte og støtte til den tidligere utviklingsfasen i små bedrifter i støtteberettigede områder.
- 28) Innenfor de eksisterende **retningslinjene for krisestøtte og omstrukturingsstøtte til foretak i vanskeligheter** kan EFTA-statene også gi støtte til foretak som har behov for støtte fra det offentlige. Med henblikk på dette kan EFTA-statene gi melding om krisestøtte og/eller omstrukturingsstøtte til fordel for SMB.

4 Anvendelse av artikkel 61 nr. 3 bokstav b)

4.1 Generelle prinsipper

- 29) I henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) kan Overvåkningsorganet erklære støtte som er gitt for å "*bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien*" i en EFTA-stat, som forenlig med avtalen. Denne bestemmelsen tilsvarer EF-traktatens artikkel 87 nr. 3 bokstav b), der Førsteinstansdomstolen har uttalt at forstyrrelsen må påvirke hele den aktuelle medlemsstatens økonomi, og ikke bare en del av dens regioner eller en del av dens territorium. Dette er videre i samsvar med prinsippet om at en unntaksbestemmelse slik som EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), skal fortolkes snevert⁽¹⁰⁾.
- 30) Kommisjonen har i sin beslutningspraksis konsekvent fulgt en slik snever fortolkning⁽¹¹⁾. Overvåkningsorganet har også fulgt en snever fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b)⁽¹²⁾.
- 31) I denne sammenheng anser Overvåkningsorganet at den aktuelle globale krisen krever ekstraordinære politiske tiltak, ut over nødhjelp til finanssektoren.
- 32) Alle EFTA-statene vil bli påvirket av krisen, om enn på forskjellig måte og i forskjellig omfang. Det må forventes at arbeidsløsheten vil øke, etterspørselen falle og den finanspolitiske situasjonen bli forverret.
- 33) I lys av den aktuelle finanskrisens alvorlige karakter og dens betydning for EFTA-statenes samlede økonomi, anser Overvåkningsorganet at det i et begrenset tidsrom kan være berettiget å gi visse former for statsstøtte for å avhjelpe disse vanskene, og at slik støtte kan erklæres forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b).
- 34) EFTA-statene må derfor vise at statsstøttetiltak som meldes til Overvåkningsorganet under disse rammebestemmelsene er nødvendige, egnede og forholdsmessige for å bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en EFTA-stat, og at alle vilkårene er fullt innfridd.

⁽¹⁰⁾ Forente saker T-132/96 og T-143/96 *Freistaat Sachsen og Volkswagen AG mot Kommisjonen* [1999] saml. II-3663, nr. 167.

⁽¹¹⁾ Kommisjonsvedtak 98/490/EF i sak 47/96 *Crédit Lyonnais* (EUT L 221 av 8.8.1998, p. 28), nr. 10.1; kommisjonsvedtak 2005/345/EF i sak 28/02 *Bankgesellschaft Berlin* (EUT L 116 av 4.5.2005, s. 1), nr. 153 ff.; og kommisjonsvedtak 2008/263/EF i sak C 50/06 *BAWAG* (EUT L 83 av 26.3.2008, s. 7), nr. 166. Se også kommisjonsvedtak i sak NN 70/07 *Northern Rock* (EUT C 43, 16.2.2008, s. 1) og kommisjonsvedtak av 4. juni 2008 i sak C 9/08 *SachsenLB*, ennå ikke publisert.

⁽¹²⁾ Overvåkningsorganet har aldri godkjent et støttetiltak på grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b).

4.2 Begrenset forenlig støtte

4.2.1 Eksisterende regler

35) Artikkel 2 i forordningen om bagatellmessig støtte⁽¹³⁾, som tilpasset til EØS-avtalen, fastsetter at:

”Støtteordninger som oppfyller vilkårene i denne artikkelens nr. 2–5 skal anses som ikke å oppfylle alle kriterier i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 og er derfor ikke omfattet av meldeplikten fastsatt i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 2.

Samlet bagatellmessig støtte som gis til et foretak, skal ikke overstige EUR 200 000 over en periode på tre regnskapsår. Samlet bagatellmessig støtte som gis til et foretak i sektoren for veitransport, skal ikke overstige EUR 100 000 over en periode på tre regnskapsår. Disse øvre grensene gjelder uavhengig av den bagatellmessige støttens form og formål, og uavhengig av om støtten som gis av EFTA-staten finansieres helt eller delvis gjennom fellesskapsmidler. Perioden fastsettes på grunnlag av de regnskapsår foretaket bruker i den aktuelle EFTA-staten”.

4.2.2 Ny ordning

36) Finanskrisen rammer ikke bare strukturelt svake foretak, men også foretak som plutselig befinner seg i en situasjon der det er vanskelig eller umulig å få lån. En forbedring av den økonomiske situasjonen for disse selskapene vil ha positive virkninger for hele EØS-økonomien.

37) I lys av den aktuelle økonomiske situasjon anses det for nødvendig at det midlertidig åpnes for å yte begrenset støtte selv om den vil falle inn under EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, ettersom den overstiger grensene fastsatt i forordningen om bagatellmessig støtte.

38) Overvåkningsorganet vil anse slik statsstøtte for å være forenlig med EØS-avtalens funksjon i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at alle følgende vilkår er innfridd:

- a) Støtten overstiger ikke et kontanttilskudd på EUR 500 000 per foretak. Det er tale om bruttobeløp, før ethvert fradrag av skatter, avgifter o.l. Dersom støtten gis i form av annet enn tilskudd, er støttebeløpet identisk med støttens brutto tilskuddsekvivalent.
- b) Støtten gis i form av en støtteordning.
- c) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet⁽¹⁴⁾ per 1. juli 2008. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.
- d) Det dreier seg ikke om eksportstøtte eller støtte som favoriserer innenlandske produkter framfor importerte.
- e) Støtten blir gitt senest 31. desember 2010.
- f) Før det gis støtte, innhenter EFTA-staten en erklæring i skriftlig eller elektronisk form fra det aktuelle foretaket om enhver annen bagatellmessig støtte og enhver annen støtte i forbindelse med det aktuelle tiltaket, som foretaket har mottatt i det løpende regnskapsåret. EFTA-staten kontrollerer at støtten ikke vil bringe den samlede støtte som foretaket har mottatt mellom 1. desember 2008 og 31. desember 2010 over grensen på EUR 500 000.
- g) Støtteordningen får ikke anvendelse på foretak som er aktive i primærproduksjon av landbruksprodukter⁽¹⁵⁾. Den kan få anvendelse på foretak som driver med bearbeiding og omsetning av landbruksprodukter, så sant ikke støttebeløpet fastsettes på grunnlag av prisen eller mengden av slike produkter kjøpt fra primærprodusenter eller markedsført av slike foretak, eller hvis støtten er betinget av at den helt eller delvis kommer primærprodusenter til gode⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Se fotnote 8 ovenfor.

⁽¹⁴⁾ For store foretak, se nr. 2.1 i retningslinjene for omstrukturering av foretak i vanskeligheter. For SMB, se den generelle gruppeunntaksforordningens artikkel 1 nr. 7.

⁽¹⁵⁾ Vurdering i henhold til artikkel 2.3 og 2.4 i forordning (EF) nr. 1857/2006 av 15. desember 2006 om anvendelsen av traktatens artikkel 87 og 88 på statsstøtte til små og mellomstore bedrifter som er aktive i framstilling av landbruksprodukter, og om endring av forordning (EF) nr. 70/2001 (EUT L 358 av 16.12.2006, s. 3).

⁽¹⁶⁾ For at bestemmelsene om statsstøtte i EØS-avtalens artikkel 61–63 skal få anvendelse, må statsstøtten være gitt til foretak som er innblandet i framstilling av produkter som faller innenfor EØS-avtalens virkeområde. Avtalens artikkel 8 nr. 3 fastsetter at ”med mindre annet er særskilt angitt, får bestemmelsene i denne avtale anvendelse bare for: a) varer som hører inn under kapittel 25 til 97 i det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer, med unntak av varer oppført i protokoll 2; b) varer oppført i protokoll 3 i samsvar med de særlige bestemmelser som er fastsatt i protokollen”. Med mindre de hører inn under kapittel 25 til 97 i det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer eller er oppført i protokoll 3, faller landbruksprodukter utenfor EØS-avtalens anvendelsesområde.

4.3 Støtte i form av garantier

4.3.1 Eksisterende regler

- 39) Retningslinjene for statsstøtte i form av garantier har som formål å gi EFTA-statene detaljerte retningslinjer for hvilke prinsipper Overvåkningsorganet vil legge til grunn i sin fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og anvendelsen av disse bestemmelsene på statsgarantier. Særlig klargjør retningslinjene betingelsene for når statsstøtte kan antas ikke å foreligge. Retningslinjene inneholder ikke kriterier for vurdering av garantiens forenligheit.

4.3.2 Ny ordning

- 40) For å lette tilgangen til finansiering ytterligere, og redusere bankenes nåværende store motvilje mot å ta risiko, kan subsidierte lånegarantier over en begrenset periode være en egnet og målrettet løsning.
- 41) Overvåkningsorganet vil anse slik statsstøtte for å være forenlig med EØS-avtalens funksjon i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at alle følgende vilkår er innfridd:
- a) For små og mellomstore bedrifter innrømmer EFTA-statene en reduksjon på opptil 25 % av den årlige premien som skal betales for nye garantier i henhold til "safe harbour"-reglene som fastsatt i vedlegget⁽¹⁷⁾.
  - b) For store bedrifter innrømmer EFTA-statene også en reduksjon på opptil 15 % av den årlige premien i henhold til de samme "safe harbour"-reglene som fastsatt i vedlegget..
  - c) Når støtteelementet i garantiordninger beregnes ved metoder som allerede er godkjent av Overvåkningsorganet i henhold til en statsstøtteforordning som er innlemmet i EØS-avtalen⁽¹⁸⁾, kan EFTA-statene også innrømme en tilsvarende reduksjon på opptil 25 % av den årlige premien som skal betales for nye garantier til SMB, og opptil 15 % for store foretak.
  - d) Det maksimale lånebeløpet overstiger ikke støttmottakernes samlede årlige lønnsutbetaling (inkl. trykdebidrag og kostnader ved personale som arbeider på bedriftens anlegg men formelt avlønnes av underleverandører) for 2008. Ved foretak stiftet 1. januar 2008 eller senere, må det maksimale lånebeløpet ikke overstige summen av forventede årlige lønninger i de to første driftsårene.
  - e) Garantiene gis til senest 31. desember 2010.
  - f) Garantien dekker ikke over 90 % av lånet over hele lånets levetid.
  - g) Garantien kan dekke både investeringslån og lån til driftskapital.
  - h) Reduksjon i garantipremien gis i maksimalt to år etter at garantien er gitt. Dersom det underliggende lånet har en varighet på mer enn to år, kan EFTA-statene søke for en ytterligere maksimalperiode på åtte år for "safe harbour"-premiene i vedlegget, uten reduksjon.
  - i) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet⁽¹⁹⁾ per 1. juli 2008. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.

4.4 Støtte i form av subsidierte renter

4.4.1 Eksisterende regler

- 42) Retningslinjene for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Overvåkningsorganet kan endre metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten, for å gjenspeile de rådende forholdene på markedet. Hvis EFTA-statene følger metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten fastsatt i retningslinjene som gjelder for dette på det tidspunktet gis, og oppfyller vilkårene i disse retningslinjene, er renten på lånet i prinsippet ikke forbundet med statsstøtte.

⁽¹⁷⁾ Premiene i vedlegget presiserer "safe harbour"-bestemmelsene i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier, ved å ta hensyn til forskjellige nivåer av sikkerhet. De kan også brukes som utgangspunkt for å beregne elementet av forenlig støtte for garantiordninger som faller inn under punkt 4.2 i disse rammebestemmelsene.

Beregningen av "safe harbour"-premiene er basert på marginene som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter, med en ytterligere reduksjon på 20 basispoeng (se fotnote 12 i de nevnte retningslinjene). For hver ratingkategori forblir imidlertid "safe harbour"-premiene fastsatt i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier den øvre premiegrensen. Når det gjelder definisjonen av forskjellige nivåer sikkerhet, se fotnote 2 på side 1 i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter.

⁽¹⁸⁾ Som den generelle gruppeunntaksforordningen eller kommisjonsforordning (EF) nr. 1628/2006 om anvendelse av traktatens artikkel 87 og 88 på nasjonal investeringsstøtte til regionene (EUT L 302 av 1.11.2006, s. 29), innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 i gjennom EØS-komiteens beslutning nr. 157/2006 (EUT L 89 av 29.3.2007, s. 33, og EØS-tillegget nr. 15 av 29.3.2007, s. 26), forutsatt at den godkjente metoden refererer uttrykkelig til den garantitype og den type underliggende transaksjoner det er tale om.

⁽¹⁹⁾ Se ovenstående fotnote 14.

4.4.2 Ny ordning

- 43) Foretak kan ha vansker med å skaffe finansiering i den nåværende markedssituasjonen. Derfor godtar Overvåkningsorganet at det gis offentlige eller private lån til en rente som minst tilsvarer sentralbankens dagslånsrente med et tillegg som svarer til forskjellen mellom den gjennomsnittlige ettårige interbankrenten og gjennomsnittet av sentralbankens dagslånsrente i perioden fra 1. januar 2007 til 30. juni 2008, pluss den kredittrisikopremie som tilsvarer mottakerens risikoprofil, i henhold til Overvåkningsorganets retningslinjer for referanse- og kalkulasjonsrenter.
- 44) Støtteelementet som utgjøres av forskjellen mellom denne renten og den referanserenten som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter vil midlertidig bli betraktet som forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at følgende vilkår er innfridd:
- Denne framgangsmåten gjelder for alle kontrakter inngått senest 31. desember 2010. Den kan anvendes for lån uansett løpetid. De reduserte rentesatsene kan anvendes for rentebetalinger før 31. desember 2012⁽²⁰⁾. Etter denne dato skal renten minst tilsvare det som er fastsatt i retningslinjene for referanse- og kalkulasjonsrenter.
  - Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet per 1. juli 2008⁽²¹⁾. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.

4.5 Støtte til produksjon av grønne produkter

4.5.1 Eksisterende regler

- 45) Overvåkningsorganets retningslinjer for fastsettelse av referanserenten og kalkulasjonsrenten fastsetter en metode for beregning av referanserenten basert på ettårig interbankrente (IBOR) med tillegg av marginer på fra 60 til 1000 basispoeng, alt etter foretakets kredittverdighet og hvilken sikkerhet som foreligger. Overvåkningsorganet kan endre metoden for beregning av referanse- og kalkulasjonsrenten, for å gjenspeile de rådende forholdene på markedet. Hvis EFTA-statene følger metoden for fastsettelse av referanse- og kalkulasjonsrenten beregnet i retningslinjene som gjelder for dette på det tidspunktet gis, og oppfyller vilkårene i disse retningslinjene, er renten på lånet i prinsippet ikke forbundet med statsstøtte.

4.5.2 Ny ordning

- 46) På grunn av den aktuelle finanskrisen er det også blitt vanskeligere for foretakene å få finansiering til produksjon av mer miljøvennlige produkter. Støtte i form av garantier er kanskje ikke tilstrekkelig til å finansiere kostbare prosjekter som tar sikte på å styrke miljøvernet ved å oppfylle framtidige standarder som ennå ikke er trådt i kraft, eller gå videre enn slike standarder.
- 47) Overvåkningsorganet anser at miljømål bør prioriteres til tross for finanskrisen. Det er av felles interesse for EØS at det blir produsert flere miljøvennlige produkter, deriblant energieffektive produkter, og det er viktig at ikke finanskrisen hindrer at dette målet nås.
- 48) Tilleggstiltak i form av subsidierte lån kan derfor fremme produksjonen av "grønne produkter". Subsidierte lån kan imidlertid føre til alvorlige konkurransevriddinger, og bør derfor begrenses strengt til bestemte situasjoner og målrettede investeringer.
- 49) Overvåkningsorganet anser at EFTA-statene i en begrenset periode bør kunne yte tilskudd i form av reduserte renter.
- 50) Overvåkningsorganet vil anse rentesubsidier til investeringslån for å være forenlig med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), forutsatt at følgende vilkår er innfridd:
- Støtten gis til investeringslån til finansiering av prosjekter som tar sikte på framstilling av nye produkter som i betydelig grad styrker miljøvernet.
  - Støtten er nødvendig for iverksettelsen av et nytt prosjekt. Dersom det er tale om eksisterende prosjekter, kan det gis støtte hvis det blir nødvendig på grunn av den nye økonomiske situasjonen, for å videreføre prosjektet.
  - Det gis bare støtte til prosjekter som går ut på å framstille produkter som innebærer tidlig tilpasning til eller går videre enn framtidige produktstandarder⁽²²⁾ i Fellesskapet, som styrker miljøvernet og ennå ikke er trådt i kraft.

⁽²⁰⁾ EFTA-stater som ønsker å benytte seg av denne muligheten må publisere dagslånsrentene på Internett og gjøre dem tilgjengelige for Overvåkningsorganet.

⁽²¹⁾ Se ovenstående fotnote 14.

⁽²²⁾ Framtidig produktstandard i Fellesskapet betyr en bindende fellesskapsstandard for det miljøbeskyttelsesnivået som skal oppnås for produkter solgt i Den europeiske union, som er vedtatt men ikke trådt i kraft.

- d) For produkter som innebærer tidlig tilpasning til eller går videre enn framtidige fellesskapsstandarder på miljøområdet, påbegynnes investeringene senest 31. desember 2010 med henblikk på å bringe produktet i omsetning minst to år før den nye standarden trer i kraft.
- e) Lånene kan dekke kostnadene ved investeringer i materielle og immaterielle aktiva⁽²³⁾, med unntak for lån til investeringer som sikter på en produksjonskapasitet på mer enn 3 % på produktmarkeder⁽²⁴⁾ der den årlige veksten i det synlige forbruket på EØS-markedet målt i verdi gjennom de siste fem årene før investeringen startet lå under den gjennomsnittlige årlige vekstraten i BNP i EØS-området gjennom den samme femårsperioden.
- f) Lånene gis senest 31. desember 2010.
- g) Ved beregning av støtten bør det tas utgangspunkt i den individuelle rentesatsen som gjelder for støttemottakeren, beregnet på grunnlag av metoden beskrevet i avsnitt 4.4.2 i disse retningslinjene. På grunnlag av denne metoden kan det gis rentetilskudd til foretaket på:
  - 25 % ved store foretak
  - 50 % ved SMB
- h) Den subsidierte renten gjelder i maksimalt to år etter at lånet er gitt.
- i) Rentereduksjonen kan gis for lån gitt av staten eller offentlige finansinstitusjoner, samt for lån gitt av private finansinstitusjoner. Det må sikres at det ikke skjer forskjellsbehandling mellom offentlige og private finansinstitusjoner.
- j) Støtten gis til foretak som ikke var kriserammet per 1. juli 2008⁽²⁵⁾. Det kan eventuelt gis støtte til foretak som ikke var kriserammet på denne datoen, men senere ble kriserammet som følge av den globale finansielle og økonomiske krisen.
- k) EFTA-statene sikrer at støtten verken direkte eller indirekte kommer finansinstitusjonene til gode.

4.6 Risikokapitaltiltak

4.6.1 Eksisterende regler

- 51) Retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak beskriver vilkårene for at statsstøtte til støtte for risikokapitalinvesteringer skal være forenlige med EØS-avtalen i henhold til avtalens artikkel 61 nr. 3.
- 52) På grunnlag av erfaringene med anvendelsen av retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak, anser Overvåkningsorganet ikke at det foreligger noen generell markedssvikt når det gjelder risikokapital i EØS. Overvåkningsorganet erkjenner imidlertid at det er mangler i markedet for visse typer investeringer på visse trinn i foretakenes utvikling, som følge av ubalanse i forholdet mellom tilbud av og etterspørsel etter risikokapital, som generelt kan beskrives som en mangel på egenkapital.
- 53) Punkt 4.3 i de ovennevnte retningslinjene fastsetter at for delinvesteringer som ikke overstiger EUR 1,5 millioner per mål-SMB over hver tolv månedersperiode, kan det under visse vilkår antas at markedssvikt foreligger uten at EFTA-statene trenger å påvise dette.
- 54) De samme retningslinjenes punkt 5.1 bokstav a) fastsetter at "*Overvåkningsorganet er seg bevisst at risikokapitalmarkedet og mangelen på finansiering fluktuerer over tid, samt at foretak påvirkes av markedssvikten i forskjellig grad avhengig av størrelse, hvor de befinner seg i forretningsutviklingen og hvilken økonomisk sektor de driver i. Overvåkningsorganet kan derfor erklære at risikokapitaltiltak med delinvesteringer over terskelverdien på EUR 1,5 millioner per foretak per år likevel er forenlige med EØS-avtalen, forutsatt at det er framlagt tilstrekkelig dokumentasjon for markedssvikten.*"

4.6.2 Midlertidig tilpasning av eksisterende regler

- 55) Den kraftige uroen på finansmarkedene har hatt negativ innvirkning på risikokapitalmarkedet for SMB i den tidlige vekstfasen, ved å gjøre risikokapital vanskeligere tilgjengelig. På grunn av den betydelig større risikoen som i dag forbindes med risikokapital, samt usikkerheten som følge av sannsynligheten for lavere avkastning, har investorene for øyeblikket tendens til å investere i mer sikre aktiva, der risikoen er lettere å vurdere enn ved risikokapitalinvesteringer. Det at risikokapitalinvesteringer er av illikvid karakter, har også ført til at mange investorer avstår fra slike investeringer. Det er tegn på at den stramme likviditeten som dette fører til under de nåværende markedsforhold, har ført til økt mangel på egenkapital for SMB. Det framstår derfor som rimelig at "safe harbour"-terskelen for risikokapitalinvesteringer økes midlertidig, og at minstekravet til private investorers deltakelse midlertidig reduseres til 30 % også for tiltak rettet mot SMB utenfor støtteberettigede områder.

⁽²³⁾ Som definert i retningslinjene for statsstøtte til miljøvern nr. 70.

⁽²⁴⁾ Definert i henhold til retningslinjene for regionalstøtte nr. 58.

⁽²⁵⁾ Se ovenstående fotnote 14.

- 56) På grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) tilpasses visse begrensninger i retningslinjene for statsstøtte for å fremme investeringer av risikokapital i små og mellomstore foretak midlertidig inntil 31. desember 2010 som følger:
- a) Med henblikk på punkt 4.3.1 økes den høyest tillatte delinvesteringen fra EUR 1,5 millioner til EUR 2,5 millioner per mål-SMB i løpet av hver tolv månedersperiode.
  - b) Med henblikk på punkt 4.3.4 er minsterammen for deltakelse fra private investorer 30 % både i og utenfor støtteberettigede områder.
  - c) De øvrige betingelsene i retningslinjene får fortsatt anvendelse.
  - d) Denne midlertidige tilpasningen av retningslinjene gjelder ikke risikokapitaltiltak som faller inn under den generelle gruppeunntaksforordningen.
  - e) EFTA-statene kan tilpasse godkjente ordninger til den midlertidige tilpasningen av retningslinjene.

4.7 **Kumulasjon**

- 57) Maksimalbeløpene for støtte fastsatt i disse retningslinjene vil gjelde uansett om støtten til det støttede prosjektet finansieres utelukkende fra statens ressurser eller delvis av Fellesskapet.
- 58) De midlertidige støttetiltakene som følger av disse retningslinjene kan ikke kumuleres med støtte som er omfattet av forordningen om bagatellmessig støtte for de samme støtteberettigede kostnadene. Hvis foretaket allerede har mottatt bagatellmessig støtte før disse midlertidige retningslinjene trådte i kraft, kan summen av støtte mottatt i samsvar med disse retningslinjenes punkt 4.2 og bagatellmessig støtte ikke overstige EUR 500 000 mellom 1. januar 2008 og 31. desember 2010. Den bagatellmessige støtten mottatt etter 1. januar 2008 trekkes fra støttebeløpet som tillates gitt til samme formål i samsvar med punkt 4.3, 4.4, 4.5 og 4.6.
- 59) De midlertidige støttetiltakene kan kumuleres med annen forenlig støtte eller med andre former for fellesskapsfinansiering, forutsatt at de maksimale støtteintensitetene angitt i de aktuelle retningslinjene eller gruppeunntaksforordningene er overholdt.

5 **Forenklinger**

5.1 **Kortsiktig eksportkredittforsikring**

- 60) Retningslinjene for kortsiktig eksportkredittforsikring fastsetter at markedsmessig risiko ikke kan omfattes av eksportkredittforsikring med støtte fra EFTA-statene. Markedsmessig risiko vil si kommersiell og politisk risiko på offentlige og ikke-offentlige skyldnere etablert i land oppført i vedlegget til retningslinjene, med en maksimal risikoperiode på mindre enn to år. Risiko i forbindelse med skyldnere etablert i EU-medlemsstatene og EFTA-statene, samt ytterligere seks medlemmer av OECD, regnes som markedsmessige.
- 61) Overvåkningsorganet mener ikke at det som følge av den aktuelle finanskrisen foreligger mangel på forsikrings- eller gjenforsikringskapasitet i alle EFTA-stater, men kan heller ikke utelukke at det i enkelte land midlertidig ikke vil være mulig å få forsikret markedsmessig risiko.
- 62) I punkt 4 i de ovennevnte retningslinjene, nr. 9–13, anføres det at "i slike tilfeller kan forsikringsdekning for slik midlertidig ikke-markedsmessig risiko tilbys av et offentlig eller offentlig subsidiert eksportkredittforsikrings-selskap som forsikrer ikke-markedsmessig risiko for statens regning eller med statsgaranti. Forsikrings-selskapet bør i den grad det er mulig anpasse premiene for slik risiko til de premier som private eksportkredittforsikrings-selskaper i andre land krever for samme type risiko.

En EFTA-stat som har til hensikt å anvende unntaksklausulen, bør umiddelbart gi EFTAs overvåkningsorgan melding om dette ved å oversende utkastet til vedtak. Meldingen bør inneholde en markedsrapport som bekrefter at dekning for den aktuelle risiko ikke tilbys i det private forsikringsmarked, idet det framlegges dokumentasjon på dette fra to store og velrenomerte internasjonale private eksportkredittforsikrings-selskaper samt et nasjonalt kredittforsikrings-selskap, for å forsvare anvendelsen av unntaksklausulen. Alternativt kan bevis på at dekning ikke tilbys i det private forsikringsmarkedet, også framlegges i form av en markedsrapport fra en uavhengig konsulent som Overvåkningsorganet anser som pålitelig og upartisk. Meldingen bør videre inneholde en beskrivelse av forsikringsvilkårene som det offentlige eller offentlig subsidierte eksportkredittforsikrings-selskapet vil tilby med hensyn til den aktuelle risiko.

Innen to måneder etter å ha mottatt meldingen, vil Overvåkningsorganet undersøke om anvendelsen av unntaksklausulen er i samsvar med vilkårene fastsatt ovenfor og forenlig med EØS-avtalen.

Dersom Overvåkningsorganet finner at vilkårene for anvendelse av unntaksklausulen er oppfylt, gjelder dets vedtak om tillatelse til å anvende klausulen i to år fra datoen for vedtaket, forutsatt at markedsvilkårene som forsvarer bruk av unntaksklausulen, ikke endres i løpet av denne perioden.

For øvrig kan Overvåkningsorganet i samråd med EFTA-statene ta vilkårene for anvendelse av unntaksklausulen opp til ny vurdering. Overvåkningsorganet kan også beslutte å oppheve klausulen eller erstatte den med en annen passende ordning.”

- 63) Disse bestemmelsene, som får anvendelse for store foretak og SMB, er et egnet virkemiddel i den nåværende økonomiske situasjon dersom EFTA-statene anser at det private forsikringsmarkedet ikke gir dekning for visse markedsmessige kredittrisikoeer og/eller for visse kjøpere av kredittforsikring.
- 64) I den forbindelse finner Overvåkningsorganet, ut fra ønsket om å framskynde prosedyren for EFTA-statene, at EFTA-statene inntil 31. desember 2010 kan dokumentere markeds mangler ved å framlegge fyllestgjørende bevis for manglende adgang til dekning av risiko i det private forsikringsmarkedet. Bruk av unntaksklausulen vil i alle tilfeller bli sett som berettiget dersom
- et stort velrenommert internasjonalt privat eksportkredittforsikrings selskap og et nasjonalt kredittforsikrings selskap framlegger bevis for at det ikke er adgang til slik dekning, eller
  - minst fire veletablerte eksportører i EFTA-staten dokumenterer at de er blitt avvist av forsikrings selskaper i forbindelse med konkrete transaksjoner.
- 65) Overvåkningsorganet vil i nært samarbeid med de aktuelle EFTA-statene påse at beslutninger om bruk av unntaksklausulen blir truffet raskt.

5.2 Forenkling av prosedyrer

- 66) Statsstøttetiltak omhandlet i disse retningslinjene må meldes til Overvåkningsorganet. Ut over de materielle bestemmelser i disse retningslinjene vil Overvåkningsorganet sikre rask godkjenning av støtte tiltak som treffes i henhold til disse retningslinjene for å avhjelpe den nåværende krisen, forutsatt at de berørte EFTA-statene bidrar med nært samarbeid og alle opplysninger.
- 67) Denne meldingen inngår som del i en løpende prosess der Kommisjonen er i ferd med å foreta en rekke forbedringer i sine generelle statsstøtteprosedyrer, for å fremme raskere og mer effektiv beslutningstaking i nært samarbeid med medlemsstatene. Denne generelle forenklingsspakken skal blant annet innebære et felles engasjement fra Kommisjonen og medlemsstatene for å gjøre prosedyrene i statsstøttesaker mer strømlinjeformede og forutsigbare i alle faser, og gjøre at ukompliserte saker kan godkjennes raskere.

6 Overvåking og rapportering

- 68) Vedtak 195/04/COL av 14. juli 2004 om gjennomføringsbestemmelsene omhandlet i protokoll 3 del II artikkel 27 i overvåknings- og domstolsavtalen fastsetter nærmere regler for anvendelsen av overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1, og krever at EFTA-statene framlegger årlige rapporter for Overvåkningsorganet.
- 69) Innen 31. juli 2009 skal EFTA-statene framlegge for Overvåkningsorganet en liste over ordninger som er innført på grunnlag av disse retningslinjene.
- 70) EFTA-statene må sikre at det føres detaljerte oversikter om tildeling av støtte i henhold til disse retningslinjene. Slike oversikter må inneholde all informasjon som er nødvendig for å fastslå at alle betingelser er blitt overholdt, må bevares i ti år fra datoen der støtten ble tildelt, og må oversendes Overvåkningsorganet etter anmodning. EFTA-statene skal særlig ha dokumentasjon for at støttemottakerne ved de tiltak som er beskrevet i punktene 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5 ikke var kriserammert per 1. juli 2008.
- 71) Dessuten skal EFTA-statene senest 31. oktober 2009 oversende en rapport til Overvåkningsorganet om de tiltak som er innført på grunnlag av disse retningslinjene. Rapporten bør særlig inneholde opplysninger om hvorvidt det er nødvendig for Overvåkningsorganet å opprettholde tiltakene i disse retningslinjene etter 31. desember 2009, samt detaljerte opplysninger om de positive miljøeffektene av de subsidierte lånene. EFTA-statene skal gi disse opplysningene senest 31. oktober hvert påfølgende år der disse retningslinjene måtte gjelde.
- 72) Overvåkningsorganet kan be om ytterligere opplysninger om støtten, for å undersøke om vilkårene i Overvåkningsorganets vedtak om å godkjenne støtten er oppfylt.

7 Sluttbestemmelser

- 73) Overvåkningsorganet anvender disse retningslinjene fra den dato de vedtas. Retningslinjene er begrunnet i de nåværende ekstraordinære og forbigående finansieringsproblemene i forbindelse med bankkrisen, og vil ikke få anvendelse etter 31. desember 2010. Etter samråd med EFTA-statene kan Overvåkningsorganet revidere retningslinjene før denne datoen på grunn av viktige konkurransepolitiske eller økonomiske hensyn. I tilfeller der dette kan være til hjelp, kan Overvåkningsorganet også redegjøre nærmere for sin tilnærming til særlige spørsmål.

-
- 74) Overvåkningsorganet anvender bestemmelsene i disse retningslinjene på alle meldte risikokapitaltiltak der det må gjøre vedtak etter at retningslinjene er vedtatt, selv om tiltakene ble meldt før retningslinjene ble vedtatt.
- 75) I tråd med retningslinjene for gjeldende regler for vurdering av urettmessig statsstøtte, vil Overvåkningsorganet ved ikke-meldt støtte anvende:
- a) disse retningslinjene, dersom støtten ble gitt etter at de ble vedtatt,
  - b) i alle andre tilfeller, retningslinjene som gjaldt da støtten ble tildelt.
- 76) Overvåkningsorganet vil i nært samarbeid med de berørte EFTA-statene sørge for at beslutninger om de tiltak dette dokumentet gjelder, blir truffet raskt etter at det er mottatt fullstendig melding om tiltakene. EFTA-statene bør underrette Overvåkningsorganet om sine intensjoner, og gi melding om planer om å innføre slike tiltak så tidlig og så utførlig som mulig.
- 77) Overvåkningsorganet vil understreke at det er en forutsetning for enhver forbedring av prosedyrene at det gis klare og fullstendige meldinger.

VEDLEGG

Midlertidige rammebestemmelser for "safe harbours", i basispoeng(*)			
Ratingkategori (Standard & Poor's)	Sikkerhet		
	Høy	Normal	Lav
AAA	40	40	40
AA+ AA AA-	40	40	40
A+ A A-	40	55	55
BBB+ BBB BBB-	55	80	80
BB+ BB	80	200	200
BB- B+	200	380	380
B B-	200	380	630
CCC og lavere	380	630	980

(*) For foretak som ikke har en kredithistorie eller en rating basert på balansen (for eksempel visse prosjektselskaper eller nystartede virksomheter) kan EFTA-statene gi en reduksjon på opptil 15 % (25 % for SMB) av den "safe harbour"-premien som er fastsatt til 3,8 % i retningslinjene for statsstøtte i form av garantier. Premien kan imidlertid aldri bli lavere enn den som ville gjelde for morselskapet eller morselskapene."

Offentlige fridager i 2011: EØS EFTA-statene og EØS-institusjonene

2011/EØS/3/03

	Island	Liechtenstein	Norge	EFTAs overvåkningsorgan	EFTA-domstolen
3. januar				X	
6. januar		X			
2. februar		X			
7. mars					X
8. mars		X			
21. april	X		X		X
22. april	X	X	X	X	X
25. april	X	X	X	X	X
17. mai			X		
2. juni	X	X	X	X	X
3. juni		X		X	X
13. juni	X	X	X	X	X
17. juni	X				
23. juni		X			X
24. juni		X			
1. august	X				
15. august		X			X
5. september					X
8. september		X			
9. september		X			
1. november		X		X	X
2. november					X
8. desember		X			
23. desember				X	X
26. desember	X	X	X	X	X
27. desember				X	X
28. desember				X	X
29. desember				X	X
30. desember				X	X

EF-ORGANER

KOMMISJONEN

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning

2011/EØS/3/04

(Sak COMP/M.6095 – Ericsson/Nortel Group (MSS & Global Services))

1. Kommisjonen mottok 13. januar 2011 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det svenske foretaket Telefonaktiebolaget LM Ericsson ("Ericsson", morselskap i Ericsson-konsernet) alene overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over flertjeneste-svitsjingsaktivitetene ("Nortel MSS Business") til det kanadiske foretaket Nortel Networks Corporation ("Nortel") og visse av dets datterselskaper, ved kjøp av eiendeler.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
  - Ericsson: telekommunikasjonsutstyr og tilknyttede tjenester til operatører av mobil- og fastnett som betjener kunder i over 175 land. Ericsson har fire hoved-forretningsenheter: nettverk, globale tjenester, multimedia og CDMA- og GSM-aktiviteter.
  - Nortel MSS business: produksjon og salg av MSS-svitsjer til serviceleverandører som leverer forskjellige data- og stemmetjenester i sanntid. MSS Business leverer også visse tilknyttede tjenester, som vedlikeholds- og støttetjenester.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 17 av 19.1.2011. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse COMP/M.6095 – Ericsson/Nortel Group (MSS & Global Services), per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Brussels

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("Fusjonsforordningen").

**Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.6111 – Huaneng/OTPPB/InterGen)**

2011/EØS/3/05

Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte

1. Kommisjonen mottok 10. januar 2011 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der China Huaneng Group ("Huaneng", Kina) og Ontario Teachers Pension Plan Board ("OTPPB", Canada) ved kjøp av aksjer i fellesskap overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over det nederlandske foretaket InterGen N.V. ("InterGen"), som nå kontrolleres av GMR Infrastructures ("GMR", Malta) og OTPPB.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
  - Huaneng: produksjon av elektrisk kraft
  - OTPPB: forvaltning av pensjonsfond
  - InterGen: utvikling og drift av anlegg til produksjon av elektrisk kraft
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter fusjonsforordningen⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 14 av 18.1.2011. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse COMP/M.6111 – Huaneng/OTPPB/InterGen, per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Brussels

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("Fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32 ("Melding om behandling etter forenklet framgangsmåte").

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2011/EØS/3/06****(Sak COMP/M.6118 – Bain Capital Investors/IMCD)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 12. januar 2011 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det amerikanske foretaket Bain Capital Investors LLC ("Bain Capital Investors") ved kjøp av aksjer overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det nederlandske foretaket IMCD Holding B.V og dets datterselskaper ("IMCD").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
  - Bain Capital Investors: aksjeinvesteringer
  - IMCD: distribusjon av spesialkjemikalier (herunder ingredienser til næringsmidler og legemidler)
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter fusjonsforordningen⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 19 av 20.1.2011. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse COMP/M.6118 – Bain Capital Investors/IMCD, per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Brussels

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("Fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32 ("Melding om behandling etter forenklet framgangsmåte").

Statsstøtte – Tyskland**2011/EØS/3/07****Statsstøtte C 30/10 (tidl. NN 45/10 (tidl. CP 327/08)) – Påstått infrastrukturstøtte til Propapier****Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV**

Kommisjonen har ved brev av 27. oktober 2010 underrettet Tyskland om at den har besluttet å innlede granskning i henhold til artikkel 108 nr. 2 i traktat om Den europeiske unions virkemåte (TEUV) med hensyn til ovennevnte støtte, se [EUT C 7 av 12.1.2011, s. 10](#).

Interesserte parter kan sende sine merknader til de aktuelle tiltakene innen en måned etter at denne oppsummeringen og følgebrevet ble offentliggjort i EUT (publisert 12.1.2011), til:

European Commission
Directorate-General for Competition
State Aid Greffe
Rue Joseph II 70
B-1049 Brussels

Faks: +32 2 296 12 42

Merknadene vil bli oversendt til Tyskland. En part som ønsker å få sine merknader behandlet fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

Statsstøtte – Frankrike**2011/EØS/3/08****Statsstøtte C 34/10 (tidl. N 140/10) – Avgift for å finansiere den offentlige oppgaven å forbedre hesteraser og fremme hesteavl, opplæring på områdene hesteløp og hesteavl, samt utvikling av landsbygda****Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV**

Kommisjonen har ved brev av 17. november 2010 underrettet Frankrike om at den har besluttet å innlede granskning i henhold til artikkel 108 nr. 2 i traktat om Den europeiske unions virkemåte (TEUV) med hensyn til ovennevnte støtte, se [EUT C 10 av 14.1.2011, s. 4](#).

Interesserte parter kan sende sine merknader til de aktuelle tiltakene innen en måned etter at denne oppsummeringen og følgebrevet ble offentliggjort i EUT (publisert 14.1.2011), til:

European Commission
Directorate-General for Competition
Directorate F
Office J-70, 3/225
B-1049 Brussels

Faks: +32 2 296 12 42

Merknadene vil bli oversendt til Frankrike. En part som ønsker å få sine merknader behandlet fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

Kommisjonsmelding om gjeldende rentesatser for tilbakebetaling av statsstøtte og referanse-/diskonteringsrenter for 27 medlemsland gjeldende fra 1. januar 2011

2011/EØS/3/09

(Kunngjort i henhold til artikkel 10 i kommisjonsforordning (EF) nr. 794/2004 av 21. april 2004 (EUT L 140 av 30.4.2004, s. 1))

Grunnsatsene beregnes i samsvar med kommisjonsmeldingen om endring av framgangsmåten for fastsettelse av referanse- og kalkulasjonsrenter (EUT C 14 av 19.1.2008, s. 6). Avhengig av bruken av referanserenten må de aktuelle marginer fortsatt legges til som omtalt i meldingen. For kalkulasjonsrenten betyr dette at en margin på 100 basispoeng må legges til grunnsatsen. Kommisjonsforordning (EF) nr. 271/2008 av 30. januar 2008 om endring av gjennomføringsforskriften (EF) nr. 794/2004 fastsetter at så sant ikke annet er fastsatt i egen beslutning, skal renten for tilbakebetaling også beregnes ved å legge 100 basispoeng til grunnsatsen.

Fra	Til	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL
1.1.2011	–	1,49	1,49	3,97	1,49	1,79	1,49	1,76	1,49	1,49

Fra	Til	ES	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LU	LV
1.1.2011	–	1,49	1,49	1,49	5,61	1,49	1,49	2,56	1,49	2,64

Fra	Til	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
1.1.2011	–	1,49	1,49	4,26	1,49	7,18	1,76	1,49	1,49	1,48

Informasjon fra medlemsstatene om statsstøtte gitt i henhold til kommisjonsforordning (EF) nr. 800/2008 om visse former for støttes forenlighet med det felles marked ved anvendelse av EF-traktatens artikkel 87 og 88) (forordning om alminnelige gruppeunntak)

2011/EØS/3/10

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 64/10	Tyskland	Sachsen Artikkel 87 nr. 3 bokstav a)	Beschäftigung von hochqualifiziertem Personal	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 37
X 271/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	atklātais konkurss "Tehnoloģiju pāreja no fosilajiem uz atjaunojamajiem energoresursiem"	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 38
X 272/10	Italia	Friuli-Venezia Giulia Blandet	Regolamento per la concessione di finanziamenti integrativi al PSR per investimenti a favore di PMI per attività di trasformazione e commercializzazione di prodotti agricoli	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 39
X 273/10	Italia	Friuli-Venezia Giulia Blandet	POR FESR 2007 – 2013 Obiettivo Competitività Regionale e Occupazione Friuli Venezia Giulia – Attività 1.2.a – incentivazione allo sviluppo tecnologico delle P.M.I. Linea di intervento A) – sviluppo competitivo delle P.M.I.	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 40
X 274/10	Italia	Blandet	Avviso di procedura pubblica per la selezione di progetti formativi aziendali (Legge 236/93 art. 9 commi 3 e 7) – stanziamenti nazionali 2010	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 41
X 97/10	Det forente kongerike	South East Blandet	South East England Development Agency – General Block Exemption Scheme 2010 – 2013	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 43
X 242/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Atbalstītās nodarbinātības pasākumi mērķgrupu bezdarbniekiem	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 45
X 277/10	Østerrike	Burgenland Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Qualifizierungsförderung für Beschäftigte und Beschäftigte in Kurzarbeit im Rahmen des Europäischen Sozialfonds (Phasing Out Schwerpunkt 1.1)	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 46
X 278/10	Østerrike	Österreich Blandet	Qualifizierungsförderung für Beschäftigte und Beschäftigte in Kurzarbeit im Rahmen des Europäischen Sozialfonds (Ziel 2 Schwerpunkt 1)	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 47
X 279/10	Spania	Castilla-la Mancha Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Servicios básicos para la economía y la población rural. Programa de Desarrollo Rural de Castilla-La Mancha 2007-2013. Medida 321	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 48
X 215/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Augstas pievienotās vērtības investīcijas	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 50
X 246/10	Den tsjekkiske republikk	Den tsjekkiske republikk Blandet	Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách ve znění pozdějších předpisů	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 51
X 287/10	Tyskland	Hessen Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Hessen: Abgabe für die gebietliche Absatzförderung von Wein in Hessen; Teil Beratungsdienste, Messen und Ausstellungen 421-40306-HE/0002	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 52
X 289/10	Tyskland	Thüringen Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Förderprogramm "Thüringen Dynamik"	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 53
X 291/10	Danmark	–	Tilskud til forsøg med energieffektive transport-løsninger	EUT C 216 av 10.8.2010, s. 54

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 292/10	Italia	Italia Blandet	Supporto scientifico per l'elaborazione e l'attuazione della normativa comunitaria	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 10
X 293/10	Spania	Cataluna Blandet	Línea de préstamos para proyectos de I+D	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 11
X 295/10	Spania	Castilla-la Mancha Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Subvenciones complementarias de ayudas micinn en i+d para Castilla-la Mancha	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 11
X 296/10	Ungarn	Ungarn Artikkel 107 nr. 3 bokstav a) og c)	Az európai globalizációs alkalmazkodási alapból munkaerőpiaci program keretében nyújtott támogatás	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 12
X 298/10	Hellas	Ellada Artikkel 107 nr. 3 bokstav a) og c)	Ενίσχυση πολύ μικρών επιχειρήσεων στο πλαίσιο του μέτρου 123B του Άξονα 1 του ΠΑΑ 2007-2013	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 13
X 300/10	Tyskland	Sachsen Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Förderung der beruflichen Aus- und Weiterbildung	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 15
X 302/10	Slovenia	Slovenia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Programi zaposlovanja (sprememba in dopolnitev sheme X44/2009)	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 16
304/10	Tyskland	Baden-Württemberg Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Aufbau einer Wasserstoff-Infrastruktur BW-05-2010	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 16
X 306/10	Den tsjekkiske republikk	Den tsjekkiske republikk Blandet	Program mezinárodní spolupráce v aplikovaném výzkumu EUREKA CZ na podporu projektů výzkumu, vývoje a inovací	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 17
X 307/10	Den tsjekkiske republikk	Den tsjekkiske republikk Blandet	Program mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji KONTAKT II	EUT C 229 av 25.8.2010, s. 18
X 318/10	Nederland	Noord-Holland Ikke-støttede områder	Project „HeathMatcher“ ZON Energie Ontwikkelingsbedrijf B.V.	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 11
X 320/10	Nederland	Limburg (NL) Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Project Eurocat Het project EuroCAT beoogt een systeem voor klinisch kankeronderzoek te ontwikkelen en valideren dat voorspellende modellen van meerdere instellingen integreert, dat is opgebouwd op het euroCAT-databasesysteem	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 12
X 322/10	Tyskland	Deutschland Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Neue Medien in der Bildung	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 13
X 324/10	Tyskland	Bayern Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Richtlinie des Bay. Staatsministeriums für Ernährung, Landwirtschaft u. Forsten zur Einzelbetrieblichen Investitionsförderung, Teil C, Bayerisches Bergbauernprogramm – Investitionsförderung (BBP-C)	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 14
X 327/10	Tyskland	Deutschland Artikkel 107 nr. 3 bokstav a) og c), Ikke-støttede områder	BMU-Umweltinnovationsprogramm, Komponenten 3, 4, 5 und 7	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 15
X 315/10	Spania	Cataluna Blandet	Ayudas a proyectos tractores en los ámbito de e-salud, e-cultura y e- infraestructuras dentro del marco de la Info región	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 17
X 316/10	Det forente kongerike	Scotland Blandet	European Regional Development Fund Scotland 2009-2013 Programme – Priority 3 Environmental Support Measures	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 18
X 317/10	Spania	–	Programa INNOCORPORA	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 19

Støttens referansennummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 319/10	Tyskland	Brandenburg Artikkel 107 nr. 3 bokstav a) og c)	Richtlinie des Ministeriums für Wirtschaft und Europaangelegenheiten Zur Förderung des Einsatzes erneuerbarer Energien, von Maßnahmen zur Erhöhung der Energieeffizienz und der Versorgungssicherheit im Rahmen der Umsetzung der Energiestrategie des Landes Brandenburg (RENplus) Vom 7. Juli 2010	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 19
X 323/10	Spania	Comunidad Valenciana Blandet	Convocatoria de subvenciones públicas para la realización de acciones de formación profesional general dirigida prioritariamente a trabajadores ocupados pero también para trabajadores desempleados	EUT C 251 av 17.9.2010, s. 20
X 328/10	Slovenia	Slovenia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Spodbujanje internacionalizacije podjetij za obdobje 2010 – 2014	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 48
X 329/10	Italia	Valle d'Aosta Ikke-støttede områder	Piano triennale di politica del lavoro – 2009/2011	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 49
X 330/10	Kypros	Kypros Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Σχέδιο χορηγιών για ενθάρρυνση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (2010) για φυσικά και νομικά πρόσωπα καθώς και φορείς του δημόσιου τομέα που ασκούν οικονομική δραστηριότητα	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 50
X 331/10	Spania	Cataluna Blandet	Ayudas para proyectos de inversión en instalaciones de aprovechamiento de la energía solar térmica y de la biomasa leñosa para usos térmicos y en instalaciones de aprovechamiento del biogás, dentro del programa del fomento de las energías renovables	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 51
X 332/10	Estland	Estland Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Põllumajandustoodetele ja mittepuidulistele metsasaadustele lisandväärtuse andmise investeeringutoetus	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 52
X 333/10	Malta	Malta Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Interest Rate Subsidy Scheme for the Refurbishment of Hotels, Accommodation Facilities and Restaurants.	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 54
X 334/10	Det forente kongerike	Scotland Blandet	Scottish Rural Development Programme – measure code 311 (Diversification into non agricultural activities)	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 55
X 340/10	Spania	Galicia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Subvenciones a entidades privadas para la potenciación y mejora del turismo mediante ayudas para la mejora de la infraestructura de hoteles (grupo I) de la Comunidad Autónoma de Galicia	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 55
X 341/10	Det forente kongerike	Scotland Blandet	Scottish Rural Development Programme – measure code 123 (adding value to agriculture and forestry products)	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 56
X 342/10	Det forente kongerike	Scotland Blandet	Scottish Rural Development Programme – measure code 111 (vocational training and information actions, including diffusions of scientific knowledge and innovative practises, for persons engaged in the food sector	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 57
X 343/10	Det forente kongerike	Scotland Blandet	Scottish Rural Development Programme – measure code 331 (Training and information for economic actors in the fields covered by axis 3)	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 59

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 344/10	Det forente kongerike	North East, North West, Yorkshire and the Humber, East Midlands, West Midlands, Eastern, London, South East, South West Blandet	19 + Work Based Learning Programmes	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 60
X 345/10	Romania	Nord-Est, Sud-Est, Sud, Sud-Vest, Vest, Nord-Vest, Centru, Bucuresti Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Schema de ajutor de stat pentru dezvoltare regională prin crearea și dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor din cadrul Programului Operational Regional 2007-2013	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 60
X 347/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Aktīvais nodarbinātības pasākums noteiktām personu grupām	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 61
X 348/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Investīciju aizdevumi komersantu konkurētspējas uzlabošanai	EUT C 284 av 20.10.2010, s. 62
X 350/10	Bulgaria	Bulgaria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 1
X 353/10	Tyskland	Deutschland Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Bund: Programm des BMELV zur Förderung der Exportaktivitäten der deutschen Agrar- und Ernährungswirtschaft 611-40306/0027	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 2
X 369/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	atklātais konkurss "Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ražosānas ēkās"	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 3
X 371/10	Polen	Miasta Wroclaw Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Program wieloletni pomocy – dotacja na utworzenie nowych miejsc pracy dla Nokia Siemens Network Sp. z o.o.	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 4
X 383/10	Italia	Molise Blandet	POR FESR MOLISE 2007/2013 Attività 1.2.4 «Incentivi per lo start-up di imprese innovative e sostegno ai processi di spin off»	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 5
X 354/10	Tyskland	Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen Ikke-støttede områder	Operationelles Programm INTERREG IV A Deutschland – Nederland (Fördergrundsätze)	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 7
X 355/10	Det forente kongerike	Northern Ireland Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Assured Skills	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 8
X 356/10	Bulgaria	Bulgaria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Открита процедура за подбор на проекти, покриващи определени изисквания за качество без определен срок за кандидатстване: BG161PO003-2.4.01 „Подкрепа за развитието на клъстерите в България“	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 9
X 357/10	Italia	Calabria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Por calabria fse 2007/2013- asse occupabilita' – obiettivo operativo e1 avviso pubblico per la concessione di incentivi ai datori di lavoro per l'incremento occupazionale e la concessione di una dote formativa come contributo all'adattamento delle competenze, nell'ambito del programma pari, ddg n. 8289 del 27/6/2008	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 11

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 358/10	Bulgaria	Bulgaria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Открита процедура за подбор на проекти, покриващи определени изисквания за качество, без определен срок за кандидатстване: BG161PO003-1.1.03 „Развитие на стартиращи иновативни предприятия чрез подкрепа за внедряване на иновативни продукти, процеси и услуги“	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 12
X 359/10	Bulgaria	Bulgaria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Открита по открита процедура за конкурентен подбор на проекти с определен срок за кандидатстване: BG161PO003-2.1.07 Технологична модернизация в големи предприятия	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 14
X 360/10	Italia	Sicilia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Aiuti agli investimenti per le micro e piccole imprese del settore commerciale -PO FESR 2007/2013, obiettivo operativo 5.1.3 – linea d'intervento 5.1.3.1 con procedura a sportello.	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 15
X 385/10	Italia	Molise Artikkel 107 nr. 3 bokstav c), Blandet	Attività 2.1.1 «Razionalizzazione dell'uso delle fonti energetiche» – Linea d'intervento B) «Risparmio energetico nelle Imprese»	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 17
X 388/10	Spania	Pais Vasco Ikke-støttede områder	Ayudas a la investigación, desarrollo e innovación del sector agrario, alimentario y pesquero.	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 17
X 389/10	Italia	Ancona Ikke-støttede områder	Avviso pubblico per la presentazione e gestione di misure di politica attiva finalizzate all'occupazione POR FSE 2007/2013 Asse I Adattabilità Asse II Occupabilità	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 18
X 376/10	Spania	Comunidad Valenciana Blandet	Ayuda a fecoav para plan de formación 2010.	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 20
X 377/10	Spania	Galicia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Subvenciones para inversiones innovadoras.	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 21
X 379/10	Østerrike	Steiermark Blandet	Förderrichtlinie zur Anschaffung moderner emissionsarmer Schwerer Nutzfahrzeuge	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 22
X 381/10	Italia	Molise Blandet	Aiuti alle imprese per attività di ricerca industriale, sviluppo sperimentale e industrializzazione dei risultati «R&S PMI»	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 23
X 386/10	Spania	Comunidad Valenciana Blandet	Ayudas para transformación y comercialización de productos agrícolas y de la alimentación para el periodo 2010/2013	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 24
X 391/10	Italia	Puglia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Regolamento di modifica al Regolamento Regionale n. 25 del 21.11.2008 pubblicato sul Burp n. 182 del 25.11.2008 «Aiuti agli investimenti e allo strat up di microimprese di nuova costituzione realizzate da soggetti svantaggiati»	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 25
X 392/10	Italia	Puglia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Regolamento di modifica al Regolamento regionale n. 20 del 14.10.2008 pubblicato sul Burp n. 163 del 17.10.2008 «regolamento per gli aiuti alle piccole imprese innovative operative e di nuova costituzione»	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 26
X 393/10	Det forente kongerike	Southampton Ikke-støttede områder	Assistance for new Eastpoint Centre	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 26
X 394/10	Danmark	–	Forsøgsordning for elbiler	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 27
X 396/10	Latvia	Latvia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Atklātais konkurss “Atjaunojamo energoresursu izmantošana transporta sektorā”	EUT C 313 av 17.11.2010, s. 29

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 398/10	Italia	Piemonte Artikkel 107 nr. 3 bokstav c)	Bando per la concessione di contributi a favore delle agenzie formative che concorrono ad assicurare l'assolvimento dell'obbligo di istruzione nonché del diritto-dovere all'istruzione e alla formazione, Sub-Linea A.2) - Progetti di aiuti alla formazione del personale (percorsi formativi), Sub-Linea B.2) - Progetti di aiuti alla formazione del personale (percorsi formativi)	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 1
X 399/10	Spania	Galicia Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Ayudas del Igape a las pymes, autónomas y particulares para la renovación de automóviles con achatarramiento de automóviles antiguos (Plan Remóvete Galicia) (IG168)	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 2
X 400/10	Spania	Extremadura Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Ayudas para el fomento de la actividad empresarial en investigación, desarrollo tecnológico e innovación en extremadura	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 3
X 401/10	Østerrike	Österreich Blandet	Förderungsrichtlinien für betriebliche Abwassermaßnahmen 2010 (BAM)	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 4
X 404/10	Italia	Piemonte, Lazio, Campania, Sicilia Blandet	Determinazione dei criteri e delle modalità per la realizzazione di progetti o programmi di attività di ricerca, sviluppo e valorizzazione della qualità e dell'innovazione di processo, nonché per la concessione dei relativi contributi concernenti la filiera del settore Corilicolo	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 5
X 275/10	Italia	Sardegna Blandet	Avviso a sportello «Lunga Estate», per la concessione di contributi alla formazione dei lavoratori stagionali impiegati nel settore del turismo	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 7
X 276/10	Italia	Piemonte Artikkel 107 nr. 3 bokstav c), Blandet	«Incentivazioni all'insediamento di linee di produzione di sistemi e componenti nel campo dell'efficienza energetica e dello sfruttamento delle fonti rinnovabili» – Tipologia 1	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 8
X 278/10	Tyskland	Niedersachsen Blandet	Zuwendungen zur Förderung der Integration von Frauen in den Arbeitsmarkt (FIFA)	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 9
X 288/10	Østerrike	Tirol Blandet	Einzelbeihilfe, Hohepustertaler Bergbahnen, im Rahmen der Rahmenrichtlinie für die Wirtschaftsförderung des Landes Tirol	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 10
X 301/10	Slovenia	Pomurska Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Garancijska shema za Pomurje 2	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 11
X 36/10	Polen	Polen Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Program pomocy regionalnej w ramach regionalnych programów operacyjnych	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 13
X 45/10	Polen	Polen Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Refundacja kosztów szkoleń ze środków Funduszu Pracy	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 14
X 52/10	Den tsjekkiske republikk	Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Záruka-3. výzva	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 15
X 106/10	Danmark	Danmark Blandet	Fornylsesfonden, Fonden til grøn omstilling og erhvervsmaessig fornyelse	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 16

Støttens referansenummer	Medlemsstat	Region	Navnet på støtteordningen eller på foretaket ved ekstraordinær individuell støtte	Nærmere opplysninger
X 134/10	Polen	Polen Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Refundacja wynagrodzeń młodocianych pracowników	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 18
X 346/10	Tyskland	Brandenburg Artikkel 107 nr. 3 bokstav a) og c)	Richtlinie des Ministeriums für Wirtschaft und Europaangelegenheiten des Landes Brandenburg für das Programm „Innovationsgutscheine“ zur Förderung des Technologie- und Wissenstransfers in kleine und mittlere Unternehmen inklusive Handwerksbetrieben (Innovationsgutscheine)	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 20
X 349/10	Spania	Castilla-la Mancha Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Subvención a la empresa Artes Gráficas Europrint, S. A., proyecto de inversión en Marchamalo (Guadalajara).	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 21
X 351/10	Bulgaria	Bulgaria Artikkel 107 nr. 3 bokstav a)	Национална регионална инвестиционна помощ	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 22
X 406/10	Italia	Piemonte Ikke-støttede områder	Regime di aiuto per la qualificazione e il rafforzamento del sistema produttivo piemontese.	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 23
X 407/10	Italia	Bolzano-Bozen Ikke-støttede områder	Contributi per la realizzazione di misure di formazione continua nonché affidamento a terzi ai sensi delle Leggi Provinciali n. 29/77 e 40/92	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 24
X 422/10	Tyskland	Deutschland Blandet	Programm zur Förderung der Aus- und Weiterbildung, der Qualifizierung und Beschäftigung in Unternehmen des GüKV mit schweren Nutzfahrzeugen	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 25
X 423/10	Italia	Italia Blandet	Determinazione dei criteri e delle modalità per la realizzazione di progetti o programmi per lo sviluppo e la valorizzazione della qualità e dell'innovazione di processo, nonché per la concessione dei relativi contributi concernenti la filiera del settore florovivaistico	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 26
X 424/10	Spania	Cataluna Blandet	Ayudas para la realización de actuaciones en materia de ahorro y eficiencia energética	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 27
X 425/10	Spania	Comunidad Valenciana Blandet	Ayudas en materia de energias renovables y biocarburantes 2010	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 28
X 426/10	Østerrike	Sankt Pölten Ikke-støttede områder	KMU Beihilfe der Stadt St. Pölten an Mangold GmbH	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 29
X 952/10	Portugal	–	Benefícios contratuais ao investimento produtivo	EUT C 331 av 8.12.2010, s. 30
SA. 31834	Italia	Gorizia Blandet	«Norme di attuazione del Regolamento per la gestione del Fondo Gorizia di cui alla legge 700 del 1975»	EUT C 352 av 23.12.2010, s. 11

**Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av artikkel 16 nr. 4 i 2011/EØS/3/11
europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av
ruteflyging i Fellesskapet**

Forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging

Medlemsstat	Tyskland
Rute	Hof/Plauen–Frankfurt am Main
Ikrafttredelsesdato for forpliktelse til å yte offentlig tjeneste	1.5.2011
Adresse der anbudsinnbydelsen og eventuell relevant informasjon og/eller dokumentasjon i forbindelse med anbudet og forpliktelsen til å yte offentlig tjeneste kan fås	Det bayerske departementet for økonomi, infrastruktur, transport og teknologi (Bayerisches Staatsministerium für Wirtschaft, Infrastruktur, Verkehr und Technologie) Prinzregentenstraße 28 80538 München Deutschland Tlf.: +49 892162-2392 / 892162-2350 Faks: +49 892162-2588

**Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av artikkel 17 nr. 5 i 2011/EØS/3/12
europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av
ruteflyging i Fellesskapet**

**Anbudsinnbydelse i forbindelse med plikt til å yte offentlig tjeneste med hensyn til
ruteflyging**

Medlemsstat	Tyskland
Rute	Hof/Plauen–Frankfurt am Main
Kontraktens varighet	1.5.2011–31.3.2013
Adresse der den fullstendige teksten og eventuell relevant informasjon og/eller dokumentasjon i forbindelse med forpliktelsen til å yte offentlig tjeneste kan fås	Det bayerske departementet for økonomi, infrastruktur, transport og teknologi (Bayerisches Staatsministerium für Wirtschaft, Infrastruktur, Verkehr und Technologie) Prinzregentenstraße 28 80538 München Deutschland Tlf.: +49 892162-2392 / 892162-2350 Faks: +49 892162-2588

**Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 2011/EØS/3/13
1. september 2010 til 31. oktober 2010**

En oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler for september og oktober 2010 er nå offentliggjort i [Den europeiske unions tidende C 359 av 31.12.2010](#).

Vi gjør oppmerksom på at det i samme nummer av EUT (side 17) også er kunngjort resterende vedtak for august i henhold til direktiv 2001/82 eller 2001/83.